

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ**

Διπλωματική Εργασία

**«ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ»**

της

ΔΙΑΜΑΝΤΗ ΕΛΕΝΗΣ

**Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική**

Θεσσαλονίκη 2019

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την καθηγήτρια μου κ. Αγγελική Σαμαρά για την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση που μου προσέφερε κατά την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Επίσης, ένα εξίσου τεράστιο ευχαριστώ οφείλω στην οικογένεια μου για την στήριξη που μου προσέφερε, οικονομική και ηθική, καθ' όλη την διάρκεια των σπουδών μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η πρόσφατη δημοσίευση των λεγόμενων "Panama Papers" έχει ωθήσει για ακόμα μια φορά τις αρμόδιες αρχές σε όλο τον κόσμο να υποστηρίξουν αυστηρότερους νόμους και κανόνες κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ευρέως γνωστής και ως ξέπλυμα χρήματος. Αποδεχόμενοι της γνώμης ότι το εν λόγω φαινόμενο αποτελεί μια πολύ σημαντική απειλή κατά της ακεραιότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, καθώς και της σταθερότητας όλου του κοινωνικό-πολιτικού κόσμου, γίνεται, στην παρούσα μελέτη, μία προσπάθεια ολοκληρωμένης παρουσίασης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Η μελέτη αυτή αποσκοπεί να παράσχει μία καλύτερη κατανόηση της έννοιας του ξεπλύματος χρήματος, μέσα από την παρουσίαση της εξέλιξης του φαινομένου, από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα, αλλά και μέσα των μηχανισμών με τους οποίους μπορεί το χρήμα να ξεπλυθεί. Στη συνέχεια μελετάται η αντιμετώπιση του φαινομένου σε διεθνές, ευρωπαϊκό αλλά και το ελληνικό επίπεδο, η οποία έχει στόχο την δημιουργία μίας νομοθετικής ασπίδας προστασίας της νομιμότητας. Ειδικότερα για την ελληνική νομοθεσία, γίνεται μία εκτενής παρουσίαση του πιο πρόσφατος ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου για τη νομιμοποίηση παράνομων εσόδων, ήτοι νόμος υπ' αριθμόν 4557/2018. Επιπλέον, αναλύεται η σύνδεση του φαινομένου με ένα ακόμη μεγάλο οικονομικό έγκλημα, την φοροδιαφυγή. Τέλος, παρουσιάζονται τα μεγαλύτερα σκάνδαλα ξεπλύματος χρήματος που έχουν ποτέ λάβει χώρα σε παγκόσμιο επίπεδο. Αποτελεί πεποίθηση του συγγραφέα ότι πρέπει να αναπτυχθεί μια βαθιά κατανόηση ενός φαινομένου, όπως αυτού της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, πριν αυτό μπορέσει να καταπολεμηθεί με απόλυτη επιτυχία.

ABSTRACT

The recent publication of the so-called "Panama Papers" has once again pushed the competent authorities around the world to support stricter laws and regulations against money laundering, known as money laundering. Acknowledging that this phenomenon is a very significant threat to the integrity of the financial system, as well as to the stability of the entire socio-political world, an attempt is made throughout this study, to present a comprehensive presentation of money laundering. This analysis aims to provide a better understanding of the concept of money laundering, by presenting the evolution of the phenomenon, from antiquity to the present, but also through the mechanisms with which money can be laundered. Subsequently, we analyze the fight against the phenomenon at an International, European and Greek level, which aims to create a legislative shield for the protection of legality. Specifically for the Greek Law, there is an extensive presentation of the most recent legislative framework for money laundering, the Law No. 4557/2018. In addition, the link between the phenomenon and another major financial crime, tax evasion, is analyzed. Finally, a presentation of the largest money laundering scandals ever taken worldwide, is made. It is the author's conviction that a deep understanding of a phenomenon, such as that of money laundering, must be developed before it can be successfully suppressed.

“If you want to steal, then buy a bank.”

- Bertolt Brecht, Paraphrased

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	II
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	III
ABSTRACT	IV
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ	X
ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ	XI
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	1
1.2 ΣΚΟΠΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	2
1.3 ΔΟΜΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	5
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	5
2.1 ΕΡΕΥΝΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ.....	5
2.2 ΕΡΕΥΝΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕΣΩ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΩΝ.....	9
2.3 ΕΡΕΥΝΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕΣΩ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	15
ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	15
3.1 ΟΡΙΣΜΟΙ	15
3.2 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ.....	16
3.3 ΟΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΗΜΕΡΑ	19

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο	21
ΜΟΝΤΕΛΑ, ΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ	21
4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	21
4.2 ΤΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΤΩΝ ΚΥΚΛΩΝ	22
4.3 ΤΟ ΤΕΛΕΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ	23
4.4 ΤΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΤΩΝ ΦΑΣΕΩΝ	24
ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ BERNASCONI	25
ΤΟ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΦΑΣΕΩΝ	26
4.5 ΑΛΛΑ ΔΙΑΣΗΜΑ ΜΟΝΤΕΛΑ	29
ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ WALKER	29
ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ MASCIANDARO	30
4.6 ΤΕΧΝΙΚΕΣ	31
ΛΑΘΡΑΙΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΧΡΗΜΑΤΩΝ (CURRENCY SMUGGLING)	31
ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΥΡΜΗΓΚΙΟΥ (SMURFING OR STRUCTURING)	32
ΑΓΟΡΑ ΕΙΔΩΝ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ	32
ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ (ΔΩΡΟΔΟΚΙΑ)	33
ΑΔΙΑΦΑΝΕΙΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ	33
ΚΑΖΙΝΟ ΚΑΙ ΤΥΧΕΡΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ	34
ΕΝΔΙΑΜΕΣΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	35
ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΠΑΝΑΔΑΝΕΙΣΜΟΥ	35
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑ ΚΑΙ ΚΡΥΠΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΑ (CRYPTOCURRENCIES)	36
ΑΝΤΑΛΛΑΚΤΗΡΙΑ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ (EXCHANGE OFFICES)	37
Ο ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ	37
ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΑΓΕΣ	40
ΑΣΦΑΛΙΣΤΗΡΙΑ ΣΥΜΒΟΛΑΙΑ	40
“ΕΤΑΙΡΙΕΣ-BITΡΙΝΑ” ΚΑΙ “ΕΤΑΙΡΙΕΣ-ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ”	42
ΥΠΕΡΑΚΤΙΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ (OFFSHORE COMPANIES)	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο	46
ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	46
5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	46

5.2 ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	46
Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ.....	46
ΟΙ 40 ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ F.A.T.F.....	47
Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ.....	57
Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟΥ	59
Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΠΑΛΕΡΜΟ	60
5.3 ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	61
ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ.....	61
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	65
5.4 ΆΛΛΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	68
EGMONT GROUP OF FINANCIAL INTELLIGENCE UNITS	68
WOLFSBERG GROUP	69
INTERNATIONAL MONETARY FUND (IMF)	70
ORGANIZATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT (OECD)	71
UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME (UNODC)	72
ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ	73
5.5 ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	73
ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.....	73
ΔΕΟΥΣΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ ΚΙΝΔΥΝΟ	75
ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΦΟΡΑ ΥΠΟΠΤΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ	80
ΤΗΡΗΣΗ ΑΡΧΕΙΟΥ.....	81
ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	82
5.6 ΚΥΡΩΣΕΙΣ/ΠΡΟΣΤΙΜΑ	82
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο	85
Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΜΕ ΤΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ	85
6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	85
6.2 Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ	86
ΈΝΝΟΙΑ	86
ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....	88
ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....	89
ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ	90
6.3 ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ ΞΕΠΛΥΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΣ.....	91

ΟΙ ΥΠΕΡΑΚΤΙΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ	91
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΕΥΑΛΩΤΑ ΣΤΟΝ ΚΙΝΔΥΝΟ ΞΕΠΛΥΜΑΤΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΣ..	95
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο	98
ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ	98
7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	98
7.2 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒCCΙ.....	98
ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΒCCΙ	99
ΤΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΤΗΣ ΒCCΙ	101
7.3 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΗSBC.....	103
7.4 ΤΑ ΡΑΝΑΜΑ ΡΑΡΕΡS	104
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο	108
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ	
ΕΡΕΥΝΑ	108
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	110
ΒΙΒΛΙΑ	110
ΑΡΘΡΑ ΣΕ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ.....	111
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....	114
ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ.....	114
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	117
ΑΛΛΟΙ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ	
ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕS	117

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΟΙ 40 ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ FATF	49
ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΈΤΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗ ΛΙΣΤΑ NCCT's	56

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

AML/CFT	Anti-Money Laundering / Countering the Financing of Terrorism
BCBS	Basel Committee on Banking Supervision
FATF	Financial Action Task Force
FIUs / ΜΧΠ	Financial Intelligence Units / Μονάδες Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών
IAIS	International Association of Insurance Supervisors
ICJI	International Consortium of Investigative Journalists
IMF / ΔΝΤ	International Monetary Fund / Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ML	Money Laundering
OECD/ ΟΟΣΑ	Organization for Economic Co-operation and Development / Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Η γιγάντωση του φαινομένου του καπιταλιστικού συστήματος στην σύγχρονη κοινωνία, σε συνδυασμό με την ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και τα υψηλά επίπεδα οικονομικής ευημερίας που διατηρούν ορισμένες χώρες, δεν προφέρουν μόνο θετικά, αλλά πολλές φορές, δύναται να υποστούν αρνητική εκμετάλλευση από τους φορείς του οργανωμένου εγκλήματος. Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ευρέως γνωστή και ως ξέπλυμα χρήματος, αποτελεί μείζον πρόβλημα για την διεθνή κοινότητα με καταστροφικές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις. Το ξέπλυμα χρήματος αναφέρεται στην προσπάθεια των εγκληματιών να εισάγουν στην αγορά κέρδη τα όποια έχουν αποκτηθεί με παράνομο τρόπο, μέσω της εκμετάλλευσης κυρίως του χρηματοπιστωτικού συστήματος, αλλά και άλλων μηχανισμών της αγοράς, αποκρύπτοντας την αρχική προέλευση τους και εμφανίζοντας τα ως «νόμιμα».

Για πάρα πολλούς ανθρώπους, το ξέπλυμα χρήματος δε θεωρείται ιδιαίτερα σοβαρό έγκλημα. Ωστόσο παρέχει τη δυνατότητα στους δράστες να μπορούν να χρησιμοποιήσουν μετέπειτα τα παράνομα έσοδα τους για τη χρηματοδότηση άλλων διαφόρων παράνομων πράξεων. Ακόμη το ξέπλυμα χρήματος, υπονομεύει την ακεραιότητα των χρηματοοικονομικών αγορών, αφού όσο γρήγορα κάνουν την εμφάνισή τους τα μεγάλα χρηματικά ποσά στα χρηματοπιστωτικά ή ιδρύματα, άλλο τόσο γρήγορα μπορούν να εξαφανιστούν, προκαλώντας προβλήματα ρευστότητας. Επιπλέον, οι κυβερνήσεις, ως συνέπεια του ξεπλύματος χρήματος, δύναται να χάνουν έσοδα από φόρους, γεγονός μπορεί να συνεπάγεται υψηλότερους φορολογικούς δείκτες, ακόμη και για τους έντιμους πολίτες.

Σύμφωνα με τον Castells (1997), το ξέπλυμα χρήματος χαρακτηρίζεται ως “η μητέρα όλων των εγκλημάτων”, και αποδεικνύεται να έχει σοβαρές επιπτώσεις στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα, ενώ σύμφωνα με τον Masciandaro (1999), η πραγμάτωση του είναι δυνατόν να επιφέρει αλυσιδωτές αντιδράσεις.

Λόγω των διαστάσεων που έχει λάβει τα τελευταία χρόνια το φαινόμενο του ξεπλύματος χρήματος, η αποτελεσματική δράση για την αντιμετώπιση του κρίνεται κρίσιμη και αναγκαία,

τόσο για την προστασία της ακεραιότητας των αγορών και του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος, όσο και για την διαφύλαξη της κοινωνικής συνοχής και ευημερίας, μέσω της αποτροπής της διαφθοράς και της διείσδυσης εγκληματικών δραστηριοτήτων στο κοινωνικό πλαίσιο μίας χώρας.

Στην προσπάθεια καταστολής της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, εμπλέκεται ένας ευρύς κύκλος θεσμικών οργάνων και διεθνών οργανισμών. Για την πρόληψη και τη σταδιακή εξάλειψη του ξεπλύματος χρήματος έχουν θεσμοθετηθεί αυστηροί κανόνες και μέτρα αντιμετώπισης, τόσο διεθνώς όσο και σε ευρωπαϊκό και ελληνικό επίπεδο. Ο κυριότερος διεθνής οργανισμός είναι η Ομάδα Χρηματοπιστωτικής Δράσης, γνωστή ως F.A.T.F. (Financial Action Task Force), η οποία αποτελεί βασικό ρυθμιστή στην εξάλειψη του φαινομένου.

Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στην ανάλυση και κατανόηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, και την παρουσίαση των μηχανισμών που χρησιμοποιούνται, καθώς και στην καταγραφή του θεσμικού πλαισίου που εφαρμόζεται για την πρόληψη και την αντιμετώπιση του, τόσο σε διεθνές όσο και σε ελληνικό επίπεδο. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο ρόλο που διαδραματίζουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ενώ παράλληλα τονίζεται πως μπορεί να συνδεθεί το εν λόγω έγκλημα με ένα άλλο εξίσου μεγάλο οικονομικό έγκλημα, την φοροδιαφυγή. Τέλος, προκειμένου να διαπιστωθεί η σοβαρότητα του ξεπλύματος χρήματος, παρουσιάζονται τα μεγαλύτερα σκάνδαλα σχετικά με αυτό, τα οποία έχουν συμβεί σε διεθνές επίπεδο.

1.2 Σκοπός Διπλωματικής Εργασίας

Το φαινόμενο της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον τόσο των επιχειρηματιών, όσο και των διεθνών οργανισμών και των φορέων τις τελευταίες δεκαετίες. Καθώς οι μεν προσπαθούν να βρουν λύσεις ώστε να αποκρύψουν την προέλευση των παράνομων εσόδων τους, οι διεθνείς οργανισμοί και οι φορείς προσπαθούν να αποτρέψουν την δημιουργία άλλων τέτοιων περιπτώσεων θεσπίζοντας νόμους, κανόνες αλλά και μεγάλες κυρώσεις που δύναται να λειτουργήσουν κατασταλτικά. Ο σκοπός της εργασίας αυτής είναι να παρουσιάσει την έννοια του φαινομένου, τους τρόπους και τις τεχνικές που χρησιμοποιούνται από τα πρώτα χρόνια εμφάνισης του φαινομένου μέχρι και σήμερα, ποια είναι η νομοθετική απάντηση των κρατών αλλά και των κυριότερων φορέων και οργανισμών,

καθώς και μία σοβαρή σύνδεση του φαινομένου με το έγκλημα της φοροδιαφυγής. Τέλος, περιγράφονται οι κυριότερες μελέτες περίπτωσης που έχουν παρατηρηθεί μέχρι σήμερα, προκειμένου να τονιστεί η σοβαρότητα του εγκλήματος αυτού.

1.3 Δομή Διπλωματικής Εργασίας

Στο 2ο κεφάλαιο παρουσιάζεται η επισκόπηση της αρθρογραφίας, όπου παρατίθενται συνοπτικά άρθρα και μελέτες ακαδημαϊκών σε σχέση με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, τη σχέση αυτής με τις υπεράκτιες εταιρίες και τους φορολογικούς παράδεισους, καθώς και τη σχέση αυτής με τα ηλεκτρονικά νομίσιμα, όπως το Bitcoin.

Στο 3ο κεφάλαιο γίνεται μία πρώτη ανάλυση του φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Ειδικότερα, παρουσιάζεται η εννοιολογική προσέγγιση του φαινομένου, όπως αυτή έχει δοθεί από διάφορους διεθνείς οργανισμούς, η ιστορική αναδρομή του, καθώς και οι δισταξεις που έχει λάβει μέχρι σήμερα το συγκεκριμένο έγκλημα.

Στο 4ο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα κυριότερα μοντέλα που αναπτύχθηκαν και έγιναν ευρέως γνωστά, προκειμένου να κατανοηθεί καλύτερα, με απώτερο σκοπό και να αντιμετωπιστεί, το φαινόμενο της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων. Ακόμη, συγκεντρώνονται και αναλύονται δεκαπέντε τεχνικές με τις οποίες μπορεί να διεξαχθεί η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν προκειμένου να γίνει η καταγραφή αυτών των τεχνικών αντλήθηκαν από διάφορες πηγές, και αφορούν παραδοσιακές αλλά και πλέον πιο σύγχρονες τεχνικές.

Στο 5ο κεφάλαιο αναλύεται όλη η νομοθεσία γύρω από τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, από τα πρώτα Συμβούλια που διεξήχθησαν, μέχρι και σήμερα. Η νομοθεσία αναλύεται σε διεθνές, ευρωπαϊκό και ελληνικό επίπεδο, ενώ παράλληλα παρουσιάζονται οι κυριότερες δράσεις διεθνών φορέων και οργανισμών. Ακόμη, γίνεται μια ανάλυση γύρω από τη νομοθεσία που αφορά τον τραπεζικό τομέα, ενώ τέλος παρουσιάζονται τα πρόστιμα και οι κυρώσεις, σύμφωνα με το πιο πρόσφατο ισχύον ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο.

Στο 6ο κεφάλαιο γίνεται μία παρουσίαση της σύνδεσης του φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες με τη φοροδιαφυγή. Το πρώτο μέρος του κεφαλαίου αφορά την ανάλυση της έννοιας της φοροδιαφυγής σύμφωνα με το πιο πρόσφατο

ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, ενώ στο δεύτερο μέρος περιγράφεται, η σύνδεση των δύο εγκλημάτων, ειδικότερα μέσα από τις υπεράκτιες εταιρίες και τα επαγγέλματα που χαρακτηρίζονται ως ευάλωτα απέναντι στον κίνδυνο της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων.

Το 7ο κεφάλαιο περιλαμβάνει μία αναφορά στις μεγαλύτερες και πιο διαδεδομένες περιπτώσεις νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Οι μελέτες περίπτωσης που παρουσιάζονται αφορούν σκάνδαλα που έλαβαν χώρα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Τέλος, στο 8ο κεφάλαιο υπάρχουν τα συμπεράσματα τα οποία προκύπτουν από την παρούσα διπλωματική εργασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Υπάρχει αρκετή διεθνής, αλλά και ελληνική βιβλιογραφία που αναλύει το φαινόμενο της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, όπως επίσης και τη σύνδεση αυτού με ποικίλα άλλα θέματα, όπως τους φορολογικούς παραδείσους και τα ηλεκτρονικά νομίσματα.

2.1 Έρευνες Σχετικά με τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες

Αρκετοί ήταν αυτοί που έδωσαν τον ορισμό της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Ο Van Duynes (2003) αναφέρει ότι η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ορίζει ψευδώς μια νόμιμη πηγή για ένα παράνομα αποκτημένο περιουσιακό στοιχείο. Ο McDowell (2001) ορίζει τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ως την πράξη της διοχέτευσης παράνομων κεφαλαίων μέσω εξωτερικών χρηματοπιστωτικών μέσων για να καταστούν τα κεφάλαια φαινομενικά νόμιμα. Σύμφωνα με τον Schneider και Windischbauer (2008), ο όρος «ξέπλυμα χρήματος» προέρχεται από τις ΗΠΑ και περιγράφει την προσπάθεια της μαφίας να «νομιμοποιήσει» το παράνομο χρήμα μέσω καθαριστηρίων-πλυντηρίων που λειτουργούσε μόνο με μετρητά, τα οποία ελέγχονταν από άλλες εταιρίες ή επιχειρηματικούς σχηματισμούς.

Η He (2010) προσπάθησε να διατυπώσει αντικειμενικά τις διάφορες τεχνικές νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και να θέσει προτάσεις για την αποτελεσματικότερη καταπολέμηση αυτής. Το έγκλημα μπορεί να πραγματοποιηθεί με απλούς τρόπους, όπως το λαθρεμπόριο μετρητών, αλλά και περίπλοκους τρόπους, όπως μέσω χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, τυχερών παιχνιδιών, «εταιριών-βιτρίνα», ασφαλιστικών ιδρυμάτων, ηλεκτρονικών νομισμάτων κ.α. Αφού παρέθεσε κάποιες μελέτες περιπτώσεις, τόνισε πως είναι πολύ σημαντικό να γνωρίζουμε τις μεθόδους ξέπλυματος χρήματος, ώστε να μπορέσουμε να το καταπολεμήσουμε πιο αποτελεσματικά και αποδοτικά. Εξάλλου, η νομιμοποίηση εσόδων από

παράνομες δραστηριότητες δεν αποτελεί μόνο ευθύνη της κυβέρνησης - πρέπει όλα τα κοινωνικά στρώματα να συνειδητοποιήσουν το μέγεθος του προβλήματος και όλοι μαζί να δημιουργήσουμε ένα ισχυρό φράγμα, επιτυγχάνοντας το διπλάσιο αποτέλεσμα με τη μισή προσπάθεια.

Ο Teichmann (2017) παρουσίασε και αυτός δώδεκα πολυσυζητημένες τεχνικές ξεπλύματος χρήματος, και εστίασε στο γεγονός ότι η σημερινή βιβλιογραφία δεν θα πρέπει να δίνει μόνο έμφαση στις μεθόδους καταπολέμησης του ξεπλύματος μαύρου χρήματος, αλλά και στις διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για να καταστεί το χρήμα νόμιμο. Για να εξαλειφθούν τα κρούσματα, αναφέρει, πρέπει να μπούμε στο μυαλό των έξυπνων αυτών εγκληματιών και να κατανοήσουμε τους τρόπους που χρησιμοποιούν για να ελαχιστοποιήσουν τον κίνδυνο να ανακαλυφθούν.

Ένας ακόμη που εξέτασε επίσης τις τεχνικές, καθώς και τις αναδυόμενες τάσεις και απειλές της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες είναι ο Simser (2013). Τέτοιες μπορεί να είναι οι προπληρωμένες κάρτες, τα on-line τυχερά παιχνίδια, το ηλεκτρονικό χρήμα, κ.α. Η διαδικασία συνήθως ξεκινά με μετρητά, τα οποία επιδιώκουν αδιάλειπτα οποιαδήποτε ρωγή και ευπάθεια στα συστήματα Anti-Money Laundering (AML). Οι κίνδυνοι αυτοί συνεχίζουν να εξελίσσονται με ταχείς ρυθμούς. Τα συστήματα AML γενικά επιβάλλουν κανόνες που βασίζονται σε αυτό τον κίνδυνο. Για να παραμείνουν ισχυρά, πρέπει να λαμβάνουν άμεσα υπόψη τις νέες αναδυόμενες τάσεις που χρησιμοποιούνται για να ξεπλυθεί το χρήμα.

Ο Cassella (2018) πιστεύει πως το αμερικανικό μοντέλο (δηλαδή ένα από τα πρώτα μοντέλα που αναπτύχθηκαν το οποίο ορίζει ότι η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες συμβαίνει πάντα σε τρία στάδια: τοποθέτηση, διαστρωμάτωση και ολοκλήρωση), έχει ελάχιστη εφαρμογή στα περισσότερα σενάρια νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που περιλαμβάνουν χρήματα ήδη σε ηλεκτρονική μορφή κατά την έναρξη της διαδικασίας ξεπλύματος. Το ξέπλυμα χρήματος μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα από διάφορους τρόπους που ήδη λαμβάνουν χώρα από την εποχή όπου το ξέπλυμα πρωτοεμφανίστηκε, αλλά και μέσα από όλους τους τρόπους που αναπτύχθηκαν στον 21^ο αιώνα. Έτσι, θεωρεί «ξεπερασμένο» για τη σημερινή εποχή το συγκεκριμένο μοντέλο, αφού το να βασιζόμαστε σε ένα μοντέλο του 1989 δεν ταιριάζει απλώς στην σημερινή πραγματικότητα. Ωστόσο, η λύση δεν είναι να το αντικαταστήσουμε με ένα νέο, αλλά να αναγνωρίσουμε ότι αν υπάρχει έγκλημα που αποφέρει έσοδα, οτιδήποτε επρόκειτο να γίνει με αυτά τα χρήματα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ξέπλυμα χρήματος. Ο Soudijn (2016)

σύγκρινε επίσης αυτό το μοντέλο με τις πραγματικές έρευνες για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες σε σχέση με τη διακίνηση ναρκωτικών μεγάλης κλίμακας. Συμπεράνανε ότι πρώτον, τα μετρητά παίζουν μεγαλύτερο ρόλο από όσο υποστηρίζει το θεωρητικό μοντέλο, και δεύτερον, ότι τα προϊόντα του εγκλήματος συχνά μετακινούνται στο εξωτερικό, παρακάμπτοντας το νομικό οικονομικό σύστημα. Τρίτον, υποστήριξε ότι η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες συμβαίνει συχνά σε πολύ απλούστερες μορφές από ό,τι η θεωρία θα μπορούσε να χαρακτηρίσει κάποιον ύποπτο. Μία από αυτές τις μορφές είναι και η συμβολή ατόμων που δεν ανήκουν σε (προστατευόμενα) επαγγέλματα ή ανήκουν στο νομικό ή οικονομικό τομέα όπως όπως οι λογιστές, οι συμβολαιογράφοι και οι δικηγόροι. Ως εκ τούτου, αυτοί οι ανεπίσημοι διαμεσολαβητές δύναται να εκτελούν μια σημαντική οικονομική υπηρεσία, όπως το χονδρεμπόριο ναρκωτικών, κάνοντας τη δουλειά των εγκληματιών ακόμα πιο απλή και εύκολη.

Η Dion (2015) προσπάθησε να περιγράψει τις φιλοσοφικές της απόψεις σχετικά με τις δραστηριότητες νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ανάλογα με τον τρόπο με τον οποίο εξετάζεται η ηθική και ο νόμος. Ο “σκεπτικιστικός τρόπος” (ηθικός σχετικισμός) δηλώνει ότι δεν μπορεί να υπάρξει καμία εγγενής πηγή του καλού/κακού. Ο “νομικά επικεντρωμένος τρόπος” (νομικός θετικισμός) προϋποθέτει ότι η δεοντολογία είναι άσχετη όταν οι νομοθέτες κάνουν τη δουλειά τους. Ο “τρόπος της στρέβλωσης” (νομική ηθικολογία) θεωρεί δεδομένο ότι οι νομοθέτες καθορίζουν τι είναι ηθικό/ανήθικο. Ο “ηθικά επικεντρωμένος τρόπος” (κανονιστική ηθική) σημαίνει ότι η ηθική είναι κάτι διαφορετικό από το νόμο. Ωστόσο, η ηθική μπορεί να μάθει κάτι από το νόμο και ο νόμος θα μπορούσε να μάθει κάτι από την ηθική. Κάθε μία από τις τέσσερις φιλοσοφικές θέσεις σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες έχει τις δικές της παγίδες, αλλά το σημαντικό είναι να γνωρίζουμε τις πεποιθήσεις μας από πριν, και μετά να εξετάζουμε τις δραστηριότητες νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες από νομική ή/και ηθική σκοπιά.

Οι Geiger και Wuensch (2007) παρουσίασαν τη σχέση κόστους-οφέλους των πολιτικών που εφαρμόζονται για την αντιμετώπιση του φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Κατέληξαν στο γεγονός πως, ένα μέτρο πρέπει να εφαρμόζεται μόνο εάν τα οφέλη που επιτυγχάνονται μέσα από αυτό υπερβαίνουν το κόστος του, καθώς δεν είναι αποδοτικό να τεθεί κάποιο επιπλέον βάρος στην κοινωνία και στην οικονομία χωρίς αντίστοιχα αποτελέσματα. Είναι αποδεκτό ότι, το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο κατά της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων σίγουρα δεν χαρακτηρίζεται ως αδύναμο, αλλά έχει αποτύχει τον

αρχικό του στόχο, καθώς το φαινόμενο του ξεπλύματος μαύρου χρήματος ολοένα και αναπτύσσεται. Ο λόγος που συμβαίνει αυτό, είναι γιατί ο αντικειμενικός σκοπός της πρόληψης του φαινομένου αντικαταστάθηκε από άλλες επιθυμίες, γεγονός που μπορεί να επιφέρει βλάβες στους νόμιμους τομείς της οικονομίας και της κοινωνίας.

Οι Chaikin και Sharman (2009) εξέτασαν τη σχέση μεταξύ διαφθοράς και νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Συμπέραναν ότι, η διαφθορά και το ξέπλυμα χρήματος όχι απλώς συμβαίνουν ταυτοχρόνως, αλλά και ότι το ένα συμβάλλει στη δημιουργία του άλλου. Αναφέρουν πως οι προσπάθειες που έχουν γίνει να ελαχιστοποιήσουν την διαφθορά και επομένως και το ξέπλυμα χρήματος, δεν είναι αρκετές. Θα πρέπει οι οργανώσεις που δρουν κατά της εξάπλωσης του φαινομένου αφενός να προστατεύουν την ακεραιότητα τους, και αφετέρου να βελτιώσουν την αποδοτικότητά τους. Έτσι, θα προσδιοριστεί, αντιμετωπιστεί και μειωθεί η ευπάθειά τους στη διαφθορά.

Οι Singh και Best (2019) εστίασαν στην ικανότητα αναγνώρισης ύποπτης συμπεριφοράς, η οποία εξαρτάται από την τεχνολογία των υπολογιστών. Χρησιμοποιώντας μια πρωτότυπη εφαρμογή, την AML2ink, διερευνήσαν τις τεχνικές για τον εντοπισμό ύποπτων χρηματικών συναλλαγών. Το μοντέλο δοκιμάστηκε χρησιμοποιώντας στοιχεία που αποκτήθηκαν από τις τραπεζικές συναλλαγές μιας μεγάλης οντότητας, τα οποία και επικυρώθηκαν μέσω σχολίων από επαγγελματίες. Υπογράμμισαν λοιπόν, την αποτελεσματικότητα της χρήσης της οπτικοποίησης δεδομένων για τον εντοπισμό ύποπτων δραστηριοτήτων, και ανέδειξαν την δυνατότητα εφαρμογής λογισμικού ανοικτού κώδικα χαμηλού κόστους για την εφαρμογή τέτοιων τεχνικών.

Ακόμη, ο Philippsohn (2001) τόνισε τη δύναμη του διαδικτύου στον τρόπο συγκάλυψης των παράνομων χρημάτων. Η ταχύτητα, η ευκολία πρόσβασης και η ανωνυμία του διαδικτύου το καθιστούν ένα ιδανικό μέσο για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Οι δράστες επωφελούνται από την αδυναμία ταυτοποίησης και εξακρίβωσης της ταυτότητας των μερών, την έλλειψη ή ανεπάρκεια των διαδρομών ελέγχου και την έλλειψη ύποπτων αναφορών από τον πάροχο τεχνολογίας. Είναι λοιπόν σημαντικό οι on-line τράπεζες, οι εταιρείες διαδικτύου και οι πάροχοι υπηρεσιών διαδικτύου να παραμείνουν σε εγρήγορση. Χρειάζεται να τεθούν αυστηρές στάσεις και έλεγχοι στη θέση τους, αλλά χρειάζεται και οι εργαζόμενοι να εκπαιδεύονται ώστε να γνωρίζουν κάθε εκδοχή ξεπλύματος. Η διεθνής συνεργασία είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την εξάλειψη του φαινομένου.

Σύμφωνα με τον Tanzi (1997) το φαινόμενο του ξεπλύματος χρήματος υπονομεί τους πολιτικούς θεσμούς, αφού εάν οι εγκληματίες καταφέρουν να διεκδικήσουν σημαντικά τμήματα της οικονομίας, θα μπορούν να ελέγξουν τους πολιτικούς και να διασφαλίσουν ότι οι αρχές δεν θα εισάγουν αυστηρότερους ελέγχους κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, χρησιμοποιώντας τους επομένως, ως μέσο για την πραγματοποίηση των στόχων τους. Αυτοί οι στόχοι μπορούν να επιτευχθούν μέσω της διαφθοράς, της δωροδοκίας ή ακόμη και της παραβίασης των εθνικών εκλογών, οι οποίες θα επηρεάσουν τον ίδιο τον πυρήνα της δημοκρατίας. Συγκεκριμένα, τόνισε ότι «όταν τα εμπλεκόμενα χρήματα είναι τόσο μεγάλα και η αποπληρωμή των εγκληματικών στοιχείων τόσο σημαντική, φαίνεται ρεαλιστικό να αναμένουμε ότι θα επιχειρηθούν προσπάθειες για τον καθορισμό πιο φιλικών διοικήσεων».

Εν τούτοις, η διαφθορά αποδυναμώνει την καταστολή του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Όπως τόνισαν οι Becker και Stigler (1974), και οι Bowles και Garoupa (1997), με την παρουσία διαφθοράς, η κυβέρνηση πρέπει να σχεδιάσει διαφορετικές πολιτικές επιβολής του νόμου, συμπεριλαμβανομένης της αυστηρότερης ποινικής δίωξης ή της αυστηρής δωροδοκίας. Είναι πολύ πιο εύκολο για μια εγκληματική οργάνωση να ασχολείται με τη διαφθορά, λόγω των οικονομιών κλίμακας και της εύκολης πρόσβασης σε πληροφορίες. Έτσι, καθώς το οργανωμένο έγκλημα ολοένα και αναπτύσσεται, θα πρέπει όχι μόνο να είναι πιο σκληρή η ποινική τιμωρία, αλλά και πιο αποτελεσματική η ανίχνευση της διαφθοράς.

Τέλος, ο Τραγάκης (1996), περιγράφει και αναλύει τα βασικά σημεία των σχετικών πηγών του διεθνούς, του κοινοτικού και ελληνικού δικαίου σχετικά με το ξέπλυμα χρήματος, ενώ παράλληλα μεταφέρει την εμπειρία και την τεχνογνωσία των διεθνών οργανισμών και εμπειρογνώμων για το παρόν έγκλημα, το οποίο και χαρακτηρίζει «έγκλημα της εποχής μας». Ακόμη, διερευνά και διαπιστώνει τις διαστάσεις του φαινομένου αλλά και τη σύνδεση αυτού με το οργανωμένο έγκλημα, εξηγεί τι είναι ξέπλυμα χρήματος, ποια είναι τα τυπολογικά χαρακτηριστικά του, και εν τέλει καταλήγει στο γεγονός ότι κρίνεται επιτακτική η ανάγκη λήψης μέτρων.

2.2 Έρευνες Σχετικά με τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Μέσω Φορολογικών Παραδείσων

Η Young (2013) ερευνά τη χρησιμοποίηση του τραπεζικού απορρήτου στα υπεράκτια χρηματοοικονομικά κέντρα για το ξέπλυμα χρήματος. Ο τρόπος αυτός παρέχει ένα τείχος προστασίας των εγκληματιών κατά των διωκτικών αρχών και εμποδίζει τις ερευνητικές προσπάθειες για τον εντοπισμό και την κατάσχεση παρανόμως παραγόμενων προϊόντων. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι παρόλο που υπήρξαν παγκόσμιες προσπάθειες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στα υπεράκτια χρηματοπιστωτικά κέντρα, δεν υπάρχει αυστηρή δέσμευση από τα ίδια τα offshore χρηματοπιστωτικά κέντρα να εφαρμόσουν αποτελεσματικά τους κανονισμούς κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Τα υπεράκτια χρηματοπιστωτικά κέντρα έχουν ενσωματωθεί στενά στις παγκόσμιες χρηματοπιστωτικές αγορές και, επομένως, υποστηρίζουν άμεσα ή έμμεσα όλους εκείνους που είναι δικαιούχοι αυτών των αγορών. Τέλος, όταν το τραπεζικό απόρρητο θεωρείται από μια κυβέρνηση ως ένας από τους σημαντικότερους οικονομικοί πυλώνες στη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας μιας χώρας, είναι μάλλον απίθανο να διακυβευτεί.

Οι Gnutzmanna, McCarthy και Unger (2010) ισχυρίστηκαν ότι, η ύπαρξη μιας χώρας ως η κατάλληλη για νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες οφείλεται στην ανεπαρκή πολιτική που εφαρμόζεται για την καταπολέμηση του εγκλήματος αυτού, όπως επίσης και ότι το γεγονός αυτό εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το μέγεθος της χώρας. Για τις μικρές χώρες, η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες είναι πιο εύκολο να πραγματοποιηθεί. Αυτό συμβαίνει επειδή το έγκλημα αναπτύσσεται σχεδόν εξ ολοκλήρου σε άλλες χώρες, πολύ μεγαλύτερες. Ως εκ τούτου, παρουσίασαν ένα μοντέλο, το οποίο είναι σύμφωνο με την εμπειρική παρατήρηση ότι οι φορολογικοί παράδεισοι είναι συχνά μικρές χώρες που μπορούν να απομονωθούν σχετικά καλά από κάθε είδους μεταρρύθμιση που επιβάλλεται στον υπόλοιπο κόσμο. Έδειξαν ότι οι αναπτυγμένες χώρες καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος του κόστους της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ενώ οι αναπτυσσόμενες χώρες απολαμβάνουν τα περισσότερα από τα οφέλη.

Ο Schwarz (2011) διερευνά το κατά πόσον οι φορολογικοί παράδεισοι έχουν κίνητρο να διατηρήσουν χαλαρά ρυθμιστικά πρότυπα προκειμένου να προσελκύσουν τους εγκληματίες να ξεπλύνουν τα χρήματά τους στις χώρες τους. Χρησιμοποιώντας δεδομένα σχετικά με τον κανονισμό για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες που ισχύει σε διάφορες χώρες, καταλήγει στο ότι οι φορολογικοί παράδεισοι και η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες συνυπάρχουν εντός της ίδιας χώρας. Μάλιστα, συμπεραίνει επιπλέον πως οι φτωχότεροι φορολογικοί παράδεισοι (ανάλογα με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ τους) τείνουν

να παρέχουν ένα περιβάλλον ευνοϊκό για οικονομικά εγκλήματα, επειδή δεν έχουν αξιόπιστη φήμη, συγκριτικά με τους πλουσιότερους και εδραιωμένους φορολογικούς παράδεισους. Συνεπώς, αυτό μπορεί να υποδηλώνει ότι οι φτωχότεροι φορολογικοί παράδεισοι ενδέχεται να μην είναι τόσο πρόθυμοι να παράσχουν το απαραίτητο κανονιστικό περιβάλλον προκειμένου να περιορίσουν τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Κλείνοντας προσθέτει, ότι για να λυθεί το πρόβλημα αυτό, δεν είναι ανάγκη οι φορολογικοί παράδεισοι να αυξήσουν τους φορολογικούς συντελεστές τους, χρειάζεται απλώς να επιβάλλουν δραστικότερα μέτρα για την καταπολέμηση του φαινομένου.

Ο Mugarura (2017) προσπάθησε να εκφράσει τις πολυπλοκότητες που δημιουργούν οι φορολογικοί παράδεισοι και τα υπεράκτια χρηματοπιστωτικά κέντρα στην παγκόσμια καταπολέμηση των οικονομικών εγκλημάτων, όπως η φοροαποφυγή και η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Ακόμη πρότεινε πιθανά μέτρα για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της φοροαποφυγής στην οικονομική ανάπτυξη των χωρών, ιδίως των λιγότερο ανεπτυγμένων. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι υπάρχει μεγάλη πιθανότητα οι νόμοι του τραπεζικού απορρήτου στα υπεράκτια χρηματοπιστωτικά κέντρα να συμβάλλουν στην ανάπτυξη οικονομικών εγκλημάτων όπως η φοροαποφυγή και η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες σε ολόκληρο τον κόσμο. Τα ευρήματα υποδεικνύουν επίσης ότι η επιβολή κυρώσεων στις χώρες που παραβιάζουν τα διεθνή χρηματοπιστωτικά ρυθμιστικά καθεστώτα αποτελεί βασική συνιστώσα των διεθνών προσπαθειών κατά των οικονομικών εγκλημάτων, ενώ καλό θα ήταν να επιβληθούν σε όλα τα κράτη έτσι ώστε να μην θεωρούνται πολιτικοποιημένα και στη συνέχεια να υπονομεύονται. Τέλος τονίζει ότι υπάρχει ανάγκη για μεγαλύτερη εναρμόνιση των ρυθμιστικών καθεστώτων καταπολέμησης των παράνομων εγκλημάτων να διασφαλιστεί η ύπαρξη ενιαίου πλαισίου κανόνων, προτύπων και προσεγγίσεων για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που δημιουργεί η φοροαποφυγή, η φοροδιαφυγή και η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στην οικονομική ανάπτυξη των χωρών.

Γενικά, πολλοί είναι αυτοί που αντιτίθενται στην ύπαρξη υπεράκτιων εταιριών καθώς θεωρούν ότι συμβάλλει στη φοροδιαφυγή και το ξέπλυμα μαύρου χρήματος, όπως ο Christensen (2012), ο οποίος συμφωνεί ότι η μυστικότητα που περιβάλλει τις υπεράκτιες εταιρίες λειτουργεί υπέρ της νομιμοποίησης εσόδων από μη-νόμιμες δραστηριότητες και τη φοροδιαφυγή, ενώ και οι Barone και Masciandaro (2011), θεωρούν ότι με τη βοήθεια των υπεράκτιων εταιριών πολλές εγκληματικές οργανώσεις μπορούν να νομιμοποιήσουν έσοδα από μη-νόμιμες δραστηριότητες με εύκολο τρόπο.

Αντιθέτως, Ο Morriss (2010) θεωρεί πως έχει διαμορφωθεί μια εσφαλμένη άποψη αναφορικά με τα υπεράκτια οικονομικά κέντρα σχετικά με τη διευκόλυνση της φοροδιαφυγής, το ξέπλυμα μαύρου χρήματος και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Επισημαίνει πως τα υπεράκτια κέντρα διαδραματίζουν σπουδαίο ρόλο στην παγκόσμια οικονομία και θα πρέπει να συνεχιστεί και όχι να περιοριστεί η δραστηριότητα τους.

2.3 Έρευνες Σχετικά με τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Μέσω Ηλεκτρονικών Νομισμάτων

Οι Albrecht, Hawkins, et. al (2019) ανέλυσαν τον τρόπο με τον οποίο τα κρυπτονομίσματα, όπως το Bitcoin, έχουν ενσωματωθεί στη διαδικασία νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες πηγές, και κατέληξαν πως συνδέονται στενά εξαιτίας της ανωνυμίας που παρέχουν. Οι εγκληματικές οργανώσεις είναι σε θέση να διοχετεύουν κεφάλαια με αυξανόμενη ευκολία και να αποφεύγουν τη διερεύνηση από τις αρχές. Αν και η τιμή του Bitcoin και άλλων κρυπτονομισμάτων αυξομειώνεται συνεχώς, γίνονται ολοένα και πιο αποδεκτά με την πάροδο του χρόνου. Εάν η χρήση των κρυπτονομισμάτων στη διαδικασία νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες δεν αντιμετωπιστεί περαιτέρω, διακυβεύεται η σταθερότητα της παγκόσμιας οικονομίας. Προτείνεται η παρεμπόδιση της χρήσης αυτού του νέου τύπου νομίσματος για ανήθικους και παράνομους σκοπούς με οποιονδήποτε τρόπο.

Ο Simser (2015) διερευνά τις προκλήσεις που θέτει το Bitcoin στις ρυθμιστικές αρχές, ιδίως τις ρυθμιστικές αρχές κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Το Bitcoin αποτελεί κρυπτονόμισμα που βασίζεται σε πρωτόκολλα ανοιχτού κώδικα που λειτουργεί σε δίκτυα ομότιμων χρηστών (peer-to-peer). Το πρωτόκολλο αυτό επιτρέπει τις διασυνοριακές πληρωμές, με ελάχιστα ή καθόλου έξοδα συναλλαγής. Λόγω της ανωνυμίας που προσφέρει, αποτελεί ένα ασφαλές μέσο για του εγκληματίες που επιθυμούν να ξεπλύνουν τα χρήματά τους. Τονίζει πως η πρόκληση θα είναι να επιβληθεί το σωστό νομοθετικό πλαίσιο, εξασφαλίζοντας παράλληλα την καινοτομία που προσφέρει το ίδιο σαν νόμισμα σήμερα, ώστε να αντιμετωπιστεί επιτυχώς το πρόβλημα που προκύπτει από τη χρήση του.

Ο Yasaka (2017) επικεντρώθηκε στον τρόπο με τον οποίο δημιουργείται αναφορά ύποπτων συναλλαγών με μεθόδους εξόρυξης δεδομένων (data mining), καθώς και στη σημασία της χρήσης των μεθόδων εξόρυξης δεδομένων προκειμένου να εξαλειφθεί το φαινόμενο του

ξεπλύματος βρώμικου χρήματος. Αναγνωρίστηκε ότι οι θεωρίες εξόρυξης δεδομένων όπως η ανάλυση πολλών μεταβλητών δεδομένων (γραμμική παλινδρόμηση, λογιστική παλινδρόμηση, ανάλυση συμπλέγματος) και τεχνικές τεχνητής νοημοσύνης (επαγωγικοί αλγόριθμοι, νευρωνικά δίκτυα, ασαφής λογική και γενικοί αλγόριθμοι) είναι στην πράξη πολύ καλά ανεπτυγμένες, και η χρήση τους από τις αρμόδιες οργανώσεις που στοχεύουν στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος θα πρέπει να εκμεταλλευτεί. Θα πρέπει επίσης να ενισχυθεί η συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα σε αυτό το κομμάτι και να παρέχεται περισσότερη τεχνική και χρηματοδοτική βοήθεια.

Η Lui (2014) θεωρεί πως τα εικονικά περιβάλλοντα και τα εικονικά νομίσματα αποτελούν κίνδυνο για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Αυτό που είναι λιγότερο σαφές και γνωστό, ωστόσο, είναι το επίπεδο κινδύνου που θέτουν. Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μέσω εικονικών νομισμάτων προσφέρει υψηλά επίπεδα ανωνυμίας, δυνητικά χαμηλά επίπεδα ανίχνευσης, αλλά και απομάκρυνση των κινδύνων που συνδέονται με τη χρήση πραγματικών νομισμάτων για νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Ωστόσο, αυτό εξαρτάται από την ευκολία, το χρόνο και, σε ορισμένες περιπτώσεις, το ποσό των χρημάτων που ξεπλένονται. Καταλήγει στο ότι μεγάλα ποσά μπορούν να ξεπλυθούν σε εικονικά περιβάλλοντα, αλλά αυτό εξαρτάται κατά πολύ από το βαθμό προσπάθειας που απαιτείται για τη δημιουργία λογαριασμών και την τοποθέτηση, τη διαστρωμάτωση και την επανένταξη των κεφαλαίων.

Ο Keene (2011) προσπαθεί να αναδείξει τις αναδυόμενες απειλές στον κυβερνοχώρο, με συγκεκριμένη αναφορά στο οικονομικό έγκλημα στον εικονικό κόσμο, ενώ παράλληλα προτείνει τρόπους με τους οποίους μπορεί να περιοριστεί ο κίνδυνος. Επιπλέον, τονίζει ότι απαιτείται μία έννοια παγκόσμια προσέγγιση για την αντιμετώπιση της εν λόγω απειλής. Δεδομένα του παγκόσμιου χαρακτήρα του χρηματοοικονομικών, από τη στιγμή που εισέρχονται τα παράνομα έσοδα στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα, είναι σχεδόν αδύνατο να ανιχνευθούν. Η φύση του οικονομικού εγκλήματος είναι ότι οι εγκληματίες πάντα θα προσπαθούν να βρουν την «αχίλλειο πτέρνα» του συστήματος, με σκοπό να την εκμεταλλευτούν. Οι εξελισσόμενες τεχνολογίες στο περιβάλλον του κυβερνοχώρου θα κάνουν το έγκλημα ολοένα και πιο εφικτό. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί ο κίνδυνος αποτελεσματικά, οι επιπτώσεις των νέων τεχνολογιών θα πρέπει να γίνουν κατανοητές από όλους και να μην αγνοούνται.

Ο Vandezande (2017) ανέλυσε την έκταση στην οποία τα εικονικά νομίσματα ρυθμίζονται από το οικονομικό και οικονομικό δίκαιο της ΕΕ, με ιδιαίτερη έμφαση στα λεγόμενα

κρυπτονομίσματα. Ανέφερε τις πρόσφατες εξελίξεις όσον αφορά τη νομοθεσία για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, εστιάζοντας στο γεγονός ότι την τελευταία δεκαετία, η Ε.Ε. έχει εγκρίνει αρκετά νομικά πλαίσια που διέπουν διάφορες πτυχές του πεδίου των πληρωμών, κυρίως όσον αφορά τις υπηρεσίες πληρωμών και το ηλεκτρονικό χρήμα. Ωστόσο, παραμένει ασαφές το πώς τα εικονικά νομίσματα μπορούν να ενσωματωθούν σε αυτά τα νομικά πλαίσια. Μέσα από την έρευνά του, κατάφερε να παρέχει πληροφορίες πολύτιμες για τους χρήστες εικονικών νομισμάτων που δραστηριοποιούνται σε αυτήν την αναδυόμενη αγορά. Σε μια προσπάθεια να ασκήσει κάποια μορφή εποπτείας στον αναπτυσσόμενο τομέα των εικονικών νομισμάτων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε την τροποποίηση του νομικού πλαισίου που διέπει τους κανόνες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Κατέληξε στο γεγονός ότι η βασική αλλαγή που αναμένεται είναι βεβαίως η ανάγκη, αφενός να εφαρμοστούν πολιτικές κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, και αφετέρου η διεξαγωγή της δέουσας επιμέλειας με βάση τον κίνδυνο. Για τους χρήστες αυτών των υπηρεσιών, το άμεσο αποτέλεσμα αυτού θα ήταν η απώλεια της ανωνυμίας ή της ψευδώνυμο που συνδέεται με τα εικονικά νομίσματα. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να προσδιορίζονται με σαφήνεια και οι πληροφορίες αυτές να μοιράζονται με τις αρμόδιες αρχές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

3.1 Ορισμοί

Αναφορικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ή αλλιώς «ζέπλυμα χρήματος» ή κατ' έμφαση «ζέπλυμα βρώμικου χρήματος», όπως ευρέως καθιερώθηκε να λέγεται στην ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία, έχουν δοθεί διάφοροι ορισμοί. Με σκοπό την καλύτερη προσέγγιση αλλά και εμβάθυνση του θέματος, ας αναφέρουμε τους κυριότερους από αυτούς.

Η Προεδρική Επιτροπή για το Οργανωμένο Έγκλημα των Η.Π.Α.¹ πρώτη ανέφερε ότι: *«Ως νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες περιγράφεται η διαδικασία μέσω της οποίας αποκρύπτεται η ύπαρξη, η παράνομη πηγή ή η παράνομη χρήση εσόδων, τα οποία στη συνέχεια μεταμφιέζονται με τέτοιο τρόπο ώστε η προέλευση τους να εμφανίζεται νόμιμη».*

Ακόμη, καλό είναι να επισημανθεί ότι στη διεθνή βιβλιογραφία, η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες είναι γνωστή ως «money laundering».

Για την Ελλάδα ο πρώτος ορισμός προέκυψε από τον Νόμο 2145/1993 σχετικά με την «Ρύθμιση θεμάτων εκτελέσεως ποινών, επιταχύνσεως και εκσυγχρονισμού των διαδικασιών απονομής της δικαιοσύνης και άλλων θεμάτων», ο οποίος αργότερα τροποποιήθηκε με το άρθρο 2 του Νόμου για την πρόληψη και καταστολή την νομιμοποιήσεως εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, σύμφωνα με τον οποίο νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα διαπράττει:

«(...) όποιος με πρόθεση μεταβιβάζει ή μετατρέπει περιουσία προερχόμενη από εγκληματική δραστηριότητα (...) με σκοπό να αποκρύψει τη προέλευση της, παρέχει συνδρομή σε πρόσωπο που ενέχεται στην εγκληματική δραστηριότητα προκειμένου να αποφύγει τις συνέπειες της πράξεως

¹ President's Commission on Organized Crime

του, αποκτά λαμβάνει ως ενέχυρο, κατέχει ή χρησιμοποιεί περιουσία ή μεσολαβεί στη μεταβίβαση, στη μετατροπή ή σε πράξη που αποσκοπεί στην απόκρυψη περιουσίας, γνωρίζοντας ότι η περιουσία προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από συμμετοχή σε τέτοια δραστηριότητα (...)».

Ανατρέχοντας στις δημοσιεύσεις διεθνών οικονομικών οργανισμών και φορέων, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο περιγράφει το ξέπλυμα χρήματος ως «επεξεργασία περιουσιακών στοιχείων τα οποία παράγονται από εγκληματικές δραστηριότητες, με σκοπό την συγκάλυψη των κεφαλαίων και της παράνομης προέλευσης τους»², ενώ σύμφωνα με τον Ο.Ο.Σ.Α (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) αποτελεί «την διαδικασία απόκρυψης παράνομων κερδών που δημιουργήθηκαν από εγκληματική δραστηριότητα»³. Από την άλλη, σύμφωνα με την F.A.T.F (Financial Action Task Force - Ομάδα Χρηματοπιστωτικής Δράσης), «Ξέπλυμα Χρήματος αποτελεί η επεξεργασία των εγκληματικών προϊόντων-κερδών με σκοπό τη συγκάλυψη της παράνομης καταγωγής τους»⁴.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες – με την έννοια της διάπραξης σοβαρών ποινικών αδικημάτων – είναι το σύνολο των πράξεων ή των παραλείψεων με τις οποίες αποκρύπτεται η πραγματική προέλευση και ο δικαιούχος των παράνομα αποκτώμενων περιουσιακών στοιχείων, με τρόπο ώστε, εμφανίζοντας ότι προέρχονται από νόμιμη οικονομική δραστηριότητα, να διατηρεί τον έλεγχο επ' αυτών.⁵

Αξίζει να σημειωθεί ότι βρώμικα χρήματα δεν είναι μόνο τα έσοδα από κλοπή ή ληστεία. Η διακίνηση ναρκωτικών, το λαθρεμπόριο, η διακίνηση λαθρομεταναστών, τα πορνεία όπως και άλλες μορφές εγκληματικών ενεργειών προσφέρουν πολύ μεγάλα κέρδη και χρήματα.

3.2 Η Ιστορία της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες

² Πηγή: <http://www.imf.org/>

³ Πηγή: <http://www.oecd.org/>

⁴ Πηγή: <http://www.fatf-gafi.org/>

⁵ Κάτσιος, Σ. (1998)

Δεν υπάρχουν ακριβείς ενδείξεις που να υποδεικνύουν πότε πρωτοεμφανίστηκε το ξέπλυμα χρήματος. Το σίγουρο είναι ότι λαμβάνει χώρα εδώ και αρκετά χρόνια. Ο Αμερικανός ιστορικός Sterling Seagrave στο βιβλίο του *Lords of the Rim*⁶ εξηγεί πως, το 2000 π.Χ. στην Κίνα, οι κινέζοι έμποροι στην προσπάθειά τους να αποκρύψουν τον πλούτο προσέφευγαν στην μετακίνηση και την επένδυση αυτού εκτός της Κίνας. Με αυτό τον τρόπο γεννήθηκαν οι υπεράκτιες εταιρίες (offshore companies) και, κατ' επέκταση, η φοροδιαφυγή. Επομένως, τότε ιδρύθηκαν τα πρώτα βήματα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Παράλληλα, η εξέλιξη του ξεπλύματος μαύρου χρήματος θα μπορούσαμε να πούμε ότι συνεχίστηκε με την εποχή όπου οι πειρατές εξευτελίζουν τους Ευρωπαίους εμπόρους που διασχίζουν τη θάλασσα του Ατλαντικού, και στη συνέχεια αναζητούν οικονομικούς παράδεισους στους οποίους μπορούν να κάνουν χρήση του εγκληματικού τους εμπορίου, ιδιαίτερα κατά τα χρόνια της συνταξιοδότησης.

Αρκετοί θεωρούν ότι, αποτελεί φαινόμενο το οποίο δημιουργήθηκε στις Η.Π.Α. την εποχή της ποτοαπαγόρευσης (1920-1933). Η εποχή της τζαζ στην Αμερική ήταν μια περίοδος της δεκαετίας του 1920 όπου όλοι φαίνονταν να διαθέτουν χρήματα. Το αμερικανικό κράτος είχε θεσπίσει νομοθεσία σύμφωνα με την οποία η κατασκευή, μεταφορά, εισαγωγή, εξαγωγή και πώληση αλκοολούχων ποτών ήταν περιορισμένη ή παράνομη. Σκοπός του κράτους ήταν η μείωση της εγκληματικότητας, όπως επίσης και η βελτίωση της υγείας του αμερικανικού λαού. Ήταν σαφές, ωστόσο, ότι εκατομμύρια άνθρωποι ούτε ήθελαν αυτόν τον νόμο ούτε ήταν διατεθειμένοι να το σεβαστούν. Οι εγκληματίες, αισθανόμενοι την προφανώς τεράστια αγορά για όσα είχαν κηρυχθεί παράνομα, υιοθέτησαν διάφορους μηχανισμούς για να συγκαλύψουν την προέλευση των μεγάλων χρηματικών ποσών που παράγονται από την εισαγωγή και την πώληση αλκοόλ και άλλων παράνομων δραστηριοτήτων, όπως τα τυχερά παιχνίδια. Αυτό το έκαναν με διάφορες οικονομικές δραστηριότητες, χρηματοπιστωτικές συναλλαγές και επενδυτικές και χρηματιστηριακές δραστηριότητες προσπαθώντας να το καταστήσουν νόμιμο. Οι γκάνγκστερ κέρδισαν τεράστια ποσά σε μετρητά από εκβιασμούς, πορνεία, τυχερά παιχνίδια και αλκοολούχα ποτά, και επομένως ήταν απαραίτητο να καταστήσουν μια νόμιμη πηγή αυτών των χρημάτων. Κυρίαρχος δρᾶστης αυτού του εγκλήματος εκείνης της εποχής υπήρξε ο Αλ Καπόνε, ο οποίος τελικά καταδικάστηκε σε φυλάκιση για φοροδιαφυγή το 1931.⁷

⁶ Seagrave, S. (1995)

⁷ Calder, J. (1992)

Ακολούθησαν κι άλλοι εγκληματίες της εποχής, όπως ο Meyer Lansky, ο οποίος τελειοποίησε σε μεγάλο βαθμό τον όρο του ξεπλύματος χρήματος. Ο Lansky μετέφερε κεφάλαια από την εταιρεία του "Carpet Joints" της Florida σε λογαριασμούς στο εξωτερικό. Έτσι, το 1934 το Swiss Banking Act από την Ελβετία σε συνεργασία με τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για πρώτη φορά στράφηκε στη μέριμνα περιορισμού του φαινομένου, θεσμοθετώντας το τραπεζικό απόρρητο. Παρά τις προσπάθειες της εποχής, ο Meyer Lansky, αγόρασε μία ελβετική τράπεζα εκμεταλλευόμενος το τραπεζικό απόρρητο, η οποία τον βοήθησε να χρησιμοποιήσει τον δανεισμό, δηλαδή: τα παράνομα χρήματα να συγκαλυφθούν με υποτιθέμενα δάνεια τα οποία είχε εξασφαλίσει από τράπεζες του εξωτερικού και σε περίπτωση που έκρινε απαραίτητο μπορούσε να τα δηλώσει και στο φορολογικό του σύστημα. Ο Meyer Lansky ποτέ δεν καταδικάστηκε για κατηγορίες που του είχαν απαγγελθεί, μιας και είχαν βρεθεί εκατομμύρια σε λογαριασμούς σε διάφορες χώρες. Ουσιαστικά ο Meyer Lansky είναι ο ιδρυτής της σύγχρονης μορφής του ξεπλύματος χρήματος.⁸

Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, αμφισβητήθηκε η λήψη μέτρων, αφού το ξέπλυμα χρήματος δεν προκαλούσε άμεση βλάβη στην ακεραιότητα κάποιου ατόμου. Συνεπώς, συμπέραναν, ότι μέτρα όπως η κατάσχεση εμπορευμάτων και χρημάτων, σε άτομα που εμπλέκονται με παράνομες οικονομικές δραστηριότητες θα απέτρεπε επαρκώς την εξάπλωση του φαινομένου. Οι εγκληματίες από την άλλη, προσπαθούσαν συστηματικά να βρουν ένα τρόπο να «καθαρίσουν» τα βρώμικα και παράνομα χρήματα τους και να τα διαχύσουν στη νόμιμη οικονομία. Το γεγονός αυτό οδήγησε στην δημιουργία ακόμη περισσότερων μηχανισμών: τα χρήματα διοχετεύονταν διαμέσου εικονικών πολλές φορές εταιρειών σε τραπεζικούς λογαριασμούς, τραπεζικών ιδρυμάτων όπου έδρα τους ήταν χώρες με χαλαρή νομοθεσία, οι οποίες συχνά αναφέρονται και ως οικονομικοί παράδεισοι, ώστε να επανεμφανιστούν στην υγιή οικονομία και να συγκαλυφθούν με αυτό τον τρόπο οι παράνομες δραστηριότητες, ενέργειες που λαμβάνουν χώρα μέχρι σήμερα.

Η πρώτη αναφορά στον όρο «ξέπλυμα χρήματος» έγινε το 1972, με το σκάνδαλο Watergate, όταν ο Αμερικανός πρόεδρος Richard Nixon τοποθέτησε τα έξοδα την προεκλογικής του καμπάνιας σε μια εταιρεία βιτρίνα στο Μεξικό ενώ στην συνέχεια επανεμφάνισε τα ποσά

⁸ Madinger, J. (2011)

αυτά σε μια άλλη εταιρεία στο Μαϊάμι γεγονός που οδήγησε στην παραίτηση του.⁹ Η Βρετανική εφημερίδα “The Gurdian” ήταν εκείνη η οποία αναφέρθηκε στο γεγονός αυτό χρησιμοποιώντας πρώτη τον όρο «laundering».

Συμπερασματικά, η νομιμοποίηση αυτών των χρημάτων αποφέρει τεράστια έσοδα στο δράστη, αλλά συμβάλει επίσης και στην ανάπτυξη του οργανωμένου εγκλήματος. Αδιαμφισβήτητα το ξέπλυμα μαύρου χρήματος αποτελεί ένα διεθνώς μείζον ζήτημα που χρήζει αντιμετώπισης.

3.3 Οι Διαστάσεις του Φαινομένου Σήμερα

Το σύνολο του μαύρου χρήματος που δημιουργείται κάθε χρόνο κυμαίνεται συνήθως κάπου στο τεράστιο ποσό μεταξύ 500 δισεκατομμύρια έως 1 τρισεκατομμύρια δολάρια!¹⁰ Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2009 στις Η.Π.Α., εκτιμάται ότι την ίδια χρονιά τα έσοδα από εγκληματικές δραστηριότητες ανήλθαν στο 3,6% του παγκόσμιου ΑΕΠ, ενώ 2,7% (ή 1,6 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ) από αυτά ξεπλύθηκαν.¹¹ Το μεγαλύτερο μέρος αυτών βασίζεται στη διακίνηση ναρκωτικών.

Η εξέταση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες στα πλαίσια του διεθνούς οικονομικού δικαίου ως «αυτοτελές φαινόμενο» οφείλεται στα τεράστια ποσά των κερδών που εισπράττονται κάθε χρόνο, στις ολοένα και περισσότερες μεθόδους που αναπτύσσονται προκειμένου τα χρήματα να «ξεπλυθούν», αλλά και στην επίδραση που έχει στο οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό περιβάλλον.

Για το λόγο αυτό, άρχισε να αμφισβητείται η εξέταση του όρου ως φαινόμενο, και να υποστηρίζεται η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος που εμπλέκεται σε αυτό. Εξάλλου, η προσπάθεια εξαφάνισης ή μετατροπής των παράνομων εσόδων σε νόμιμα βασίζεται στη συνεργασία δύο ή τις περισσότερες φορές, περισσότερο των δύο ατόμων. Επομένως πρόκειται για μια ομαδική εγκληματική δραστηριότητα.

⁹ Πηγή: http://www.historycommons.org/timeline.jsp?nixon_and_watergate_tmln_watergate_campaign_conspiracy=nixon_and_watergate_tmln_slush_funds_illegal_contributions&timeline=nixon_and_watergate_tmln

¹⁰ Τραγάκης, Γ. (1996)

¹¹ Πηγή: <https://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/>

Προκειμένου να γίνει πιο κατανοητό, ας δούμε τι σημαίνει «οργανωμένο έγκλημα». Για πρώτη φορά μέσα στα πλαίσια μίας διεθνούς συμφωνίας ορίστηκε η έννοια «οργανωμένο έγκλημα» στη διακρατική συμφωνία μεταξύ Ελβετίας και Η.Π.Α. περί αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής σε θέματα ποινικού δικαίου της 25ης Μαΐου 1973:¹²

«Ως οργανωμένη εγκληματική ομάδα υπό την έννοια αυτού του κεφαλαίου νοείται μία ένωση ή ομάδα προσώπων, η οποία συγκροτήθηκε για ένα μεγάλο ή αορίστου διάρκειας χρονικό διάστημα, με σκοπό να επιταχύνουν με εν μέρει ή καθ' ολοκληρίαν παράνομα μέσα, την εξασφάλιση εσόδων ή άλλων χρηματικών αξιών ή οικονομικών οφελών για λογαριασμό δικό τους ή τρίτων και να αποτρέψουν τη ποινική δίωξη των παράνομων ενεργειών τους και επιδιώκοντας τους σκοπούς τους με μεθοδικό και συστηματικό τρόπο:

(α) Χρησιμοποιούν τουλάχιστον εν μέρει, μέσα στα πλαίσια των δραστηριοτήτων τους, πράξεις βίας ή εκφοβίζουν τρίτους με τη διάπραξη ή την απειλή διάπραξης αξιόποινων πράξεων και

(β) είτε, επιδιώκουν την απόκτηση πολιτικής και οικονομικής επιρροής, ιδιαίτερα δε σε πολιτικά σώματα ή οργανώσεις, δημόσια διοίκηση, δικαιοσύνη, επιχειρήσεις, εργοδοτικές οργανώσεις ή εργατικά συνδικάτα ή άλλες ενώσεις εργαζομένων, είτε εντάσσονται τυπικά ή άτυπα σε μία ή περισσότερες παρεμφερείς ενώσεις ή ομάδες από τις οποίες τουλάχιστον μία ασχολείται με τις περιγραφόμενες στην παράγραφο 1 δραστηριότητες.»

Αδιαμφισβήτητα λοιπόν, το ξέπλυμα χρήματος έγκειται στα πλαίσια του οργανωμένου εγκλήματος. Τις τελευταίες δεκαετίες οικοδομείται στην διεθνή κοινότητα ένα μοντέλο διεθνούς αντεγκληματικής προσέγγισης, με κύριο στόχο τον περιορισμό οικονομικών κερδών προερχόμενων από παράνομες ή εγκληματικές δραστηριότητες. Το ξέπλυμα χρήματος, έχει αποκτήσει μία ξεχωριστή υπόσταση, κατόπιν καταγραφής και θεώρησης των σοβαρών επιπτώσεων που επιφέρει στην οικονομία και στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Στα πλαίσια μελέτης που εκπονήθηκε από τους Καραδήμα και Καραδήμα (2015), γίνεται μία προσπάθεια καταγραφής αντικρουόμενων συμπερασμάτων εμπειριστατωμένων ερευνών της τελευταίας 15ετίας περίπου, γύρω από το οικονομικό έγκλημα και τα επίπεδα ξεπλύματος χρήματος διεθνώς, σε συνδυασμό με στατιστικές μελέτες του μεγέθους της παραοικονομίας ως ποσοστό του ΑΕΠ, όπου τα δύο φαινόμενα προκύπτουν άμεσα συσχετιζόμενα, επιβεβαιώνοντας παράλληλα την άποψη ότι η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες συνεχίζει να αποτελεί σημαντικό κίνδυνο για την ομαλή λειτουργία των σύγχρονων οικονομιών.

¹² Κάτσιοι, Σ. (1998)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΜΟΝΤΕΛΑ, ΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

4.1 Εισαγωγή

Οι τεράστιες, διεθνούς έκτασης διαστάσεις που έχει λάβει το φαινόμενο της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στις μέρες μας, μας αναγκάζει, για την καλύτερη κατανόησή του, να προσφύγουμε σε μεθόδους ανάπτυξης μοντέλων. Το βρώμικο χρήμα ανακυκλώνεται κάτω από την σκιά της μυστικότητας, μέσα από επαναλαμβανόμενα τελούμενες πράξεις, δηλαδή τακτικές που έχουν ήδη χρησιμοποιηθεί και στο παρελθόν, γεγονός που επέτρεψε σε πολλούς μελετητές κατά καιρούς να τις συστηματοποιήσουν σε ένα μοντέλο.

Στόχος της δημιουργίας μοντέλων είναι η συστηματική καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και φυσικά η πρόληψη παρόμοιων ενεργειών, ώστε να περιοριστεί, και φυσικά να εξαιρεθεί, το φαινόμενο της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Με το ξέπλυμα του βρώμικου χρήματος οι εγκληματίες διαφοροποιούν τις πηγές των εσόδων τους και διευρύνουν συνεχώς τη σφαίρα των δραστηριοτήτων τους. Προκειμένου να εξαφανίσουν οποιοδήποτε ενοχοποιητικό στοιχείο, αναζητούν συνεχώς νέους τρόπους και τεχνικές. Απώτερος σκοπός αποτελεί πάντα να κάνουν την ποινική τους δίωξη δύσκολη, αν όχι αδύνατη, προστατεύοντας αφενός τους εαυτούς τους και αφετέρου τον τεράστιο πλούτο τους. Για το σκοπό αυτό, έχουν στη διάθεση τους άφθονα μέσα, καθώς και την κατάλληλη οργάνωση και βοήθεια από τρίτους.

Αναλυτικότερα, η σε βάθος μελέτη και κατανόηση του φαινομένου, μας καθιστά ικανούς να αντιληφθούμε καλύτερα τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία του, ώστε να αποκτήσουμε άμυνες ως κοινωνία, αποτρέποντας την ανάπτυξη εγκληματικών συμπεριφορών.

Ας δούμε τώρα πιο αναλυτικά κατά πρώτον τα κυριότερα μοντέλα νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν από ειδικούς μελετητές και έγιναν

ευρέως γνωστά, και κατά δεύτερον τις κυριότερες τεχνικές που έχουν παρατηρηθεί εν καιρώ κατά τη διαδικασία νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.

4.2 Τα Μοντέλα των Κύκλων

Παρομοιάζοντας τη διαδικασία νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες σαν ένα κυκλοφοριακό σύστημα, δημιουργήθηκαν τα κυκλικά μοντέλα. Σύμφωνα με αυτά, τα έσοδα των εγκληματικών πράξεων (illicit activity) εισέρχονται στη νόμιμη αγορά, όπου τοποθετούνται και διαστρωματώνονται/συσσωρεύονται (placement, layering). Στη συνέχεια επανατοποθετούνται είτε άμεσα σε νέες εγκληματικές δραστηριότητες (illicit activity), είτε έμμεσα μέσω νόμιμων επενδύσεων (integration).¹³

Ένα από τα βασικά κυκλικά μοντέλα που αναφέρονται στη βιβλιογραφία είναι και το μοντέλο που αναπτύχθηκε από τον Ελβετό οικονομολόγο και καθηγητή πανεπιστημίου André Zünd¹⁴, το οποίο παρομοιάζει το κυκλοφοριακό σύστημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες με αυτό του υδρολογικού συστήματος. Η διαδικασία ανακύκλωσης του νερού εξελίσσεται όπως ακριβώς η διαδικασία ανακύκλωσης των χρημάτων σε 10 στάδια, ως ακολούθως:

1. “Βροχή” (Εισροή των χρήματων): τα έσοδα προέρχονται από διάφορα εγκλήματα, με τη μορφή μεγάλου ποσού μετρητών σε μικρούς λογαριασμούς;
2. “Είσοδος νερού στο έδαφος” (Πρώτο καθάρισμα): ανόμιες ποσότητες εισέρχονται στα χέρια μιας οργανωμένης εγκληματικής ομάδας;
3. “Σχηματισμός υπόγειων υδάτων” (Δημιουργία αποθεματικών): τα χρήματα συσσωρεύονται μετά από το πρώτο ξέπλυμα;
4. “Σχηματισμών υπόγειων θαλάσσιων αποχετεύσεων” (Προετοιμασία και μεταφορά στο εξωτερικό): τα χρήματα μεταφέρονται στο εξωτερικό μέσω τραπεζικών συναλλαγών σε υποκατάστημα εγκληματικής ομάδας που ειδικεύεται στη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες;

¹³ Κάτσιος, Σ. (1998)

¹⁴ Zünd, A. (1990)

5. “Συλλογή σε υπόγειες θάλασσες” (Προετοιμασία για νομιμοποίηση): συγκεντρώνονται κονδύλια που προέρχονται από διαφορετικές χώρες και πηγές;
6. “Αντλιοστάσιο” (Είσοδος στο νόμιμο οικονομικό σύστημα): Εισάγονται χρήματα μέσω τραπεζών στο νομικό χρηματοπιστωτικό σύστημα;
7. “Εγκαταστάσεις καθαρισμού” (Δεύτερο καθάρισμα): Η διέλευση των χρημάτων διεξάγεται με τη συμμετοχή ειδικών επιχειρήσεων ή υπεράκτιων εταιρειών/τραπεζών μέσω διαφόρων πράξεων;
8. “Κατανάλωση/Χρήση” (Μεταφορά και επένδυση): Τα κεφάλαια επενδύονται με απώτερο σκοπό να «νομιμοποιηθούν»;
9. “Εξάτμιση” (Νόμιμη επανατοποθέτηση στη χώρα προέλευσης): Τα έσοδα μετά τη νόμιμη χρήση τους μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αγορά ξένου νομίσματος και να μεταφερθούν πίσω στη χώρα όπου διαπράχθηκε το έγκλημα. Η επιστροφή αυτή γίνεται συνήθως με τη μορφή δανειακών κεφαλαίων σε θυγατρικές εταιρίες;
10. “Νέα Βροχή” (Νέα εισροή χρημάτων).

Η ουσία της κυκλοφορίας των χρημάτων έγκειται στο γεγονός ότι ένα μέρος αυτών χρησιμοποιείται για τη χρηματοδότηση περαιτέρω εγκληματικών δραστηριοτήτων, ενώ το άλλο μέρος τοποθετείται σε τραπεζικούς λογαριασμούς ή επενδύεται στη νόμιμη οικονομία.

4.3 Το Τελεολογικό Μοντέλο

Το τελεολογικό μοντέλο αναπτύχθηκε από τον Ελβετό Dr. Jürg – Beat Ackerman σε συνεργασία με τον Αμερικάνο καθηγητή Dr. James E. Preston. Το μοντέλο επικεντρώνεται στους σκοπούς της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ξεκινώντας από το γεγονός ότι για τη πραγμάτωση αυτών των στόχων είναι διαθέσιμοι μόνο ορισμένοι τρόποι δράσης. Εφόσον λοιπόν έχουν επιλεχθούν οι σκοποί και οι τρόποι δράσης, χρησιμοποιούνται υπάρχοντες νομικοί και όχι μόνο παράγοντες, οι οποίοι συντελούν στην συγκάλυψη των δραστηριοτήτων τους.

Ας αναλύσουμε τις επιμέρους μεθόδους νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες σε συνάρτηση με τους σκοπούς, τις δυνατότητες δράσης και τους διαθέσιμους ενισχυτικούς παράγοντες, χωρίζοντας το μοντέλο σε τρία επίπεδα:¹⁵

1. Σκοποί της νομιμοποίησης των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες:
 - ❖ Ολοκλήρωση (Μετατροπή / Απόκρυψη)
 - ❖ Επένδυση
 - ❖ Φοροδιαφυγή, υπεξαίρεση φόρων, φορολογικές απάτες
 - ❖ Χρηματοδότηση εγκληματικών πράξεων
2. Δυνατότητες δράσης:
 - ❖ Εσωτερικό, εξωτερικό, υπεράκτια κέντρα (offshore – center)
 - ❖ Εταιρίες βιτρίνα, μεγάλες εταιρίες
 - ❖ Αξιόγραφα, αποταμιευτικοί λογαριασμοί, εμπράγματα αξίες
 - ❖ Μη υποβολή (δηλώσεων, εγγράφων) νόθευση εγγράφων
 - ❖ Χρηματοδότηση εγκληματικών ενεργειών, διαφθορά
3. Ενισχυτικοί παράγοντες:
 - ❖ Διεθνής χαρακτήρας των δραστηριοτήτων, πλημμελής άσκηση οικονομικής εποπτείας και ανυπαρξία συντονισμού των αρμόδιων αρχών,
 - ❖ Προστασία του απορρήτου, ο παράγοντας των υπεράκτιων οικονομικών κέντρων,
 - ❖ Η απόκρυψη μέσω νομικών προσώπων, κατάτμηση και αλυσιδωτά αποτελέσματα (layering), παράγοντας διακοπής, παράγοντας πρόσμιξης, παράγοντας νόθευσης,
 - ❖ Ηλεκτρονικό σύστημα πληροφοριών

4.4 Τα Μοντέλα των Φάσεων

¹⁵ Κάτσιος, Σ. (1998)

Πρωταρχικός σκοπός της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες είναι αφενός η διασφάλιση της μυστικότητας των παράνομων δράσεων, και αφετέρου η δυνατότητα μετατροπής του βρώμικου χρήματος σε «νόμιμο». Τα χρήματα για να μπορέσουν να χρησιμοποιηθούν θα πρέπει να επαναταχθούν στην νόμιμη οικονομία.

Τα κυριότερα μοντέλα των φάσεων είναι αυτό του Paolo Bernasconi, καθώς και το αμερικανικό μοντέλο των τριών φάσεων.

Το Μοντέλο Bernasconi

Ο πατέρας των μοντέλων φάσεων θεωρείται ο Ελβετός Paolo Bernasconi, ο οποίος μελέτησε το ξέπλυμα χρήματος και συνέβαλε στην θέσπιση διατάξεων στον ελβετικό Ποινικό Κώδικα σχετικά με αυτό. Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο, το «ξέπλυμα» διαχωρίζεται σε πρώτου και δευτέρου βαθμού. Περαιτέρω διακρίνει τις χώρες σε χώρες από τις οποίες προέρχεται το βρώμικο χρήμα, και σε χώρες στις οποίες πραγματοποιείται το ξέπλυμα χρήματος, δηλαδή χώρες που εδρεύουν μεγάλα χρηματοοικονομικά κέντρα, γνωστές και ως φορολογικοί παράδεισοι.

Το μοντέλο ορίζει δύο φάσεις, αναφέροντας στην καθεμιά τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:¹⁶

1. 1^η Φάση:

- ❖ Νομιμοποίηση περιουσιακών στοιχείων άμεσα προερχόμενων από ποινικά κολάσιμες πράξεις.
- ❖ Κατά κανόνα πρόκειται για μετρητό χρήμα.
- ❖ Οι πράξεις συνίστανται κυρίως σε βραχυπρόθεσμες συναλλαγές.
- ❖ Ο δράστης επιδιώκει να εμποδίσει την αναγνώριση των περιουσιακών στοιχείων.

2. 2^η Φάση:

- ❖ Νομιμοποίηση περιουσιακών στοιχείων προερχόμενων αποκλειστικά από την τέλεση ποινικά κολάσιμων πράξεων.

¹⁶ Κάτσιος, Σ. (1998)

- ❖ Οι πράξεις συνίστανται κυρίως σε μέσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιχειρήσεις.
- ❖ Επιδιωκόμενος στόχος είναι η απάλειψη του στίγματος της παρανομίας από τα εγκληματικής προέλευσης περιουσιακά στοιχεία, προσδίδοντας τους τον χαρακτήρα μίας νόμιμης οικονομικής δραστηριότητας.

Το Αμερικανικό Μοντέλο των Τριών Φάσεων

Κατά σχετική έκθεση των τελωνειακών υπηρεσιών των Η.Π.Α. το 1989, προέκυψε το πιο διαδεδομένο πλέον μοντέλο, κατά το οποίο στη διαδικασία νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες διακρίνονται τρεις φάσεις:¹⁷

1. Φάση τοποθέτησης (placement stage)

Το ρευστό χρήμα διοχετεύεται και αναμιγνύεται με νόμιμα κεφάλαια ή απλώς κατατίθεται στους τραπεζικούς λογαριασμούς χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, με στόχο να μετατραπεί σε «νόμιμο» και να ενσωματωθεί στο νομικό οικονομικό σύστημα. Ιδιαίτερα για το οργανωμένο εμπόριο ναρκωτικών, τα στάδια αυτό αποτελεί επιτακτική ανάγκη του δράστη, καθώς συσσωρεύονται μεγάλες ποσότητες ρευστού χρήματος. Το στάδιο αυτό συμπεριλαμβάνει και την «φυσική» διασυνοριακή μεταφορά χαρτονομισμάτων. Το αρχικό ποσό κατανέμεται σε μικρότερα, καταθέτεται σε περισσότερες από μία τράπεζες ή καταστήματα ή μετατρέπεται σε επιταγές, εμβάσματα, κλπ. Καθώς αποτελεί το στάδιο ενάρξεως της διαδικασίας ξεπλύματος, θα πρέπει να τονίσουμε ότι εδώ η εγκληματική προέλευση των εσόδων μπορεί να εντοπιστεί ευκολότερα, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για έναν έμπειρο και ενημερωμένο τραπεζικό υπάλληλο ο οποίος είναι σε θέση να αξιολογήσει την περίπτωση και να ενημερώσει τα αρμόδια στελέχη του πιστωτικού ιδρύματος. Κατά τον Andelman, η φάση αυτή χαρακτηρίζεται ως «φάση υψηλής επικινδυνότητας».¹⁸ Άλλα παραδείγματα πέρα από τις καταθέσεις μετρητών σε

¹⁷ Τραγάκης, Γ. (1996)

¹⁸ Andelman, D. (1994)

τράπεζα, αποτελεί και η αγορά περιουσιακών στοιχείων μεγάλης αξίας, όπως ακίνητα, πολυτελή αυτοκίνητα, σκάφη αναψυχής, ή έργα τέχνης¹⁹.

2. Φάση διαστρωμάτωσης - συσσώρευσης (layering stage)

Με τη βοήθεια ενός πολύπλοκου πλέγματος παραπλανητικών μεταφορών και σύνθετων συναλλαγών πραγματοποιείται το πρώτο σημαντικό βήμα για τον διαχωρισμό των παράνομων εσόδων από την εγκληματική τους πηγή. «Στρώμα» θεωρείται κάθε τοποθέτηση, μεταβίβαση ή μεταφορά των χρημάτων. Όσο περισσότερα είναι τα στρώματα, τόσο πιο δύσκολο γίνεται να εντοπισθεί η προέλευσή τους. Στόχος λοιπόν σε αυτό το στάδιο είναι να καλυφθούν τα ίχνη ως προς την προέλευση τους και να «θολώσουν τα νερά». Οπωσδήποτε σε αυτό το στάδιο η αναγνώριση της εγκληματικής πηγής είναι πολύ δυσκολότερη, όχι όμως και αδύνατη, όταν πραγματοποιείται η τήρηση των διατάξεων του νόμου ως προς τον εσωτερικό έλεγχο, των παραστατικών των συναλλαγών, την εξακρίβωση των στοιχείων ταυτότητας των πελατών της τράπεζας, την υποχρεωτική αναφορά συναλλαγής μεγάλων ποσών κλπ. Τα οικονομικά κέντρα που αναλαμβάνουν τις μεταφορές είναι κατά κύριο λόγο τα μικρά υπεράκτια τραπεζικά κέντρα, τα οποία αναλαμβάνουν τον ρόλο του δικαιούχου. Οι δράστες χρησιμοποιούν ένα ως ασφάλιστρο τα επαγγελματικά απόρρητα (δικηγορικό, τραπεζικό, χρηματιστηριακό, κ.ο.κ.). Μέρος της φάσης αυτής θεωρείται και η τυχόν επαναπώληση αντικειμένων ή εταιρικών μεριδίων.²⁰

3. Φάση ολοκλήρωσης (integration stage)

Σε αυτή τη φάση, έχουν επιτυχώς πραγματοποιηθεί τα δύο προηγούμενα στάδια και έτσι έχει ολοκληρωθεί η εξαφάνιση κάθε ίχνους που θα διευκόλυνε τις εποπτικές αρχές να ανακαλυφθεί η εγκληματική προέλευση των χρημάτων. Το βρώμικο χρήμα έχει αλλάξει πλέον ταυτότητα και έχει αποκτήσει νομιμοφάνεια. Σε αυτό το στάδιο γίνεται

¹⁹ Άρθρο με τίτλο “ Η Μόνα Λίζα ξεπλένει μαύρο χρήμα ” του Κώστα Βαξεβάνη, που δημοσιεύθηκε στις 13 Φεβρουάριου 2014. Πηγή: <http://hotdoc.gr/>

²⁰ Κάτσιος, Σ. (1998)

πλέον τελείως αδύνατο να ανιχνευτεί ο πραγματικός κάτοχος των παράνομων χρημάτων.²¹ Ακόμη, καλό είναι να επισημανθεί, ότι η φάση της ολοκλήρωσης πετυχαίνει το σκοπό της μόνο όταν τα παράνομα χρήματα, είτε επανενταχθούν στην υγιή οικονομία, είτε επενδυθούν ξανά στη χρηματοδότηση παράνομων δράσεων, οπότε επιστρέφουν ξανά εκεί από όπου ξεκίνησαν.

Είναι προφανές ότι, στην προσπάθειά τους να μην αφήσουν τα ίχνη τους, οι δράστες, αφού μελετήσουν προσεκτικά την υπάρχουσα νομοθεσία της κάθε χώρας, επιλέγουν αυτή τη χώρα, στην οποία απουσιάζουν τέτοιου είδους μέτρα ή υπάρχουν κενά στη νομοθεσία της. Οι προσπάθειες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες επικεντρώνονται σε μεγάλο βαθμό στα σημεία της διαδικασίας όπου ο εχθρός είναι πιο ευάλωτος στον εντοπισμό. Για τους δράστες, η «απλή απόκρυψη» των εσόδων θα εξυπηρετούσε απλώς την προφύλαξή τους από τις εποπτικές αρχές. Όμως, λόγω του κινδύνου της φυσικής απώλειας, δημιουργείται ανάγκη των χρηστών να ξεφορτωθούν τα μετρητά. Συνεπώς, τα ιδρύματα που δέχονται καταθέσεις είναι ιδιαίτερα ευάλωτα. Ως εκ τούτου, πολλές από τις προσπάθειες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες έχουν επικεντρωθεί στις διαδικασίες που υιοθετούν οι καταθέτες. Συγκεκριμένα, κατά τα τελευταία χρόνια, πολλές χώρες έχουν δώσει μεγαλύτερη προσοχή στη σημασία που δίνουν τα ιδρύματα στο να γνωρίζουν τους πελάτες τους (“Know-your-customer method”²²). Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η νομιμοποίηση εσόδων από τη διακίνηση ναρκωτικών ή η διευκόλυνση της διατήρησης ή ο έλεγχος των τρομοκρατικών κεφαλαίων είναι εγκληματικά αδικήματα.²³ Από την άλλη στις Η.Π.Α. απαιτείται να αναφέρονται όλες οι συναλλαγές μετρητών που υπερβαίνουν το ελάχιστο όριο των \$ 10.000, ενώ στην Ελλάδα το αντίστοιχο ελάχιστο όριο είναι € 15.000. Βέβαια, ο τρόπος και η μέθοδος που το χρήμα θα «ξεπλυθεί» εξαρτάται από τους διαθέσιμους μηχανισμούς και τις ανάγκες της κάθε εγκληματικής οργάνωσης. Για το λόγο αυτό, αυξάνεται συνεχώς ο αριθμός των χωρών να εξαλείψουν την απειλή κατά της σταθερότητας και της ακεραιότητας του χρηματοπιστωτικού τους συστήματος καθώς και τον κίνδυνο υπονομεύσεως της πολιτικής και κοινωνικής σταθερότητας.²⁴

²¹ Bank of England (1992), “Countering money laundering”, Πηγή: <https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/quarterly-bulletin/1992/countering-money-laundering>

²² Βλ. Κεφ. 5.5.2

²³ Bank of England (1992), “Countering money laundering”, Πηγή: <https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/quarterly-bulletin/1992/countering-money-laundering>

²⁴ Τραγάκης, Γ. (1996)

4.5 Άλλα Διάσημα Μοντέλα

Το μοντέλο Walker

Ενώ το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) υπολογίζει το ξέπλυμα χρήματος στο 2-5% του παγκόσμιου ΑΕΠ²⁵, λίγοι άλλοι έχουν προσπαθήσει να ποσοτικοποιήσουν την παγκόσμια νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Το Walker Model αναπτύχθηκε για πρώτη φορά το 1994 από τον Αυστραλό J. Walker (1995, 1999, 2002). και έχει χρησιμοποιηθεί και ενημερωθεί μέχρι πρόσφατα. Αποτελεί την πρώτη σοβαρή προσπάθεια μέτρησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες παγκοσμίως. Το αρχικό μοντέλο του 1995 υποδηλώνει ότι 2,85 τρισεκατομμύρια δολάρια ξεπλένονται παγκοσμίως.

Το μοντέλο Walker εξετάζει δύο διαφορετικές πτυχές της διαδικασίας νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Πρώτον, ελέγχει τα χρήματα που παράγονται για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ανά χώρα. Δεύτερον, εξετάζει τις ροές των παραγόμενων χρημάτων από τη μία χώρα στην άλλη. Τα χρήματα μπορούν να ξεπλυθούν στη χώρα όπου δημιουργήθηκαν ή να αποσταλούν σε άλλη χώρα προκειμένου να νομιμοποιηθούν εκεί. Ένα σημαντικό σημείο αυτού του μοντέλου είναι ότι μόλις τα χρήματα έχουν ταξιδύσει τουλάχιστον μία φορά, είναι «σχεδόν ξεπλυμένα». Αυτό το μοντέλο υπολογίζει μόνο αυτή την πρώτη συναλλαγή που περιλαμβάνει την τοποθέτηση κεφαλαίων. Τα χρήματα μπορούν να μετακινηθούν με πολλούς τρόπους προκειμένου να συγκαλυφθεί η εγκληματική τους προέλευση, και επομένως, το μοντέλο αυτό δεν υπολογίζει καθεμιά από αυτές τις κινήσεις των κεφαλαίων. Δεν θεωρεί ακαθάριστες ροές χρημάτων, καθώς αυτές μπορεί να είναι πολύ υψηλότερες από αυτές που υπολογίζονται σε αυτό το μοντέλο.

Το 2009 οι Unger και Walker (2009) έδειξαν ότι το αρχικό μοντέλο ανήκει στην «ομάδα μοντέλων βαρύτητας» που έχουν πρόσφατα έγινε δημοφιλής στη θεωρία του διεθνούς εμπορίου. Με τη χρήση του τριγωνισμού, δηλαδή τη σύγκριση των ευρημάτων τους με άλλα ευρήματα, απέδειξαν ότι οι αρχικές εκτιμήσεις μοντέλου Walker είναι συμβατές με τα πρό-

²⁵ Rhoda Weeks-Brown (2018)

σφατα στοιχεία σχετικά με το ξέπλυμα χρήματος. Όταν καθίσταται γνωστή η κλίμακα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, μπορούν να μετρηθούν οι μακροοικονομικές της επιπτώσεις, οι επιπτώσεις της πρόληψης του εγκλήματος, οι κανονιστικές ρυθμίσεις και οι επιπτώσεις επιβολής του νόμου στο ξέπλυμα χρήματος και στο διεθνές έγκλημα. Ακόμη, τόνισαν ότι είναι επιτακτική ανάγκη να συνεχιστεί η συνεργασία με εγκληματολόγους για τη μελέτη της εγκληματικής συμπεριφοράς.

Το μοντέλο Masciandaro

Ο Masciandaro (1999) ανέλυσε τις επιπτώσεις της πολιτικής κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, παραθέτοντας τις υπάρχουσες αλληλεπιδράσεις μεταξύ της εγκληματικής οικονομίας και των χρηματοπιστωτικών αγορών. Έδωσε μια θεωρητική ανάλυση των μηχανισμών που διέπουν την ανάπτυξη της παράνομης δραστηριότητας καθώς και των κόμβων της με την ανάπτυξη μιας εγκληματικής οικονομίας. Ορίζει το ξέπλυμα χρήματος ως πολλαπλασιαστή των εγκληματικών οικονομικών δραστηριοτήτων. Έτσι, το ποσό των χρημάτων που ξεπλένονται αυξάνεται:

- ❖ όσο χαμηλότερο είναι το συνολικό κόστος συναλλαγής για τη διεξαγωγή μαύρου χρήματος;
- ❖ όσο μεγαλύτερο είναι το μερίδιο της επανεπένδυσης σε παράνομες δραστηριότητες;
- ❖ όσο μεγαλύτερη είναι η πίεση για χρηματοδότηση των επενδύσεων με καθαρά χρήματα;
- ❖ όσο μεγαλύτερη είναι η διαφορά μεταξύ των αναμενόμενων πραγματικών αποδόσεων και των παράνομων και νομικών δραστηριοτήτων;
- ❖ όσο μεγαλύτερος είναι ο αρχικός όγκος των παράνομων εσόδων που πρέπει να ξεπλυθούν.

Το μοντέλο επιτρέπει προβλέψεις σχετικά με τη μεσοπρόθεσμη σχέση μεταξύ του όγκου της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της αύξησης των παράνομων αγορών. Η βασική ιδέα του μοντέλου είναι ότι οι χρηματοοικονομικές δραστηριότητες

περιλαμβάνουν τόσο νόμιμες όσο και παράνομες συναλλαγές. Λόγω της παρουσίας νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, οι χρηματοοικονομικές ροές είναι πιθανό να είναι μεγαλύτερες. Σε χώρες με πολύ οργανωμένο έγκλημα, οι χρηματοοικονομικές ροές πρέπει επομένως να είναι μεγαλύτερες από ό, τι σε συγκρίσιμες χώρες με λιγότερη εγκληματικότητα. Διαπίστωσε ότι υπάρχει σημαντικό αντίκτυπο της παράνομης οικονομίας και μια αυξανόμενη σχέση μεταξύ της αύξησης των παράνομων δραστηριοτήτων και της εμπλοκής των τραπεζών στην νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Επιπλέον, διαπίστωσε ότι όσο μεγαλύτερη είναι η διάδοση των δραστηριοτήτων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, τόσο λιγότερο αποτελεσματικοί είναι οι κανονισμοί κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

4.6 Τεχνικές

Λαθραία μεταφορά χρημάτων (currency smuggling)

Αποτελεί την αρχαιότερη τεχνική διοχέτευσης των εγκληματικών εσόδων, και φυσικά την απλούστερη. Σύμφωνα με αυτή, τα χρήματα τοποθετούνται σε βαλίτσες χαρτονομισμάτων, ή άλλου είδους συσκευασίες που υποτίθεται ότι περιέχουν εμπορεύματα. Τα φορτία μεταφέρονται εκτός συνόρων, συνήθως σε χώρες με χαλαρή νομοθεσία τραπεζικού απορρήτου, τους λεγόμενους «φορολογικούς παραδείσους». Σε αυτές τις χώρες οι έλεγχοι αναφορικά με την προέλευση των χρημάτων είναι μηδαμινοί, γεγονός που ευνοεί τους δράστες. Εν συνεχεία τα χρήματα τοποθετούνται σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, απ' όπου μπορούν και να αναληφθούν εύκολα, ή ακόμη να μεταφερθούν πάλι πίσω στη χώρα προέλευσης τους με τη μορφή εμβάσματος, χωρίς να υπάρχει ο κίνδυνος ανίχνευσης της εγκληματικής πηγής τους. Ως «ταχυδρόμοι» μπορούν να χρησιμοποιηθούν ανεξάρτητοι ταξιδιώτες, ή ακόμη και τα ΕΛΤΑ, τα οποία σε συνεργασία με εταιρείες μεταφοράς κεφαλαίων αναλαμβάνουν την ηλεκτρονική ή ταχυδρομική μεταφορά μεγάλων ποσών, χωρίς ουσιαστικά να υπάρχει έλεγχος του αποστολέα και του παραλήπτη των χρημάτων ή των ορίων αυτών των συναλλαγών. Σε σχετικό έλεγχο

που είχε πραγματοποιηθεί είχαν εντοπιστεί μέσα σε 8 μήνες περίπου 6.000 συναλλαγές αξίας άνω των 11 εκατ. ευρώ, όπου τα στοιχεία ήταν ελλιπή ή πλασματικά.²⁶

Μέθοδος του μυρμηγκιού (smurfing or structuring)

Αποτελεί την πιο διαδεδομένη μέθοδο ξεπλύματος μαύρου χρήματος, σύμφωνα με την οποία μεγάλα ποσά βρώμικου χρήματος κατακερματίζονται σε μικρότερα ποσά, και εν συνεχεία τοποθετούνται σε τραπεζικούς λογαριασμούς σε πολλές συναλλαγές. Τα ποσά των συγκεκριμένων λογαριασμών βρίσκονται κάτω από το όριο αναφοράς, και πραγματοποιούνται από άτομα που είναι υπεράνω υποψίας και παίζουν τον ρόλο του μεσολαβητή. Σύμφωνα με αποκαλύψεις που έγιναν κατά την εκδίκαση διαφόρων υποθέσεων κυρίως σε δικαστήρια των Η.Π.Α., υπήρξαν υποθέσεις που απασχολούνταν ταυτόχρονα σε μία επιχείρηση ξεπλύματος μαύρου χρήματος μέχρι και εβδομήντα απεσταλμένοι, οι οποίοι, αφού έπαιρναν συγκεκριμένες οδηγίες κατά την πρόσβαση τους στο τραπεζικό κατάστημα όπως μη υπέρβαση του ορίου των 10.000 δολαρίων Η.Π.Α. για κάθε έντυπο κατάθεσης, μη υπέρβαση του συνολικού ορίου των 10.000 δολαρίων Η.Π.Α. την ημέρα, μη επανάληψη της κατάθεσης του ημερήσιου πλαφόν των 100.000 δολαρίων Η.Π.Α. για περισσότερες από πέντε συνεχείς ημέρες και ανάγκη ενδιάμεσου διακοπής (π.χ. 1η ημέρα: 100.000, 2η ημέρα: 0, 3η ημέρα: 80.000, 4η ημέρα: 110.000, 5η ημέρα: 0, κ.ο.κ.), παρεμβολή ασυνήθιστων αριθμών ως ποσά καταθέσεων, έτσι ώστε το συνολικό ποσό να μην είναι στρογγυλό νούμερο και καθημερινή αλλαγή χρησιμοποιούμενου τραπεζικού λογαριασμού, κλπ., τοποθετούσαν τα χρήματα στους τραπεζικούς λογαριασμούς.²⁷

Αγορά ειδών πολυτελείας

Οι δράστες προσφεύγουν στην αγορά αγαθών πολυτελείας²⁸, όπως σκάφη αναψυχής, βίλες, έργα τέχνης κλπ., τα οποία αποκτούνται είτε για προσωπική τους χρήση είτε για μεταπώληση

²⁶ Άρθρο με τίτλο “ Τα πέντε μεγάλα «πλυντήρια»” του Β. Λαμπρόπουλου, που δημοσιεύθηκε στις 6 Μαρτίου 2010. Πηγή: <https://www.tovima.gr>

²⁷ Κάτσιος, Σ. (1998)

²⁸ Άρθρο με τίτλο “Έτσι ξεπλένεται το "μαύρο" χρήμα στην Ελλάδα” του Σπύρου Δημητρέλη, που δημοσιεύθηκε στις 10 Οκτωβρίου 2018. Πηγή: <https://www.capital.gr>

αυτών στο εξωτερικό. Ακόμη, η αγορά χρυσού ή διαμαντιών²⁹ αποτελεί ένα ακόμη ελκυστικό μέσο μεταφοράς των παράνομων εσόδων, αφού προσφέρει το πλεονέκτημα αφενός της μεγάλης αξίας σε μικρό όγκο, και αφετέρου της διασφάλισης της μυστικότητας, αφού οι επιχειρήσεις πώλησης τέτοιων ειδών χαρακτηρίζονται από μεγάλο βαθμού διακριτικότητα.

Διαφθορά τραπεζικών υπαλλήλων (δωροδοκία)

Ένας άλλος απλός τρόπος είναι η δωροδοκία ή ο εκβιασμός των τραπεζικών υπαλλήλων, ή ακόμη και η εκμετάλλευση μιας δύσκολης οικονομικής κατάστασης του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, προκειμένου να παραμείνουν κρυφά τα στοιχεία αναγνώρισης του πραγματικού δράστη. Συνήθως εδώ κάνουμε λόγο για μεγάλα χρηματικά ποσά. Και στην Ελλάδα, έχουν παρατηρηθεί παρόμοια περιστατικά και κατ' επέκταση η λήψη μέτρων έγινε ακόμη πιο αυστηρή, προκειμένου αφενός μεν να αποδίδεται η ιδιαίτερη απαξία που αρμόζει στην παραβατική αυτή συμπεριφορά, αφετέρου δε να διασφαλίζεται πληρέστερος έλεγχος ελέγχου και τιμωρίας τους.³⁰

Αδιαφανείς συναλλαγές

Σε τη μέθοδο, προκειμένου να νομιμοποιηθούν τα χρήματα μέσω των συναλλαγών εφαρμόζεται η μέθοδος της διπλής τιμολόγησης.³¹ Σύμφωνα λοιπόν με αυτή, ο δράστης αγοράζει ή ιδρύει μία ή περισσότερες εταιρίες τόσο στην χώρα απ' όπου προέρχεται το βρώμικο χρήμα, όσο και στη χώρα όπου αυτό θα «ξεπλυθεί». Στην συνέχεια παραγγέλνει αγαθά ή υπηρεσίες από την χώρα τοποθέτησης των χρημάτων, έχοντας στην ευχέρεια του δύο επιλογές: είτε να πραγματοποιηθεί υπερτιμολόγηση των προϊόντων, όποτε το επιπλέον ποσό είναι εκείνο που

²⁹ Άρθρο με τίτλο “Πώς γινόταν το «ξέπλυμα» - Ο τρόπος δράσης του κυκλώματος λαθρεμπορίας χρυσού” του Βασίλη Ρεμπάμπη, που δημοσιεύθηκε στις 2 Δεκεμβρίου 2018. Πηγή: <https://www.ethnos.gr>

³⁰ Άρθρο με τίτλο “«Μυστικοί» θα ελέγχουν για «λαδώματα»”, που δημοσιεύθηκε στις 20 Μαρτίου 2010.

Πηγή: <https://www.tovima.gr>

³¹ Κάτσιος, Σ. (1998)

αποκτά νομιμοφάνεια και αφορά τα παράνομα έσοδα, είτε να εκδοθούν πλαστά ή εικονικά παραστατικά, οπότε ολόκληρο το ποσό είναι εκείνο που «ξεπλένεται».

Καζίνο και τυχερά παιχνίδια

Τα καζίνο αποτελούν μέχρι σήμερα τα μεγαλύτερα «πλυντήρια», αφού τα έσοδα που μπορούν να αποκτηθούν από αυτά είναι δύσκολο να προσδιορισθούν με ακρίβεια, ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η διακίνηση των χρημάτων στα καζίνο γίνεται σχεδόν αποκλειστικά με μετρητά. Έτσι ο δράστης, αγοράζει έναντι μετρητών μάρκες από το ταμείο του καζίνου. Έπειτα, αφού παραμείνει στο καζίνο παίζοντας ελάχιστα ή ακόμη και καθόλου, ξανά αλλάζει τις μάρκες του και ζητά από το λογιστήριο του ταμείου να εκδώσει επιταγή στο όνομά του, την οποία αργότερα καταθέτει στην τράπεζα, παραμένοντας καλυμμένος από τυχόν ερωτήματα. Φυσικά όλο αυτό μπορεί να πετύχει, μόνο εφόσον ο δράστης συνεργαστεί με τη διεύθυνση του καζίνο, συνήθως έναντι κάποιας αμοιβής.

Επιπλέον, τυχερά παιχνίδια, τα οποία μπορούν να μετατραπούν με ευκολία σε «πλυντήρια», αποτελούν οι ιππόδρομοι αλλά και τα δελτία ΟΠΑΠ. Έτσι, τα κουπόνια ή τα δελτία τα οποία κερδίζουν αγοράζονται από τους δράστες με ένα επιπλέον πριμ από αυτούς οι οποίοι πραγματικά κέρδισαν. Κατόπιν ο δράστης τα εξοφλεί για να εισπράξει το αντίτιμο, έχοντας καταφέρει να αποκτήσει για τα παράνομα έσοδά του μία νόμιμη πηγή προέλευσής τους. Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2014 από την Επιτροπή Ελέγχου Παιγνίων (ΕΕΕΠ), ο ΟΠΑΠ χορήγησε το 2013 βεβαιώσεις για κερδισμένα δελτία συνολικού ύψους 27 εκατ. ευρώ.³² Η κάθε μια βεβαίωση κερδών περιείχε πάνω από 300 κερδισμένα δελτία με την μεγαλύτερη να περιλαμβάνει μέχρι και 8.700 δελτία! Μάλιστα σε ορισμένες περιπτώσεις κερδισμένων δελτίων ο ίδιος παίχτης εμφανίζεται να έχει παίξει την ίδια ημέρα ακόμη και την ίδια ώρα κάποιο από τα παιχνίδια του ΟΠΑΠ σε διαφορετικές πόλεις της Ελλάδας.

³² Άρθρο με τίτλο “ Ξέπλυμα μαύρου χρήματος μέσω ψεύτικων δελτίων του ΟΠΑΠ”, που δημοσιεύθηκε στις 18 Σεπτεμβρίου 2014. Πηγή: <https://www.tvxs.gr>

Ενδιάμεσοι λογαριασμοί πληρωμών

Μια ολοένα και πιο δημοφιλής μέθοδος για τις ομάδες οργανωμένου εγκλήματος είναι η επένδυση των χρήματων μέσω τραπεζών των ΗΠΑ γίνεται με τη χρήση ενδιάμεσων λογαριασμών ("P.T.A.").³³ Ένα P.T.A. είναι ένας ανταποκριτικός τραπεζικός λογαριασμός, ο οποίος έχει ανοιχτεί στις τράπεζες των Η.Π.Α. από άλλες αλλοδαπές τράπεζες με σκοπό την εκτέλεση τραπεζικών συναλλαγών, έναντι κάποιας αμοιβής. Έτσι, οι ξένοι χρήστες χρημάτων, που ενεργούν ως άμεσοι πελάτες μιας τράπεζας των Η.Π.Α., μπορούν να «ξεπλένουν» τα χρήματα με τραπεζικές μεταφορές και επιταγές που εκδίδονται στην τράπεζά τους, αλλά καταβάλλονται μέσω της τράπεζας των ΗΠΑ. Επομένως, εφόσον η διεξαγωγή οικονομικών συναλλαγών γίνεται πρώτα στην εθνική τους τράπεζα, οι δράστες αποφεύγουν τις πολιτικές του πελατολογίου των ΗΠΑ ("Know-Your-Customer") που έχουν σχεδιαστεί για την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Μέθοδος επαναδανεισμού

Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται για τη μεταφορά των χρημάτων που μεταφέρθηκαν στο εξωτερικό πίσω στη χώρα προέλευσής τους με τη μορφή επιχειρηματικού δανείου.³⁴ Αφού τα χρήματα έχουν επιτυχώς κατατεθεί σε κάποιο υπεράκτιο λογαριασμό, ο επιχειρηματίας αποφασίζει να προχωρήσει σε κάποιου είδους επένδυση, της οποίας ένα μικρό μέρος καλύπτεται αρχικά με νόμιμα κεφάλαια. Συνεπώς, δημιουργείται η ανάγκη λήψης ενός δανείου από την τράπεζα στην οποία υπάρχουν ήδη τα παράνομα κεφάλαια. Συνεπώς, όταν το δάνειο καταβληθεί οι δράστες έχουν στα χέρια τους νόμιμο χρήμα προερχόμενο από τραπεζικό δάνειο, το οποίο και εξοφλείται με τα παράνομα κεφάλαια, τα οποία εν τέλει νομιμοποιούνται.

³³ Fendo, J. (1999)

³⁴ United Nations Office For Drug Control And Crime Prevention (1998)

Ηλεκτρονικό χρήμα και κρυπτονομίσματα (Cryptocurrencies)

Η διαρκής εξέλιξη της τεχνολογίας έχει δώσει τη δυνατότητα σε πολλούς χρήστες να χρησιμοποιούν το internet ως μέσο διεκπεραίωσης των συναλλαγών τους. Ως εκ τούτου το «ηλεκτρονικό χρήμα» απλοποίησε την έννοια του χρήματος και έδωσε τη δυνατότητα σε πολλούς χρήστες να κάνουν συναλλαγές μεγάλων ή μικρών ποσών, σε οποιοδήποτε μέρος και οποιαδήποτε στιγμή, χωρίς την ουσιαστική διαμεσολάβηση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, κάνοντας πιο δύσκολο για τις διωκτικές αρχές να εντοπίσουν την πηγή των εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Στον κόσμο του ηλεκτρονικού χρήματος, την εμφάνιση τους έκαναν σύντομα και τα κρυπτονομίσματα (ή εικονικά νομίσματα), τα οποία σύμφωνα με σχετική έκθεση της FATF, αποτελούν, πέρα από το μέλλον των συστημάτων πληρωμής, ένα ισχυρό μέσο για τους εγκληματίες να μετακινούν και να τοποθετούν παράνομα κεφάλαια.³⁵ Το Κρυπτονόμισμα είναι μία μεταξύ ομότιμων (peer-to-peer) αποκεντρωμένη ηλεκτρονική μορφή χρήματος η οποία βασίζεται πάνω στις αρχές της κρυπτογραφίας για την διασφάλιση του δικτύου και την επαλήθευση των συναλλαγών.³⁶

Το Bitcoin είναι η πρώτη εφαρμογή της έννοιας «κρυπτονόμισμα», η οποία περιγράφηκε για πρώτη φορά το 1998 από τον Wei Dai στην λίστα αλληλογραφίας cypherpunks, υποστηρίζοντας την ιδέα μιας νέας μορφής χρήματος η οποία κάνει χρήση κρυπτογραφίας για να ελέγξει τη δημιουργία και τις συναλλαγές του, παρά μια κεντρική αρχή. Οι πρώτες προδιαγραφές του Bitcoin και η απόδειξη της έννοιας του δημοσιεύθηκαν το 2009 από τον Satoshi Nakamoto. Ο Satoshi αποσύρθηκε από το έργο αυτό στα τέλη του 2010 χωρίς να αποκαλύψει πολλά για τον εαυτό του.³⁷ Από τότε, το Bitcoin έχει γνωρίσει μεγάλη επιτυχία, με το την ισοτιμία bitcoin-ευρώ να παίρνει την υψηλότερη τιμή της το Δεκέμβριο του 2017, στα 17.000 ευρώ! Σήμερα κυμαίνεται περίπου στα 6.000€.³⁸

Πως λειτουργεί όμως το Bitcoin; Το δίκτυο Bitcoin μοιράζεται ένα δημόσιο λογιστικό βιβλίο (ledger) που ονομάζεται "block chain" (αλυσίδα των μπλοκ). Αυτό το βιβλίο περιέχει κάθε συναλλαγή που έχει ποτέ επεξεργαστεί από το δίκτυο, επιτρέποντας στον υπολογιστή του

³⁵ FATF (2014), "Virtual Currencies: Key Definitions and Potential AML/CFT Risks"

³⁶ Πηγή: <https://en.wikipedia.org/wiki/Cryptocurrency>

³⁷ Πηγή: <https://bitcoin.org/el/faq#what-is-bitcoin>

³⁸ Τελευταία ενημέρωση στις 23 Οκτώβρη 2019, Πηγή: <https://finance.yahoo.com/>

χρήστη να εξακριβώνει την εγκυρότητα της κάθε συναλλαγής. Η αυθεντικότητα της κάθε συναλλαγής προστατεύεται από ψηφιακές υπογραφές που αντιστοιχούν στις διευθύνσεις αποστολής, επιτρέποντας σε όλους τους χρήστες να έχουν πλήρη έλεγχο κατά την αποστολή bitcoins από τις δικές τους διευθύνσεις Bitcoin. Έτσι, η συναλλαγή καθίσταται ορατή από όλους, η μέγιστη δυνατή διαφάνεια τηρείται, ενώ παράλληλα παραμένει ανώνυμη.³⁹ Το καινοτόμο χαρακτηριστικό της ιδέας του Nakamoto ήταν ότι δεν είναι πλέον απαραίτητη η εγγύηση κανενός τραπεζικού ιδρύματος, κυβέρνησης ή οργανισμού, προκειμένου να διασφαλιστεί η εγκυρότητα των συναλλαγών. Παρ' όλα αυτά, το γεγονός αυτό διευκόλυνε τους εγκληματίες να «ξεπλένουν» τα χρήματά τους με αυτό τον τρόπο, γεγονός που ανάγκασε τις αρχές να λάβουν περαιτέρω μέτρα κατά του Bitcoin και άλλων παρόμοιων κρυπτονομισμάτων που δημιουργήθηκαν αργότερα, όπως το Litecoin (LTC), το Ethereum (ETH), το Monero (XMR) κ.α.⁴⁰

Ανταλλακτήρια συναλλάγματος (Exchange Offices)

Οι δράστες, προκειμένου να νομιμοποιήσουν τα παράνομα χρήματά τους, χρησιμοποιούν τα ανταλλακτήρια συναλλάγματος για να τα μετατρέψουν στο τοπικό νόμισμα και στη συνέχεια τα καταθέτουν σε τραπεζικούς λογαριασμούς του εσωτερικού, οπότε και γίνεται μετά δυσκολότερο για τις αρχές να εντοπίσουν τα ίχνη τους. Στη συνέχεια τα μεταφέρουν μέσω ηλεκτρονικών εμβασμάτων πίσω στη χώρα προέλευσής τους.⁴¹ Από την άλλη, τα ανταλλακτήρια θα μπορούσαν να ιδρυθούν από τους ίδιους τους δράστες, οι οποίοι τώρα, σε ρόλο ιδιοκτήτη, θα παρουσιάζουν τα βρώμικα χρήματά τους σαν κέρδος της επιχείρησης, πληρώνοντας το φόρο που τους αντιστοιχεί και κατά συνέπεια κάνοντάς τα ακόμη πιο νόμιμα.

Ο χρηματιστηριακός κλάδος

³⁹ Άρθρο με τίτλο “Η επική ιστορία του Bitcoin” του Βασίλη Παζόπουλου, που δημοσιεύθηκε στις 7 Απριλίου 2019. Πηγή: <https://www.euro2day.gr>

⁴⁰ Πηγή: <https://www.investopedia.com/tech/most-important-cryptocurrencies-other-than-bitcoin/>

⁴¹ Van Duynes, P.C. (2003)

Ο χρηματοπιστωτικός κλάδος, έχει πολλές φορές χρησιμοποιηθεί από ανθρώπους του εγκληματικού χώρου ως μέσο καθαρισμού των παράνομων χρημάτων που διαθέτουν από τα στοιχεία που τα καθιστούν «βρώμικα». Έτσι, επενδύουν τα χρήματά τους σε χρηματιστηριακά προϊόντα, είτε οι ίδιοι ως χρήστες του χρηματιστηρίου, είτε ακόμη και διαμέσου χρηματιστηριακών εταιριών και εταιριών διαβίβασης εντολών. Σε περιπτώσεις λοιπόν, όπου ο πελάτης των εταιριών αυτών είναι κάτοικος εξωτερικού ή αν η χρηματιστηριακή εταιρία που απευθύνεται είναι offshore, τότε καθίσταται πολλές φορές αδύνατη η εφαρμογή συστηματικών ελέγχων του προφίλ του πελάτη.

Ας δούμε τώρα πιο αναλυτικά, τις χρησιμοποιούμενες μεθόδους αναφορικά με το ξέπλυμα χρήματος μέσω του χρηματιστηριακού κλάδου:⁴²

❖ **Ανώνυμα ομόλογα.**

Τα ανώνυμα ομόλογα προσφέρουν τη δυνατότητα αγοράς τους ή μεταβίβασης τους χωρίς να απαιτούνται προσωπικά στοιχεία τα οποία είναι υποχρεωμένος να αναφέρει ο κάτοχος τους, γεγονός που διευκολύνει τους εγκληματίες. Σε αυτές τις αγοραπωλησίες, σημαντικό ρόλο παίζουν και το διαδίκτυο και η δυνατότητα διεκπεραίωσης τραπεζικών συναλλαγών από προσωπικό υπολογιστή (Internet Banking). Για το λόγο αυτό, τα ανώνυμα ομόλογα αποτελούν σημαντικό εργαλείο που χρησιμοποιούν οι εγκληματίες με απώτερο σκοπό να αποκρύπτουν τις παράνομες δραστηριότητες τους. Οι κάτοχοι των ομολόγων αυτών, επιπρόσθετα έχουν τη δυνατότητα είτε να ρευστοποιήσουν τα ομόλογα αυτά, είτε να τα καταθέσουν σε τραπεζικό λογαριασμό ώστε να μπορούν να προβούν στην αγορά άλλων τραπεζικών προϊόντων.

❖ **Συνταξιοδοτικά προγράμματα.**

Με τη χρήση των συνταξιοδοτικών προγραμμάτων, παρέχεται η δυνατότητα σε επενδυτές να επενδύσουν τα χρήματά τους σε χρηματοοικονομικά προϊόντα όπως είναι τα αμοιβαία κεφάλαια, αφού οι συμφωνίες που διέπουν τέτοια προϊόντα, χαρακτηρίζονται από μικρό ρίσκο και είναι εύκολο να αναιρεθούν και να διακοπεί η ισχύ τους, χωρίς χρηματική επιβάρυνση για τη διακοπή του συμβολαίου, και με επιπλέον παράλληλη

⁴² Καραδήμας, Θ. & Καραδήμα, Π. (2015)

επιστροφή των επενδυμένων χρημάτων στον επενδυτή. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα συμβόλαια αυτά μπορεί να έχουν ισχύ ακόμη και λίγες ημέρες, συνήθως δέκα. Ακόμη, υπάρχει η δυνατότητα έκδοσης επιταγής από την εταιρία που ασφαλίζει το εν λόγω προϊόν, την οποία μπορεί ο κάτοχος της να καταθέσει σε τραπεζικό ίδρυμα. Τέλος, αν το τραπεζικό ίδρυμα που θα κατατεθεί η επιταγή εδρεύει σε χώρα που χαρακτηρίζεται ως «φορολογικός παράδεισος», καθίσταται αδύνατο να εντοπιστεί η παράνομη πηγή της επιταγής.

❖ Penny stocks.

Τα Penny stocks αποτελούν μία κατηγορία μετοχών, η οποία έχει ως βασικό χαρακτηριστικό της, ότι η τιμή με την οποία διαπραγματεύεται στις χρηματιστηριακές αγορές είναι πολύ μικρή.⁴³ Συχνό φαινόμενο αποτελεί, αυτού του είδους οι μετοχές να ανήκουν σε κάποιες “εταιρίες-φαντάσματα”⁴⁴, οι οποίες εμπλέκονται σε εγκληματικές δραστηριότητες. Ακόμη, οι μετοχές Penny stocks, μπορούν να αγοραστούν στο χρηματιστήριο αξιών από ανθρώπους που υποτίθεται ότι επιθυμούν να επενδύσουν σε μία επιχείρηση η οποία ετοιμάζεται να εισέλθει άμεσα στο χρηματιστήριο. Στη συνέχεια, οι εγκληματίες αυτοί πουλούν σε άλλους επενδυτές το μερίδιό τους, εμφανίζοντας τα κεφάλαιά τους ως προερχόμενα από μία νόμιμη δραστηριότητα.

❖ Συμβόλαια Δικαιώματος Προαίρεσης (Options)

Τα options προσφέρουν στον αγοραστή την ευκαιρία να αγοράσει ή να πουλήσει, ανάλογα με το είδος της σύμβασης που κατέχει⁴⁵, το υποκείμενο περιουσιακό στοιχείο.⁴⁶ Ο ένας αντισυμβαλλόμενος συμφωνεί να εισέλθει στη συμφωνία με όρους δυσμενότερους από αυτούς που επικρατούν στην κανονική αγορά ώστε ο άλλος αντισυμβαλλόμενος να εισπράξει μια καθαρή πληρωμή, γεγονός το οποίο θα νομιμοποιήσει το βρώμικο χρήμα. Συνεπώς, οι λεγόμενοι «δυσμενείς όροι» που επιβάλλονται σε κάποιους

⁴³ Πηγή: <https://www.investopedia.com/terms/p/pennystock.asp>

⁴⁴ Βλ. Κεφάλαιο 4.4.14

⁴⁵ Υπάρχουν δύο είδη options: i) τα “call options”, πραγματοποιείται η αγορά περιουσιακών στοιχείων σε καθορισμένη τιμή εντός συγκεκριμένου χρόνου, ii) τα “put options”, πραγματοποιείται η πώληση περιουσιακών στοιχείων σε καθορισμένη τιμή και καθορισμένο χρόνο.

⁴⁶ Πηγή: <https://www.investopedia.com/terms/o/option.asp>

επενδυτές, δεν είναι τίποτε άλλο από εικονικές συμφωνίες, που αποσκοπούν στην προώθηση παράνομων συναλλαγών.

Ταξιδιωτικές επιταγές

Η ταξιδιωτική επιταγή είναι ένα ιδιωτικό μέσο πληρωμής που εκδίδεται από ένα χρηματοοικονομικό ίδρυμα και που αντιπροσωπεύει ένα ορισμένο χρηματικό ποσό, και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για αγορές σε καταστήματα, ξενοδοχεία, κ.λπ. ή να ρευστοποιηθεί σε τράπεζα ή σε ειδικό οργανισμό.⁴⁷ Σύμφωνα λοιπόν με αυτή τη μέθοδο, αγοράζονται ταξιδιωτικές επιταγές με έσοδα από παράνομες δραστηριότητες, οι οποίες ρευστοποιούνται στις χώρες προορισμού. Δεδομένου ότι δεν απαιτείται η δήλωση αυτών, αλλά και ότι εκδίδονται από αξιόπιστες εταιρίες, είναι εύκολο να διασχίσουν τα σύνορα χωρίς να προκαλέσουν υποψία, κάνοντας ακόμα πιο ευνοϊκές τις συνθήκες για τους εγκληματίες.

Ασφαλιστήρια συμβόλαια

Η Αμερικανική Τελωνειακή Υπηρεσία αποκάλυψε πριν από μερικά χρόνια μια έρευνα κατά την οποία οι έμποροι ναρκωτικών ξεπλένονταν τα χρήματά τους μέσω ιδιωτικών ασφαλιστηρίων. Είχαν αγοράσει πάνω από 200 ασφαλιστήρια ζωής μέσω μεσιτών, με ασφαλισμένους τα μέλη των καρτέλ και δικαιούχους τους συγγενείς τους.⁴⁸ Τα συμβόλαια αυτά ήταν είτε συμβόλαια ασφάλειας ζωής, όπως ήδη αναφέραμε, είτε ήταν συμβόλαια αστικής ευθύνης για αγαθά μεγάλης χρηματικής αξίας. Στη συνέχεια οι εγκληματίες προέβαιναν σε ακύρωση των συμβολαίων τους, με τις ασφαλιστικές εταιρίες να επιστρέφουν πίσω τα πλέον νομιμοποιημένα χρήματά τους. Αν και υπήρχε ένα ύψος «προστίμου» λόγω της μη τήρησης των όρων και της πρόωρης ακύρωσης, το ποσό αυτό φάνταζε μηδαμινό μπροστά στα χρήματα που ξεπλένονταν.⁴⁹

⁴⁷ Πηγή: <http://www.europarl.europa.eu/portal/en>

⁴⁸ Άρθρο με τίτλο “Money Laundering in the Insurance Industry” της Sandra Lawrence, που δημοσιεύθηκε τον Απριλίο του 2008. Πηγή: <https://www.asiainsurancereview.com/>

⁴⁹ FATF (2004), “Money Laundering and Terrorist Financing Typologies 2004-2005”

Υπάρχουν κάποιες περιπτώσεις που μπορούν να αναγνωριστούν ως ενδείξεις πραγματοποίησης ενός «ξεπλύματος» μέσω ασφαλιστικών συμβολαίων.⁵⁰ Αναφέρουμε ενδεικτικά:

- ❖ Ο πελάτης αγοράζει ένα συμβόλαιο από μία ασφαλιστική εταιρία που βρίσκεται μακριά από την έδρα διαμονής του;
- ❖ Υπάρχει έλλειψη πληροφοριών ή καθυστέρηση στην παροχή πληροφοριών, ώστε να ολοκληρωθεί η επαλήθευση των στοιχείων του πελάτη;
- ❖ Πραγματοποιείται ένα ασυνήθιστο περιστατικό καταβολής των ασφάλιστρων;
- ❖ Πελάτης ο οποίος συχνά υπογράφει μικρά συμβόλαια ξαφνικά ζητεί μια μεγάλη ασφαλιστική σύμβαση;
- ❖ Πραγματοποιούνται ασυνήθιστα μεγάλες πληρωμές με μετρητά ή επιταγές;
- ❖ Ο πελάτης χρησιμοποιεί ένα τρίτο μέρος για να κάνει μια αγορά ενός συμβολαίου;
- ❖ Ο πελάτης αποδέχεται προϋποθέσεις των συμβολαίων που είναι άσχετες με την υγεία ή την ηλικία του;
- ❖ Ο πελάτης ενδιαφέρεται να ενημερωθεί περισσότερο για τις πολιτικές ακύρωσης του συμβολαίου παρά για τα οφέλη αυτού;
- ❖ Ο πελάτης αγοράζει ένα μεγάλο ασφαλιστήριο συμβόλαιο και σε σύντομο χρονικό διάστημα το ακυρώνει, ζητά την επιστροφή της αξίας του σε μετρητά, τα οποία μάλιστα καταβάλλονται σε τρίτο.

Συνεπώς, υπάρχουν κάποιες αρχές που πρέπει να ακολουθούν οι ασφαλιστικές εταιρίες όταν υπογράφουν κάποιον ως πελάτη τους. Η συνεχής εκπαίδευση που πρέπει να λαμβάνουν οι εργαζόμενοι των ασφαλιστικών εταιριών είναι πολύ σημαντική, ώστε αυτοί να είναι ικανοί να αναγνωρίσουν εγκληματικές οργανώσεις που προσπαθούν να εκμεταλλευτούν προς όφελος τους τον ασφαλιστικό τομέα. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δίνεται, πέρα από τα φυσικά, και στα νομικά πρόσωπα.

⁵⁰ IAIS (2004), “Examples of money laundering and suspicious transactions involving insurance”

“Εταιρίες-βιτρίνα” και “Εταιρίες-φαντάσματα”

Οι “εταιρίες-βιτρίνα” είναι εταιρίες νόμιμα κατοχυρωμένες και οι οποίες στην ουσία δεν ασκούν κάποια οικονομική δραστηριότητα, ούτε έχουν ενεργητικό, απλώς ιδρύονται με αποκλειστικό σκοπό την απόκρυψη της ταυτότητας του δράστη.⁵¹ Από την άλλη υπάρχουν και οι “εταιρίες-φαντάσματα”, που είναι εταιρίες που υφίστανται εικονικά, χωρίς ποτέ να έχει υπάρξει η σύσταση, η καταχώρηση ή η δημοσίευση τη εταιρική τους μορφής.⁵² Εμφανίζονται συνήθως σε φορτωτικά έγγραφα και εντολές μεταφοράς κεφαλαίων ως εντολείς ή αποστολείς εμπορευμάτων, με σκοπό να παραμείνει κρυφός ο τελικός παραλήπτης των παράνομων εσόδων.

Υπεράκτιες εταιρίες (Offshore companies)

Η έννοια της offshore εταιρίας έχει αποδοθεί στην νεοελληνική γλώσσα με ποικίλους όρους, όπως υπεράκτια, εξωχώρια, υπερόρια και υπερπόντια εταιρία.⁵³ Ως «εξωχώρια εταιρία» νοείται, η εταιρία εκείνη που έχει την έδρα της σε αλλοδαπή χώρα και με βάση τη νομοθεσία της οποίας δραστηριοποιείται αποκλειστικά σε άλλες χώρες και απολαμβάνει ιδιαίτερα ευνοϊκής φορολογικής μεταχείρισης.⁵⁴ Ο όρος αυτός χρησιμοποιήθηκε αρχικά σε σχέση με τις δραστηριότητες τραπεζών που δημιουργήθηκαν στην Καραϊβική, δηλαδή «εξω από τις ακτές των Η.Π.Α.» (off the shores of U.S.A.).⁵⁵ Βέβαια, σύμφωνα με τους Hampton και Ambott (1999), οι πρώτες αναφορές για το φαινόμενο έλαβαν χώρα στην αρχαία Ελλάδα, και συγκεκριμένα στην Αθήνα, όπου οι ευκατάστατοι κάτοικοί της, μετέφεραν τα χρηματικά τους διαθέσιμα στη Δήλο, προκειμένου να αποφύγουν την υψηλή φορολογία.

⁵¹ Δράκουλης, Γ., Accountancy Greece

⁵² Κάτσιος, Σ. (1998)

⁵³ Ονομάζονται και “εταιρίες-σφραγίδα” (shell companies)

⁵⁴ άρθρο 31.1.στ Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, βλ. και ΠΟΛ 1041/2003 - Υπ Οικ. επί άρθρου 5.7 Ν. 3091/2002

⁵⁵ Τραγάκης, Γ. (1996)

Η χώρα στην οποία είναι εδρεύει μία offshore αποκαλείται και «φορολογικός παράδεισος» ή «φορολογικό καταφύγιο». Σύμφωνα με τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.), φορολογικός παράδεισος καλείται η χώρα που:

- ❖ επιβάλλει χαμηλό ονομαστικό ή κανένα φόρο εισοδήματος;
- ❖ φορολογεί ευνοϊκά ορισμένες κατηγορίες εισοδήματος με μηδενικό ή πολύ χαμηλό συντελεστή;
- ❖ προσφέρει σε κατοίκους τρίτης χώρας τη δυνατότητα να αποφύγουν την επιβολή φόρου στη χώρα φορολογικής κατοικίας τους;
- ❖ δεν διευκολύνει την παροχή και ανταλλαγή πληροφοριών;
- ❖ δεν θέτει ως προϋπόθεση την άσκηση ουσιαστικής επιχειρηματικής δραστηριότητας των εταιριών που βρίσκονται εγκατεστημένες στο έδαφος του;
- ❖ έχει ως στόχο την προσέλκυση ξένων επενδυτών.

Ανατρέχοντας λίγο περαιτέρω στην ιστορία των offshore,⁵⁶ αναφέρουμε πως, πιθανώς μία από τις πρώτες περιπτώσεις φορολογικών που αναπτύχθηκαν έλαβαν χώρα στις Αμερικανικές Πολιτείες του New Jersey και Delaware, και συγκεκριμένα κατά τη δεκαετία του 1880. Το New Jersey είχε έντονη ανάγκη κεφαλαίων. Ένας δικηγόρος από τη Νέα Υόρκη, έπεισε τον τότε κυβερνήτη του New Jersey, να δημιουργήσει ένα πιο φιλελεύθερο καθεστώς για τη σύσταση και ίδρυση νέων εταιριών στο New Jersey. Επειδή εκείνη την εποχή οι νόμοι περί συστάσεως των εταιριών ήταν πολύ αυστηροί, το New Jersey έγινε ιδιαίτερα ελκυστικό για τους νέους επιχειρηματίες, οι οποίοι λάμβαναν υπόψη τους και το σχετικά χαμηλό ποσοστό φορολογίας εταιριών. Το New Jersey γνώρισε μεγάλη επιτυχία, την οποία και μιμήθηκε, το 1898, το Delaware. Ο νομοθέτης του Delaware σε συνεργασία με μία ομάδα δικηγόρων πάλι από τη Νέα Υόρκη, θέσπισε καινούριο νομοσχέδιο περί σύστασης των νέων εταιριών, προσελκύοντας, για ακόμη μία φορά, νέους επιχειρηματίες. Η ιδέα του φορολογικού παραδείσου έγινε ακόμη πιο αποδεκτή ιδιαίτερα μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, με τρίγωνο Ζυρίχη – Ζούγκ - Λιχτενστάιν ως τον πρώτο κόμβο φορολογικού καταφυγίου, που έφερε την ιδέα στην Ευρώπη.

⁵⁶ Άρθρο με τίτλο “History of tax havens”, του Ronen Palan, που δημοσιεύθηκε στις 1 Οκτωβρίου 2009. Πηγή: <http://www.historyandpolicy.org/policy-papers/papers/history-of-tax-havens>

Οι τραπεζικές επιχειρήσεις που εδρεύουν στους φορολογικούς παραδείσους λειτουργούν υπό το καθεστώς ενός αυστηρού τραπεζικού απόρρητου, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τους πελάτες που δεν είναι κάτοικοι των εν λόγω χωρών. Δηλαδή, επικρατεί εχεμύθεια στις τραπεζικές συναλλαγές, ενώ ταυτόχρονα διασφαλίζεται η απόκρυψη όλων των στοιχείων που τις αφορούν όπως ονόματα δικαιούχων, διευθύνσεων, κινήσεων, κλπ. Η παραβίαση της αποκάλυψης αυτών των στοιχείων συνιστά ποινικό αδίκημα. Το γεγονός αυτό θεωρείται αβαντάζ για τους φοροδιαφυγάδες, αλλά και όλους αυτούς που επιθυμούν να αποκρύψουν τα παράνομα έσοδά τους, με απώτερο σκοπό να τα νομιμοποιήσουν. Πράγματι, τεράστιοι όγκοι κεφαλαίων κάθε χρόνο τοποθετούνται σε φορολογικούς παραδείσους, χωρίς να δηλώνονται φορολογικά. Αρκετές φορές μάλιστα, μέσω των «εταιριών-βιτρίνα» που ανήκουν στους ίδιους τους εγκληματίες για να χρησιμοποιηθούν για το άνοιγμα των λογαριασμών σε εξωχώριες τράπεζες, τα κεφάλαια αυτά μεταφέρονται εικονικά σε κάποιο φορολογικό παράδεισο προκειμένου να χαθούν τα ίχνη προέλευσής των παράνομων πηγών τους.

Στο σημείο αυτό, ας δούμε με μεγαλύτερη λεπτομέρεια τα πλεονεκτήματα των offshore εταιριών, χαρακτηρίζοντάς τα παράλληλα ως κίνητρα για τους προαναφερόμενους εγκληματίες:⁵⁷

- ❖ Η σύσταση τους αποτελεί διαδικασία εύκολη και γρήγορη;
- ❖ Αποφυγή φορολογικών επιβαρύνσεων;
- ❖ Διατήρηση της ανωνυμίας των ιδιοκτητών;
- ❖ Αποφυγή πληρωμής φόρων κληρονομιάς και μεταβίβασης του ακινήτου;
- ❖ Αποφυγή κατασχέσεων ή προσημειώσεων για χρέη;
- ❖ Μίσθωση πολλών ακινήτων από τις εταιρίες στους πραγματικούς ιδιοκτήτες σε πολύ χαμηλές τιμές;
- ❖ Ευρύ δίκτυο διμερών συμφωνιών με πολλές χώρες για αποφυγή διπλής φορολογίας.

Όλο αυτά τα πλεονεκτήματα έχουν συντελέσει στο να μετατραπούν οι «φορολογικοί παράδεισοι» σε άσυλο εγκληματιών, γεγονός που ανάγκασε τις διωκτικές αρχές και τους διεθνείς οργανισμούς να λάβουν δραστικότερα μέτρα που να αφορούν τις χώρες αυτές.

⁵⁷ Διαλέξεις Νεγκάκης Χ.

Ας δούμε τώρα ποιες θεωρούνται σήμερα «φορολογικοί παράδεισοι». Οι εμπειρογνώμονες της ΕΕ σε συνεδρίαση του Συμβουλίου Οικονομικών και Δημοσιονομικών Υποθέσεων εξέδωσαν τον Μάιο του 2018 τον κατάλογο με τη λίστα που θεωρούνται ως φορολογικοί παράδεισοι, ο οποίος και ανανεώνεται τουλάχιστον μία φορά το χρόνο.⁵⁸ Από αυτόν τον κατάλογο, προηγουμένως αφαίρεσαν 12 χώρες (Μπαχρέιν, Μπαρμπάντος, Γρενάδα, Νότια Κορέα, Μακάο, Μαλαισία, Νήσοι Μάρσαλ, Μογγολία, Παναμάς, Αγία Λουκία, Τυνησία και Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα), ενώ πρόσθεσαν 3 (Μπαχάμες και Άγιος Χριστόφορος και Νέβις και Αμερικανικές Παρθένοι Νήσοι). Συνολικά λοιπόν ο κατάλογος με τη «μαύρη λίστα» περιλαμβάνει τις ακόλουθες 9 χώρες:⁵⁹

1. Αμερικανική Σαμόα,
2. Μπαχάμες,
3. Γκουάμ,
4. Ναμίμπια,
5. Παλάου,
6. Άγιος Χριστόφορος και Νέβις,
7. Σαμόα,
8. Τρινιντάντ και Τομπάγκο,
9. Αμερικανικές Παρθένοι Νήσοι.

Κάποιες από αυτές δέχθηκαν να υπαχθούν στους κανόνες εποπτείας και να εφαρμόσουν τις 40 συστάσεις της «Ομάδας Κρούσεως» της FATF. Επιπρόσθετα υπάρχουν και οι κανόνες συμπεριφοράς από την καταπολέμηση του ξεπλύματος που προτάθηκαν από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το Νοέμβριο του 1990 (Σύμβαση του Στρασβούργου), καθώς και οι συστάσεις του Ο.Ο.Σ.Α. κατά της πολιτικής διαφθοράς που εκδόθηκαν τον Απρίλιο του 1994.⁶⁰ Παρ' όλα, αυτά οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να εστιάζουν όχι μόνο στη σύνταξη και στην ύπαρξη των κανόνων δικαίου, αλλά και στην ύπαρξη ιδιαίτερων μηχανισμών προκειμένου οι σχετικοί νόμοι να εφαρμόζονται σωστά.

⁵⁸ Πηγή: <https://www.taxheaven.gr>

⁵⁹ European Parliament (2018), "Listing of tax havens by the EU"

⁶⁰ Βλ. Κεφάλαιο 5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

5.1 Εισαγωγή

Η περίοδος 1988-1992 υπήρξε η αρχή της εφαρμογής των μέτρων για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, οι οποίες, τότε, προέρχονταν από το εμπόριο ναρκωτικών. Έτσι, το εθνικό κράτος παραχωρεί το ρόλο του σε διεθνείς οργανισμούς και διεθνή κοινωνικά κινήματα, αφού έχει αναγνωριστεί πλέον πως το ξέπλυμα χρήματος αποτελεί σοβαρή μορφή εγκλήματος που δεν μπορεί να κατασταλεί με τη λήψη μέτρων μόνο σε εθνικό επίπεδο. Αδιαμφισβήτητα το ξέπλυμα χρήματος αποτελεί απειλή για το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα αλλά και όλη την οικονομικό - κοινωνική διάρθρωση μιας χώρας. Η εφαρμογή λοιπόν, πολιτικών καταπολέμησης του φαινομένου, το οποίο συνδέεται και με τη διείσδυση του οργανωμένου εγκλήματος, αποτέλεσε κύριο θέμα της εποχής εκείνης.

Πολύ σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση του φαινομένου μέχρι ακόμη και σήμερα, διακατέχει η F.A.T.F. (Financial Action Task Force on Money Laundering), μία Επιτροπή που προσδιόρισε την ανάγκη λήψης μέτρων με στόχο τον περιορισμό του τραπεζικού απορρήτου, τη διακρατική συνεργασία και τη διαμόρφωση κοινού νομοθετικού πλαισίου για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος. Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο έχουν διεξαχθεί συνολικά πέντε οδηγίες σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, εκ των οποίων οι τέσσερις έχουν ενσωματωθεί και στην ελληνική νομοθεσία. Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε ότι υπάρχουν και αρκετοί άλλοι φορείς και οργανώσεις σε όλο τον κόσμο που δρουν ενάντια στο ξέπλυμα χρήματος, και στοχεύουν στην ρύθμιση αυτού.

5.2 Το Διεθνές Περιβάλλον

Η Σύμβαση της Βιέννης

Όπως και αναφέραμε, το πρώτο βήμα για την αντιμετώπιση του φαινομένου έλαβε χώρα στις 19 Δεκεμβρίου 1988 στη Βιέννη, όπου υπεγράφη από 67 κράτη η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών⁶¹ «για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών». Τη σύμβαση αυτή υπέγραψε και η Ελλάδα και την κύρωσε με τον Νόμο 1990/1991.⁶²

Σύμφωνα με το άρθρο 2, «τα συμβαλλόμενα κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να λάβουν τα απαραίτητα δικαιολογητικά και νομοθετικά μέτρα σύμφωνα με τις θεμελιώδεις αρχές του εσωτερικού τους νομοθετικού συστήματος και σεβόμενα την ισότητα και την εδαφική ακεραιότητα των κρατών». Στο άρθρο 3 προβλέπεται ως αξιόποινη πράξη «η μετατροπή ή μεταβίβαση περιουσίας, εν γνώσει ότι η περιουσία αυτή προέρχεται από οποιοδήποτε έγκλημα ή εγκλήματα από αυτά που θεσπίζονται στο νόμο αυτό ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοιο έγκλημα, με σκοπό την απόκρυψη ή συγκάλυψη της παράνομης προέλευσης της περιουσίας ή την υποβοήθηση οποιουδήποτε εκπροσώπου που είναι αναμειγμένο στη διάπραξη ενός τέτοιου εγκλήματος να αποφύγει τις έννομες συνέπειες των πράξεων του». Περαιτέρω τα κράτη υποχρεούνται:

- ❖ να ποινικοποιήσουν την νομιμοποίηση εσόδων που προέρχεται από το εμπόριο ναρκωτικών ή από άλλες παράνομες ενέργειες,
- ❖ να διευκολύνουν την δικαστική αρωγή και έκδοση των παραβατών,
- ❖ να επιτρέψουν στις δικαστικές αρχές να προβούν στην κατάσχεση βιβλίων και στοιχείων στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα,
- ❖ να δώσουν έμφαση στη διεθνή συνεργασία,
- ❖ να καθιερώσουν την αρχή άρσης του τραπεζικού απορρήτου.

Οι 40 Συστάσεις της F.A.T.F.

Στις 16 Ιουλίου 1989 στο Παρίσι ιδρύθηκε η F.A.T.F. (Financial Action Task Force on Money Laundering) από τα επτά ισχυρότερα οικονομικά κράτη, γνωστά και ως “G-7”⁶³ και τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Μεταφράζεται ως Επιτροπή Οικονομικής Δράσης⁶⁴, ενώ αποτελεί μια διακυβερνητικής επιτροπή, της οποίας στόχος αποτελεί η ανάπτυξη και προώθηση

⁶¹ Γνωστή και ως “Σύμβαση της Βιέννης”

⁶² Δημήτραινας, Γ. (2002)

⁶³ “Group of Seven”

⁶⁴ Πολλοί Έλληνες συγγραφείς την αναφέρουν και ως “Ομάδα Κρούσεως”

πολιτικών, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Μέλη της ομάδας είναι σήμερα τριανταεφτά κυβερνήσεις (συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας) και δύο περιφερειακοί οργανισμοί (Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα Κράτη-Μέλη του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου).⁶⁵ Προκειμένου μια χώρα να ορισθεί ως μέλος της F.A.T.F. θα πρέπει να διακρίνεται από υψηλά ποσοτικά στοιχεία, όπως μεγάλο μέγεθος πληθυσμού, υψηλό ΑΕΠ, αναπτυγμένος τραπεζικός τομέας, κλπ. Ακόμη, πρέπει να συμμορφώνεται με τα αποδεκτά πρότυπα του χρηματοπιστωτικού τομέα, ενώ παράλληλα να συμμετέχει και σε άλλους διεθνείς οργανισμούς. Κατόπιν, θα πρέπει να εγκρίνει και να υποστηρίζει τις πιο πρόσφατες συστάσεις της F.A.T.F., και να υποβάλλει τη δέσμευση της για αξιολόγηση από άλλα κράτη-μέλη. Φυσικά, απαραίτητο είναι να συνεργαστεί με τα υπόλοιπα μέλη της F.A.T.F. για την περαιτέρω μελλοντική εξέλιξη και βελτίωση των συστάσεων.

Τονίζοντας την κρίσιμη ανάγκη για καταστολή του φαινομένου του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, οι ορισθέντες εμπειρογνώμονες, οργανωθέντες σε τρεις ομάδες εργασίας, μελέτησαν συστηματικά το ζήτημα και εξέδωσαν, με μεγάλη ταχύτητα, τον Απρίλιο του 1990 μία έκθεση με 40 Συστάσεις. Οι Συστάσεις αυτές είχαν ως στόχο να παράσχουν ένα σφαιρικό σχέδιο δράσης που απαιτείται για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Πάντως, δεν αποτέλεσαν κάποιο αυστηρά δεσμευτικό κείμενο, αλλά ένα σύνολο αρχών δράσης για την αντιμετώπιση του φαινομένου, το οποίο πολλές χώρες αποφάσισαν να εντάξουν την εφαρμογή του, με τον τρόπο που επιλέγουν. Κυρίως τονιζόταν η ανάγκη λήψης μέτρων, έτσι ώστε να δοθεί η αρμοδιότητα στις αρχές να εξακριβώνουν την ταυτότητα, να ανιχνεύουν και να αξιολογούν περιουσιακά στοιχεία που είναι αντικείμενα δήμευσης, να μπορούν να εκδίδουν προσωρινά μέτρα για να αποτρέψουν τη συναλλαγή, μεταβίβαση ή διάθεση αυτών, λαμβάνοντας τα κατάλληλα ανακριτικά μέτρα.

Η έκθεση με τις συστάσεις αυτές αναθεωρήθηκε τέσσερις φορές. Από την μία μεριά, οι χώρες διεξάγουν πλήρη ετήσιο ερωτηματολόγιο αυτό-αξιολόγησης, και από την άλλη η F.A.T.F. μετά από κάθε λεπτομερή επιτόπια εξέταση, διεξάγει ερωτηματολόγιο ως προς το θεσμικό πλαίσιο, την ύπαρξη κατάλληλων μηχανισμών, το βαθμό συμμετοχής στη διεθνή συνεργασία, τους προβληματισμούς ως προς τις Συνθήκες από κάθε χώρα που συμμετέχει, και ακολουθεί η σύνταξη της νέας εκθέσεως. Στη συνέχεια κοινοποιείται στα μέλη, συζητείται και αφού εγκριθεί πραγματοποιούνται οι σχετικές παρεμβάσεις. Πιο συγκεκριμένα, τον Οκτώβριο

⁶⁵ Πηγή: <http://www.fatf-gafi.org/fag/membercountriesandobservers/>

του 2001 στην Ουάσιγκτον, η F.A.T.F. εξέδωσε επιπλέον τις Οκτώ Ειδικές Συστάσεις για την αντιμετώπιση του θέματος της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Έπειτα, λαμβάνοντας υπόψη τη συνεχιζόμενη εξέλιξη των τεχνικών για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, η F.A.T.F. αναθεώρησε εκτενώς τα πρότυπα της τον Ιούνιο του 2003. Στη συνέχεια, τον Οκτώβριο του 2004, δημοσίευσε την Ένατη Ειδική Σύσταση για τη χρηματοδότηση της δημοκρατίας. Τέλος, τον Φεβρουάριο του 2012, η F.A.T.F. ολοκλήρωσε μια ενδελεχή αναθεώρηση των προτύπων της και δημοσίευσε τις «Αναθεωρημένες Συστάσεις της F.A.T.F.». Η αναθεώρηση αυτή αποσκοπεί στην ενίσχυση των παγκόσμιων διασφαλίσεων και στην περαιτέρω προστασία της ακεραιότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, παρέχοντας στις κυβερνήσεις ισχυρότερα εργαλεία για την ανάληψη δράσης κατά του οικονομικού εγκλήματος. Οι 9 Ειδικές Συστάσεις για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας έχουν ενσωματωθεί πλήρως στα μέτρα κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, γεγονός που έχει οδηγήσει σε ένα ισχυρότερο και σαφέστερο σύνολο προτύπων.⁶⁶

Οι πλέον αναθεωρημένες συστάσεις της F.A.T.F. κατανέμονται σε επτά κατηγορίες που αφορούν α) τις εθνικές πολιτικές και συντονισμός ενεργειών, β) το ξέπλυμα χρήματος και κατάσχεση περιουσίας, γ) τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, δ) τα μέτρα πρόληψης, ε) τη διαφάνεια πραγματικών δικαιούχων νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων, στ) τις δι- καιοδοσίες και ευθύνες των αρμόδιων αρχών και άλλα θεσμικά μέτρα και ζ) τη διεθνής συνεργασία. Στον κάτωθι πίνακα, παρουσιάζονται κατηγοριοποιημένες οι 40 Συστάσεις της F.A.F.T όπως υιοθετήθηκαν τον Φεβρουάριο του 2012, σύμφωνα με την από Ιουνίου 2019 επικαιροποιημένη έκθεση της F.A.F.T:

Αριθμός	Παλιός Αριθμός ⁶⁷	Συστάσεις της F.A.F.T
		A. ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ
1	-	Προσέγγιση με βάση τον κίνδυνο
2	R.31	Ενιαία εσωτερική πολιτική και συντονισμός
		B. ΞΕΠΛΥΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΧΕΣΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ
3	R.1 & R.2	Το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες
4	R.3	Επιβολή κατάσχεσης και προσωρινά μέτρα

⁶⁶ Μπορείς να δεις ολόκληρη την τελευταία αναθεωρημένη έκθεση της FATF εδώ: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>

⁶⁷ Η στήλη "Παλιός αριθμός" αναφέρεται στην αντίστοιχη σύσταση της FATF του 2003.

		Γ. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΞΑΠΛΩΣΗΣ Ο-ΠΛΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ
5	SRII	Το αδίκημα χρηματοδότησης της τρομοκρατίας
6	SRIII	Στοχευμένες οικονομικές κυρώσεις για το ξέπλυμα χρήματος και την χρηματοδότηση της τρομοκρατίας
7	SRVIII	Στοχευμένες οικονομικές κυρώσεις για την χρηματοδότησή της εξάπλωσης ό-πλων μαζικής καταστροφής
8		Μη κερδοσκοπικές οργανώσεις
		Δ. ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ
9	R.4	Νόμοι περί τραπεζικού απορρήτου
		<i>Δέουσα Επιμέλεια</i>
10	R.5	Συνήθης δέουσα επιμέλεια
11	R.10	Τήρηση αρχείου
		<i>Μέτρα αυξημένης Δέουσας Επιμέλειας για ειδικούς πελάτες και συναλλαγές</i>
12	R.6	Πολιτικώς εκτιθέμενα πρόσωπα – Δημόσια πρόσωπα
13	R.7	Συναλλαγές τραπεζικής ανταπόκρισης και συναλλαγές χωρίς φυσική παρουσία
14	SRVI	Υπηρεσίες μεταφοράς χρημάτων/κεφαλαίων
15	R.8	Νέες Τεχνολογίες
16	SRVII	Ηλεκτρονική μεταφορά κεφαλαίων
		<i>Αξιοπιστία, Έλεγχοι και Χρηματοπιστωτικοί Όμιλοι</i>
17	R.9	Εφαρμογή δέουσας επιμέλειας από τρίτα πρόσωπα
18	R.15 &	Εσωτερικοί έλεγχοι, υποκαταστήματα, θυγατρικές, εξωχώριες εταιρείες
19	R.21	Χώρες υψηλού κινδύνου
		<i>Αναφορά ύποπτων συναλλαγών</i>
20	R.13 & SRIV	Αναφορά ύποπτων συναλλαγών
21	R.14	Υποβολή αναφορών και εμπιστευτικότητα
		<i>Μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και επαγγελματίες</i>
22	R.12	Δέουσα επιμέλεια
23	R.16	Άλλα μέτρα
		Ε. ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΩΝ ΟΝΤΟΤΗΤΩΝ
24	R.33	Διαφάνεια πραγματικών δικαιούχων νομικών προσώπων
25	R.34	Διαφάνεια πραγματικών δικαιούχων νομικών οντοτήτων
		Ζ. ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΕΣ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΕΣ ΤΩΝ ΑΡΜΟΔΙΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΘΕΣΜΙΚΑ ΜΕΤΡΑ
		<i>Κανονισμοί και εποπτεία</i>

26	R.23	Κανονισμοί και εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων
27	R.29	Δικαιοδοσία εποπτικών αρχών
28	R.24	Κανονισμοί και εποπτεία των μη χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων
		<i>Διαχείριση και επιβολή του νόμου</i>
29	R.26	Μονάδες χρηματοοικονομικών πληροφοριών
30	R.27	Ευθύνες αρμόδιων και ερευνητικών αρχών
31	R.28	Δικαιοδοσία αρμόδιων και ερευνητικών αρχών
32	SRIX	Χρηματομεταφορείς
		<i>Γενικές Προϋποθέσεις</i>
		Στατιστική
33	R.32	Καθοδήγηση και ανατροφοδότηση
34	R.25	Κυρώσεις
35	R.17	Κυρώσεις
		Η. ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ
36	R.35 &	Διεθνή μέσα
37	R.36 & SRV	Αμοιβαία νομική συνδρομή
38	R.38	Αμοιβαία δικαστική συνδρομή: δέσμευση και δήμευση
39	R.39	Εκδοση εγκλημάτων
40	R.40	Άλλες μορφές διεθνούς συνεργασίας

Πίνακας 1: Οι 40 Συστάσεις της FATF, Πηγή: *The FATF Recommendations Adopted by the FATF Plenary in February 2012*”, Updated June 2019

Οι 40 Συστάσεις προτείνουν (μεταξύ άλλων)⁶⁸:

- ❖ Οι χώρες θα πρέπει να εντοπίσουν, να εκτιμήσουν και να κατανοήσουν τους κινδύνους της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας για τη χώρα και να αναλάβουν δράση, συμπεριλαμβανομένου του καθορισμού μιας αρχής ή μηχανισμού για τον συντονισμό των ενεργειών αξιολόγησης των κινδύνων και την εφαρμογή πόρων με στόχο την αποτελεσματική αντιμετώπιση των κινδύνων. Βάσει της αξιολόγησης αυτής, οι χώρες θα πρέπει να εφαρμόσουν μια προσέγγιση βασισμένη στον κίνδυνο (RBA), ώστε να διασφαλί-

⁶⁸ FATF (2012), “The FATF Recommendations: Adopted by the FATF Plenary in February 2012”

σουν ότι τα μέτρα πρόληψης ή μετριασμού της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας είναι ανάλογα με τους προσδιοριζόμενους κινδύνους.⁶⁹

- ❖ Οι χώρες πρέπει να ποινικοποιήσουν τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες βάσει της Σύμβασης της Βιέννης και της Σύμβασης του Παλέρμιο. Οι χώρες πρέπει να εφαρμόσουν το έγκλημα νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.⁷⁰
- ❖ Οι χώρες πρέπει να ποινικοποιήσουν τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας βάσει της Σύμβασης Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και να ποινικοποιήσουν όχι μόνο τη χρηματοδότηση τρομοκρατικών ενεργειών αλλά και τη χρηματοδότηση τρομοκρατικών οργανώσεων και μεμονωμένων τρομοκρατών, ακόμη και ελλείψει σύνδεσης με συγκεκριμένη τρομοκρατική ενέργεια ή πράξεις. Οι χώρες θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα αδικήματα αυτά χαρακτηρίζονται ως εγκληματικές πράξεις.⁷¹
- ❖ Οι χώρες θα πρέπει να εφαρμόσουν συγκεκριμένες οικονομικές κυρώσεις για να συμμορφωθούν με τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την πρόληψη, την καταστολή και τη διακοπή της διάδοσης των όπλων μαζικής καταστροφής και τη χρηματοδότησή της. Τα ψηφίσματα αυτά απαιτούν από τις χώρες να παγώσουν χωρίς καθυστέρηση τα κεφάλαια ή άλλα περιουσιακά στοιχεία και να εξασφαλίσουν ότι δεν διατίθενται άμεσα ή έμμεσα κεφάλαια και άλλα περιουσιακά στοιχεία προς ή προς όφελος οποιουδήποτε προσώπου ή οντότητας που έχει οριστεί από την αρχή του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών δυνάμει του κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.⁷²
- ❖ Οι χώρες πρέπει να λάβουν μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που παρέχουν υπηρεσίες μεταφοράς χρημάτων ή μεταφοράς αξίας (Money Or Value Transfer Services, “MVTs”) είναι εγκεκριμένα ή καταχωρημένα και υπόκεινται σε αποτελεσματικά συστήματα για την παρακολούθηση και τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τα σχετικά μέτρα που απαιτούνται στις συστάσεις της FATF. Οι χώρες θα πρέπει να αναλάβουν δράση για να εντοπίσουν τα φυσικά

⁶⁹ Σύσταση F.A.T.F. υπ’ αριθ. 1

⁷⁰ Σύσταση F.A.T.F. υπ’ αριθ. 3

⁷¹ Σύσταση F.A.T.F. υπ’ αριθ. 5

⁷² Σύσταση F.A.T.F. υπ’ αριθ. 7

ή νομικά πρόσωπα που εκτελούν το MVTIS χωρίς άδεια ή εγγραφή και να εφαρμόσουν κατάλληλες κυρώσεις.⁷³

- ❖ Οι χώρες και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα πρέπει να εντοπίζουν και να αξιολογούν τους κινδύνους νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας που ενδέχεται να προκύψουν σε σχέση με: α) την ανάπτυξη νέων προϊόντων και νέων επιχειρηματικών πρακτικών, συμπεριλαμβανομένων νέων μηχανισμών παράδοσης και β) τόσο για τα νέα όσο και για τα προϋπάρχοντα προϊόντα. Στην περίπτωση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, μια τέτοια αξιολόγηση κινδύνου πρέπει να πραγματοποιηθεί πριν από την κυκλοφορία των νέων προϊόντων, των επιχειρηματικών πρακτικών ή της χρήσης νέων ή αναπτυσσόμενων τεχνολογιών. Θα πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για τη διαχείριση και τον περιορισμό αυτών των κινδύνων.⁷⁴
- ❖ Εάν ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα υποπτεύεται ή έχει βάσιμους λόγους να υποπτεύεται ότι τα χρήματα είναι προϊόν εγκληματικής δραστηριότητας ή σχετίζονται με χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, θα πρέπει να υποχρεούται, σύμφωνα με το νόμο, να αναφέρει έγκαιρα τις υποψίες του στη μονάδα χρηματοοικονομικών πληροφοριών.⁷⁵
- ❖ Οι χώρες θα πρέπει να λάβουν μέτρα για την πρόληψη της κατάχρησης νομικών ρυθμίσεων για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Συγκεκριμένα, οι χώρες πρέπει να διασφαλίσουν ότι υπάρχουν επαρκείς, ακριβείς και έγκαιρες πληροφορίες σχετικά με τα καταπιστευματικά καταπιστευτικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών σχετικά με τον ιδρυτή, τον εντολοδόχο και τους δικαιούχους, που μπορούν να ληφθούν ή να έχουν πρόσβαση εγκαίρως από τις αρμόδιες αρχές. Οι χώρες θα πρέπει να εξετάσουν μέτρα για τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε στοιχεία ιδιοκτησίας και πληροφορίες ελέγχου από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που αναλαμβάνουν τις απαιτήσεις των συστάσεων 10 και 22.⁷⁶

⁷³ Σύσταση F.A.T.F. υπ' αριθ. 14

⁷⁴ Σύσταση F.A.T.F. υπ' αριθ. 15

⁷⁵ Σύσταση F.A.T.F. υπ' αριθ. 20

⁷⁶ Σύσταση F.A.T.F. υπ' αριθ. 25

- ❖ Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να διαθέτουν επαρκείς εξουσίες για την εποπτεία ή την παρακολούθηση και τη διασφάλιση της συμμόρφωσης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με τις απαιτήσεις για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Θα πρέπει να τους επιτραπεί να υποχρεώνουν την παραγωγή οποιωνδήποτε πληροφοριών από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που σχετίζονται με την παρακολούθηση αυτής της συμμόρφωσης και να επιβάλλουν κυρώσεις, σύμφωνα με τη σύσταση 35, για μη τήρηση των εν λόγω απαιτήσεων. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να διαθέτουν εξουσίες για την επιβολή σειράς πειθαρχικών και χρηματικών κυρώσεων, συμπεριλαμβανομένης της εξουσίας απόσυρσης, περιορισμού ή αναστολής της άδειας λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, κατά περίπτωση.⁷⁷
- ❖ Οι αρμόδιες αρχές, οι εποπτικές αρχές και οι εθνικοί ρυθμιστικοί φορείς θα πρέπει να καθορίσουν κατευθυντήριες γραμμές και να παράσχουν ανατροφοδότηση, η οποία θα βοηθήσει τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τις καθορισμένες μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και επαγγέλματα κατά την εφαρμογή εθνικών μέτρων για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και ειδικότερα στην ανίχνευση και αναφορά ύποπτων συναλλαγές.⁷⁸
- ❖ Οι χώρες πρέπει να λάβουν άμεσα μέτρα για να συμμετάσχουν και να εφαρμόσουν πλήρως τη Σύμβαση της Βιέννης του 1988, τη σύμβαση του Παλέρμο του 2000, τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς του 2003 και τη Σύμβαση για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας του 1999. Όπου ενδείκνυται, οι χώρες ενθαρρύνονται επίσης να επικυρώσουν και να εφαρμόσουν άλλες σχετικές διεθνείς συμβάσεις, όπως η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο του 2001, η Διαμερικανική Σύμβαση κατά της Τρομοκρατίας του 2002, και η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το ξέπλυμα, την έρευνα, την κατάσχεση και τη δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος και για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας του 2005.⁷⁹

⁷⁷ Σύσταση F.A.T.F. υπ' αριθ. 27

⁷⁸ Σύσταση F.A.T.F. υπ' αριθ. 34

⁷⁹ Σύσταση F.A.T.F. υπ' αριθ. 36

Εν κατακλείδι, οι 40 Συστάσεις της F.A.T.F, αποτελούν ένα διεθνές πρότυπο μέτρων και πρακτικών για την πρόληψη και την καταστολή του φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, το οποίο οφείλουν να ακολουθούν όλα τα μέλη της διεθνώς. Αποτελεί τη βάση για την οικοδόμηση των επιμέρους θεσμικών τους πλαισίων για την αντιμετώπιση των σοβαρών κινδύνων και επιπτώσεων του φαινομένου στην ανάπτυξη της οικονομίας και στην σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού κλάδου.

Η FATF προσπαθώντας να αναγκάσει όλο και περισσότερες χώρες να υιοθετήσουν τις πολιτικές της κατά το ξέπλυμα χρήματος, διεξήγαγε την λίστα των NCCTs (Non-Cooperative Countries and Territories), η οποία περιείχε τη λίστα με τις χώρες ή τις περιοχές που δεν συμμορφώνονταν με τα πρότυπά της. Στην ουσία πρόκειται για μία «μαύρη λίστα» που είχε στόχο μειωθεί η ευπάθεια του χρηματοπιστωτικού συστήματος στη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, εξασφαλίζοντας ότι όλα τα χρηματοπιστωτικά κέντρα υιοθετούν και εφαρμόζουν μέτρα για την πρόληψη, τον εντοπισμό και την τιμωρία της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, αναγνωρισμένα πρότυπα.

Τον Φεβρουάριο του 2000 λοιπόν, η FATF καθόρισε τέσσερις περιφερειακές ομάδες αναθεώρησης (Αμερική, Ασία / Ειρηνικό, Ευρώπη, Αφρική / Μέση Ανατολή) αποτελούμενες από εκπροσώπους των κυβερνήσεων των μελών της FATF που λειτουργούσαν ως τα κύρια σημεία επαφής με την εξεταζόμενη χώρα ή επικράτεια. Τότε, οι ομάδες αυτές συγκέντρωσαν σχετικούς νόμους, κανονισμούς και άλλες σχετικές πληροφορίες, ανέλυσαν τις πληροφορίες βασιζόμενες σε 25 κριτήρια και συνέταξαν μια έκθεση που στάλθηκε στις δικαιοδοσίες για σχόλια. Κάθε αρμόδια αρχή εξέτασε τα σχόλιά τους σχετικά με τα αντίστοιχα σχέδια εκθέσεων. Αυτά τα σχόλια και τα ίδια τα σχέδια εκθέσεων συζητήθηκαν μεταξύ της FATF και των οικείων δικαιοδοσιών κατά τη διάρκεια μιας σειράς προσωπικών συναντήσεων. Στη συνέχεια, τα σχέδια συζητήθηκαν και εγκρίθηκαν από τις ολομέλειες της FATF, προχωρώντας στη δημοσίευση της σχετικής έκθεσης.

Συνολικά εξετάστηκαν 47 χώρες ή εδάφη σε δύο γύρους αναθεωρήσεων (το 2000 και το 2001). Κατόπιν, 23 καταχωρήθηκαν ως NCCT, 15 από τις οποίες εισήχθησαν το 2000 και 8 το 2001. Η FATF δεν έχει αναθεωρήσει νέες δικαιοδοσίες από το 2001 στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας NCCT. Τέσσερις από αυτές εξήχθησαν μόλις ένα έτος από την εισαγωγή τους, οκτώ το 2002, δύο το 2003, και τρεις το 2004. Τέλος το 2005 βγήκαν από τη λίστα τέσσερις και, από τον Οκτώβριο του 2006, όπου βγήκαν οι τελευταίες δύο, δεν υπάρχουν χώρες και εδάφη που δεν συνεργάζονται στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας NCCT, γεγονός

που κατέστησε τη δουλειά της FATF επιτυχή. Αν και οι χώρες αυτές στην αρχή είχαν αντιδράσει, εν τέλει συνειδητοποίησαν πως εάν ήθελαν την αποδοχή της διεθνούς κοινότητας, θα έπρεπε να αποδεχθούν τις πολιτικές της FATF.

Παρακάτω παρουσιάζεται ο πίνακας με όλες τις χώρες που εισήχθησαν στη λίστα. Αναφέρεται το έτος εισαγωγής τους και το έτος εξαγωγής τους, και το έτος εξαγωγής από τη λίστα παρακολούθησης, δηλαδή τη λίστα που τοποθετούνταν η εταιρία μετά την εξαγωγή της από την λίστα NCCTs για περαιτέρω παρακολούθηση. Όπως παρατηρούμε, η μόνη χώρα που δεν έχει βγει ακόμη από τη λίστα παρακολούθησης είναι η Μυανμάρ.⁸⁰

Χώρες	Έτος εισαγωγής στη λίστα NCCT	Έτος εξαγωγής από τη λίστα NCCT	Έτος εξαγωγής από τη λίστα παρακολούθησης
Μπαχάμες	2000	2001	2005
Νησιά Κέιμαν	2000	2001	2002
Νησιά Κουκ	2000	2005	2006
Ντομίνικα	2000	2002	2003
Ισραήλ	2000	2002	2003
Λίβανο	2000	2002	2003
Λιχτενστάιν	2000	2001	2002
Νησιά Μάρσαλ	2000	2002	2003
Ναούρου	2000	2005	2006
Νίουε	2000	2002	2003
Παναμάς	2000	2001	2002
Φιλιππίνες	2000	2005	2006
Ρωσία	2000	2002	2003
Άγιος Χριστόφορος και Νέβις	2000	2002	2003
Άγιος Βικέντιος και Γρεναδίνες	2000	2003	2004
Αίγυπτος	2001	2004	2005
Γουατεμάλα	2001	2004	2005
Ουγγαρία	2001	2002	2003
Ινδονησία	2001	2005	2006
Μυανμάρ	2001	2006	-

⁸⁰ FATF (2007), "Annual Review of Non-Cooperative Countries and Territories 2006-2007: Eighth NCCT Review"

Νιγηρία	2001	2006	2007
Γρενάδα	2001	2003	2004
Ουκρανία	2001	2004	2005

Πίνακας 2: Έτη εισαγωγής και εξαγωγής των χωρών από τη λίστα NCCTs, Πηγή: FATF, *Eighth NCCT Review (2007)*

Όπως παρατηρούμε από τον παραπάνω πίνακα, η λίστα των NCCTs έχει να ανανεωθεί από το 2002, αφού καμία καινούρια χώρα δεν εντάχθηκε σε αυτή. Σύμφωνα με τον Hülsse (2008), αυτό συνέβη γιατί αμφισβητήθηκε κυρίως η νομιμότητα της λίστας αυτής. Η FATF προσπάθησε να εφαρμόσει τα πρότυπα της σε όλες τις χώρες παγκοσμίως μέσω της διεξαγωγής της λίστας NCCTs ασκώντας πιέσεις και κυρώσεις για όλες τις χώρες που εμπεριέχονταν σε αυτή. Δεδομένου ότι οι Συστάσεις της αποτελούν μη δεσμευτικό πλαίσιο, και ακολουθούνται υποχρεωτικά μόνο από τα μέλη της, τα οποία τις υιοθετούν εθελοντικά, η λίστα αυτή θεωρήθηκε παράνομη. Έτσι, η FATF ανέστειλε τη διαδικασία της λίστας, συνεχίζοντας όμως να τονίζει τις ελλείψεις και τις αδυναμίες τους, προκειμένου αυτές να υιοθετήσουν αποτελεσματικά τα πρότυπα της.

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (Basel Committee on Banking Supervision – BCBS), αποτελεί μία οργάνωση χωρίς νομική προσωπικότητα και λειτουργεί υπό την αιγίδα της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Bank of International Settlements). Συστάθηκε το 1974, από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών 10 χωρών, χωρίς να έχει εξουσία άσκησης εποπτείας στις Τράπεζες των κρατών –μελών της. Οι προτάσεις της δεν έχουν νομική ισχύ, αλλά αποσκοπούν στη διαμόρφωση γενικών εποπτικών προτύπων, κατευθυντήριων αρχών και βέλτιστων πρακτικών.⁸¹

Τον Δεκέμβριο του 1988, η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε την έκθεση «Υιοθέτηση κοινού πλαισίου αρχών για την πρόληψη από την νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες» (*Statement on Prevention, 1988*). Με την εν λόγω έκθεση, περιγράφονται οι βασικές πολιτικές και διαδικασίες που θα πρέπει οι διοικήσεις των Τραπεζών να εξασφαλίσουν

⁸¹ Πηγή: <https://www.bis.org/>

και να εφαρμόσουν, τόσο σε εγχώριο όσο και σε εθνικό επίπεδο, για να βοηθήσουν στην καταστολή του φαινομένου μέσω του Τραπεζικού συστήματος. Οι αρχές αυτές αφορούν την απαραίτητη ταυτοποίηση και αναγνώριση του πελάτη, την δεοντολογία των Τραπεζών και την συμμόρφωση στους νόμους, την συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές και άλλα μέτρα και πρακτικές, αλλά και την υποστήριξη της Επιτροπής. Ακόμη, οι Τράπεζες δεν θα πρέπει να προσφέρουν υπηρεσίες και να επιτρέπουν συναλλαγές, όταν υπάρχουν βάσιμες υποψίες για παράνομη δραστηριότητα. Αν και η “Δήλωση Αρχών της Βασιλείας” δεν συνιστά δεσμευτικό νομικό κείμενο, έχουν χρησιμοποιηθεί μέχρι σήμερα στην πράξη διάφοροι τρόποι που καθιστούν υποχρεωτική την τήρηση των αρχών και των κανόνων αυτών.⁸²

Το 1997 η επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε τις «Βασικές Αρχές Αποτελεσματικής Εποπτείας Τραπεζών» (*Core Principles for Effective Banking Supervision, 1997*). Στην ουσία αποτελεί ένα περιεκτικό σχέδιο για ένα αποτελεσματικό τραπεζικό σύστημα εποπτείας καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα θεμάτων. Σχετικά με το ξέπλυμα χρήματος, αναδεικνύεται η πρακτική «Γνώρισε τον Πελάτη σου» (“Know Your Customer” -“KYC”), η οποία προωθεί δεοντολογικά κριτήρια στο χρηματοπιστωτικό κλάδο με σκοπό την αποφυγή συμμετοχής των Τραπεζών σε εγκληματικές δραστηριότητες, είτε σκόπιμα, είτε εν αγνοία τους. Τα κριτήρια αυτά αναθεωρήθηκαν και εξειδικεύτηκαν περαιτέρω με την έκδοση ενός νέου κειμένου το 1999 με τίτλο «Μεθοδολογία Θεμελιώδων Αρχών» (*Core Principles Methodology, 1999*), όπου γίνεται αναφορά και στην αναγκαιότητα συμμόρφωσης με τις 40 Συστάσεις της FATF.

Τέλος, το 2001 με την έκθεση «Δέουσα επιμέλεια» (*Customer Due Diligence, 2001*), και το 2004 με την έκθεση «Ενοποιημένη διαχείριση Κινδύνου “Γνώρισε τον Πελάτη σου”» (*Consolidated KYC Risk Management, 2004*), η Επιτροπή Βασιλείας καθόρισε ειδικά πρότυπα αποτελεσματικής εποπτείας και πρόληψης των Τραπεζών απέναντι στους διάφορους κινδύνους. Παρουσίασε τρεις κινδύνους τους οποίους θα έπρεπε να αντιμετωπίσουν τα χρηματοπιστωτικά συστήματα: τον πιστωτικό, τον λειτουργικό και τον κίνδυνο της αγοράς. Στον λειτουργικό κίνδυνο περιλαμβάνονται όλοι οι κίνδυνοι που μπορούν να προκύψουν από διάφορες μη χρηματοοικονομικές πηγές, όπως και αυτή του ξεπλύματος χρήματος. Τα πρότυπα αυτά εκπονήθηκαν με σκοπό να προστατεύσουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα απέναντι στην καταστολή του ξεπλύματος μαύρου χρήματος, διατηρώντας ταυτόχρονα την ασφάλεια και την ακεραιότητα ολόκληρου του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Στις εκθέσεις αυτές περιέχονται αρχές διαχείρισης κινδύνου στα πλαίσια αναγνώρισης και πιστοποίησης της ταυτότητας

⁸² Κάτσιοι, Σ. (1998)

των πελατών. Τέλος, υποστηρίζεται έντονα η επιτακτική ανάγκη υιοθέτησης και εφαρμογής των προτάσεων της F.A.F.T, ιδιαίτερα εκείνων που αφορούν τις πρακτικές δέουσας επιμέλειας των Τραπεζών, για την πρόληψη του ξεπλύματος χρήματος μέσω της αποτροπής χρησιμοποίησης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στις σχετικές διαδικασίες.

Γενικά, η Επιτροπή της Βασιλείας θεωρεί τις πρακτικές «Γνώριζε τον πελάτη σου» και «Δέουσα Επιμέλεια» ιδιαίτερα σημαντικές για τη διεθνή προσπάθεια καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, αλλά και όλες εκείνες τις πρακτικές που παρέχουν στις τράπεζες και στους επαγγελματίες σημαντική προστασία ενάντια σε μεγάλα προβλήματα που μπορεί να προκύψουν από λάθος χειρισμούς. Οι τράπεζες οφείλουν να διαχειριστούν τον κίνδυνο προκειμένου να διατηρήσουν τη φήμη και την αξιοπιστία τους.

Η Σύμβαση του Στρασβούργου

Στις 8 Νοεμβρίου 1990 στο Στρασβούργο, υπεγράφη η Σύμβαση Συμβουλίου της Ευρώπης⁸³ «για το ξέπλυμα, την έρευνα, την κατάσχεση και την δήμευση προϊόντων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες». Η Ελλάδα, δεν ήταν ανάμεσα στα κράτη που έσπευσαν να επικυρώσουν τη σύμβαση αυτή. Η σύμβαση αυτή λοιπόν, υπεγράφη από τη χώρα μας λίγα χρόνια μετά, και κυρώνεται με τον Νόμο 2655/1998.⁸⁴

Τα κράτη – μέλη τα οποία υπέγραψαν τη σύμβαση αυτή ήταν εκείνα τα οποία απειλούνταν από το οργανωμένο έγκλημα και προσπαθούσαν να προστατευτούν μέσα από μια καλή συνεργασία μεταξύ των εποπτικών αρχών όλων αυτών των κρατών και της κοινής αντιεγκληματικής πολιτικής τους. Ο κάθε εθνικός νομοθέτης είχε την δυνατότητα να ορίσει μέτρα σχετικά με την κατάσχεση των χρηματικών ποσών από παράνομες δραστηριότητες και να προωθήσει την διεθνή συνεργασία μεταξύ των εποπτικών αρχών. Ακόμη, οι αρμόδιες εποπτικές αρχές μπορούσαν να κατάσχουν έγγραφα και παραστατικά συναλλαγών χωρίς να υπάρχει εμπόδιο σύμφωνα με το τραπεζικό απόρρητο, καθώς αποτελεί υποχρέωση από τα τραπεζικά ιδρύματα, η τήρηση αρχείων και η οποιαδήποτε βοήθεια τους, όταν ζητηθεί, για τον εντοπισμό του παράνομου πλούτου από παράνομες δραστηριότητες.

⁸³ Γνωστή και ως “Σύμβαση του Στρασβούργου”

⁸⁴ Δημήτρηνας, Γ. (2002)

Περαιτέρω, η σύμβαση προβλέπει τις ελάχιστες κοινές προδιαγραφές που πρέπει να διέπουν τις εθνικές νομοθετικές διατάξεις, τόσο σχετικά με τον ορισμό της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, όσο και σχετικά με τις δηλώσεις των περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν από εγκληματικές πράξεις. Αξιοσημείωτη είναι και η διάταξη του άρθρου 4, όπου «κάθε μέρος υιοθετεί εκείνα τα νομοθετικά και άλλα μέτρα, τα οποία αποδεικνύονται αναγκαία, ώστε να παρέχει στα δικαστήριά του ή στις άλλες αρμόδιες αρχές του την εξουσία να διατάσσουν τη γνωστοποίηση ή κατάσχεση κάθε τραπεζικού, οικονομικού ή εμπορικού εγγράφου (...). Κανένα Μέρος δεν θα μπορεί να επικαλεστεί το τραπεζικό απόρρητο προκειμένου να αρνηθεί να εφαρμόσει τις διατάξεις του παρόντος άρθρου».⁸⁵

Η Σύμβαση του Παλέρμο

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών «κατά του διακρατικού οργανωμένου εγκλήματος»⁸⁶, έλαβε χώρα στο Παλέρμο της Ιταλίας⁸⁷ στις 15 Δεκεμβρίου 2000, με ισχύ από τις 29 Σεπτεμβρίου 2003, και αποτέλεσε ένα ακόμη κύριο διεθνές μέσο για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, και κατ' επέκταση, της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Η σύμβαση αυτή συμπληρώθηκε με τρία Πρωτόκολλα, τα οποία στόχευαν συγκεκριμένες περιοχές και εκδηλώσεις οργανωμένου εγκλήματος: 1) το Πρωτόκολλο πρόληψης, καταστολής και τιμωρίας της εμπορίας προσώπων, ιδίως γυναικών και παιδιών, 2) το Πρωτόκολλο κατά της παράνομης διακίνησης μεταναστών μέσω της ξηράς, της θάλασσας και του αέρα, και 3) το Πρωτόκολλο κατά της παράνομης κατασκευής και διακίνησης πυροβόλων όπλων, των εξαρτημάτων τους και των πυρομαχικών τους. Η παρούσα Σύμβαση αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της καταπολέμησης του διακρατικού οργανωμένου εγκλήματος και σηματοδότησε την αναγνώριση από τα κράτη μέλη της σοβαρότητας των προβλημάτων, καθώς και την ανάγκη ενίσχυσης της στενής διεθνούς συνεργασίας για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών. Τα κράτη που επικύρωσαν το εν λόγω μέσο δεσμεύτηκαν να λάβουν μια σειρά μέτρων κατά του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος, όπως εκείνα της δημιουργίας εγχώριων ποινικών αδικημάτων (συμμετοχή σε οργανωμένη εγκληματική ομάδα, ξέπλυμα χρημάτων, διαφθορά και παρεμπόδιση της δικαιοσύνης), της υιοθέτησης νέων πλαισίων για την έκδοση, την αμοιβαία δικαστική συνδρομή και τη συνεργασία στον τομέα της επιβολής του

⁸⁵ Πηγή: <https://www.e-nomothesia.gr/>

⁸⁶ Πηγή: <https://www.unodc.org/>

⁸⁷ Γνωστή και ως “Σύμβαση του Παλέρμο”

νόμου, και τέλος, της προώθησης της κατάρτισης τεχνικής βοήθειας για την οικοδόμηση ή την αναβάθμιση της απαιτούμενης ικανότητας των εθνικών αρχών.

5.3 Το Ευρωπαϊκό Περιβάλλον

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ανησυχώντας τόσο για την προστασία της φερεγγυότητας και της σταθερότητας των τραπεζών, όσο και για την συνολική υπόληψη του χρηματοπιστωτικού συστήματος στα μάτια της κοινής γνώμης, έκρινε απαραίτητο τον συντονισμό από πλευράς της, στην προσπάθεια καταπολέμησης της πρακτικής της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, αλλά και στην αποτελεσματική αντιμετώπιση της ανάπτυξης του οργανωμένου εγκλήματος, και ιδιαίτερα στον τομέα της διακίνησης και εμπορίας των ναρκωτικών. Μέχρι σήμερα, έχουν διεξαχθεί συνολικά πέντε οδηγίες⁸⁸ σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.⁸⁹ Τις τέσσερις από αυτές θέσπισε και η χώρα μας, με τον Νόμο 4557/2018 να ενσωματώνει την Τέταρτη Οδηγία 2015/849/ΕΕ, και να αποτελεί το παρόν ισχύον ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο.

Οι Ευρωπαϊκές Οδηγίες

Την αρχή έκανε η Οδηγία 91/308/ΕΟΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ε.Ε της 10ης Ιουνίου 1991, «για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για το ξέπλυμα χρήματος», ήτοι η Πρώτη Οδηγία, η οποία έθετε σε εφαρμογή τις αρχικές συστάσεις της F.A.T.F για την αντιμετώπιση του φαινομένου, οι οποίες στην πραγματικότητα απέκτησαν την ισχύ του ευρωπαϊκού δικαίου, επιδιώκοντας την συμμόρφωση των ευρωπαϊκών νομοθεσιών στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Σε γενικές γραμμές, όριζε τις υποχρεώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων με απειλή κυρώσεων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, ως προς τις αναφορές των ύποπτων συναλλαγών, την ταυτοποίηση του συναλλασσόμενου με

⁸⁸ Αξίζει να σημειωθεί ότι, σε κοινοτικό επίπεδο η ΕΕ, σχετικά με τη νομοθεσία για την αντιμετώπιση του φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, πέραν των πέντε Οδηγιών, έχει θεσπίσει και μια σειρά από Αποφάσεις-Πλαίσια και Κανονισμούς.

⁸⁹ Πηγή: <https://eur-lex.europa.eu/>

επίσημο αποδεικτικό έγγραφο, την τήρηση αρχείου συναλλαγών και πελατών κ.τ.λ. με ταυτόχρονη αναστολή του του τραπεζικού απορρήτου, όπου αυτό κρίνονταν αναγκαίο.⁹⁰ Ακόμη, τα πιστωτικά ιδρύματα και οι χρηματοδοτικοί οργανισμοί, καθώς και οι υπάλληλοι και τα διευθυντικά στελέχη τους θα πρέπει να συνεργάζονται πλήρως με τις αρμόδιες αρχές, και να τους αποκαλύπτουν κάθε πληροφορία σχετική με κάθε γεγονός που θα μπορούσε να αποτελέσει ένδειξη πράξης νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Η πρώτη αυτή οδηγία θα έπρεπε να ενσωματωθεί στις επιμέρους νομοθεσίες των ευρωπαϊκών κρατών μέχρι τον Ιανουάριο του 1993.

Ακολούθησε η τροποποίηση της Πρώτης Οδηγίας, με την Δεύτερη Οδηγία 2001/97/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ε.Ε της 4ης Δεκεμβρίου 2001 «για την τροποποίηση της οδηγίας 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες», προκειμένου να προσαρμοστούν οι διατάξεις της στις πλέον αναθεωρημένες Συμβάσεις της FATF του 1996, ώστε και να αναθεωρηθούν τα μέτρα αντιμετώπισης του ξεπλύματος μαύρου χρήματος, τα οποία δεν ήταν πλέον αρκετό να περιορίζονται μόνο σε περιπτώσεις εμπορίας ναρκωτικών. Η παρούσα οδηγία υπεβλήθη στα κράτη-μέλη να ορίσουν ποιες πράξεις συνιστούν «βασικά εγκλήματα», με κριτήριο την ελάχιστη προβλεπόμενη ποινή φυλάκισης, παρά τις διαφορές των εθνικών ποινικών συστημάτων και της αξιολόγησης και διαβαθμίσεις πλαισίου προβλεπόμενων ποινών που ακολουθεί η κάθε εθνική έννομη τάξη. Παράλληλα, επεξέτεινε τις υποχρεώσεις που είχε ήδη προβλέψει η πρώτη οδηγία για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τους οργανισμούς, σε μία σειρά νέων υπόχρεων προσώπων, μεταξύ των οποίων συμπεριελήφθησαν και οι δικηγόροι και συμβολαιογράφοι. Τα κράτη-μέλη υποχρεούνταν να ενσωματώσουν την δεύτερη οδηγία στις νομοθεσίες τους το αργότερο μέχρι την 15 Ιουνίου 2003.

Στη συνέχεια ορίστηκε η Τρίτη Οδηγία 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ε.Ε. της 26ης Οκτώβρη 2005, «σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας», με την οποία καταργήθηκε η οδηγία 91/308/ΕΟΚ, όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 2001/97/ΕΚ, καλώντας τα κράτη-μέλη να ευθυγραμμιστούν προς τα νέα διεθνή δεδομένα. Η Τρίτη Οδηγία εισήγαγε σημαντικές αλλαγές και τροποποιήσεις αλλά και, μεταξύ άλλων, πρόσθετες υποχρεώσεις για τα υπόχρεα

⁹⁰ Τσιρίδης, Π. (2009)

πρόσωπα λήψης επιπλέον μέτρων «δέουσας επιμέλειας» ως προς τον πελάτη και αυξημένης δέουσας επιμέλειας σε περίπτωση συναλλαγών που ενέχουν υψηλό κίνδυνο, παρέχοντας παράλληλα τη δυνατότητα στις εθνικές αρμόδιες αρχές να διερευνήσουν τον κύκλο των προσώπων αυτών και σε άλλα νομικά ή φυσικά πρόσωπα πέραν των Τραπεζών και των Χρηματοπιστωτικών Οργανισμών, όπως ελεγκτές, εξωτερικοί λογιστές, δικηγόροι, συμβολαιογράφοι κ.α κατά την άσκηση των επαγγελματικών τους δραστηριοτήτων. Τα κράτη μέλη έπρεπε να θέσουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν με την παρούσα οδηγία έως τις 15 Δεκεμβρίου 2007.

Η Οδηγία 2015/849/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ε.Ε της 20ης Μαΐου 2015, με την παράλληλη έκδοση του Κανονισμού 2015/847/ΕΕ, αποτελούν την Τέταρτη Οδηγία «σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας». Η παρούσα οδηγία καταργεί την προηγούμενη οδηγία, ήτοι Οδηγία 2005/60/EK, με στόχο να ενισχύσει τους υπάρχοντες κανόνες και να καταστήσει αποτελεσματικότερη την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Σημεία ενδιαφέροντος στα πλαίσια της δέουσας επιμέλειας των «υπόχρεων προσώπων» αποτελούν η επέκταση στην παροχή πληροφόρησης κατά τις μεταφορές χρηματικών ποσών και στον δικαιούχο (πέραν του πληρωτή) και η υποχρέωση θέσπισης αποτελεσματικών διαδικασιών, για να προσδιορίζουν εάν πρέπει να διενεργούν, να απορρίπτουν ή να αναστέλλουν τη μεταφορά κεφαλαίων όταν λείπει η απαραίτητη πληροφόρηση για τον πληρωτή και τον δικαιούχο, αξιολογώντας τον κίνδυνο, η αναπροσαρμογή του ελάχιστου ποσού συναλλαγών για την εφαρμογή μέτρων δέουσας επιμέλειας στο ποσό των 1.000€⁹¹, και επιπλέον μέτρα για τα πολιτικώς εκτιθέμενα πρόσωπα. Τέλος, ενσω-

⁹¹ Συγκεκριμένα το άρθρο 11 ορίζει ότι: Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι υπόχρεες οντότητες να εφαρμόζουν τα μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη στις εξής περιπτώσεις: α) όταν συνάπτουν επιχειρηματική σχέση· β) όταν πραγματοποιούν περιστασιακή συναλλαγή που: i) ανέρχεται σε ποσό ίσο ή μεγαλύτερο των 15 000 EUR είτε η συναλλαγή αυτή πραγματοποιείται με μία και μόνη πράξη είτε με περισσότερες της μιας πράξεις που φαίνεται να συνδέονται μεταξύ τους, ή ii) αποτελεί μεταφορά χρηματικών ποσών όπως ορίζεται στο άρθρο 3 σημείο 9) του κανονισμού (ΕΕ) 2015/847 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (1) άνω των 1 000 EUR· γ) για πρόσωπα που εμπορεύονται αγαθά, όταν διενεργούν περιστασιακές συναλλαγές σε μετρητά που ανέρχονται σε ποσό ίσο ή μεγαλύτερο των 10 000 EUR, είτε η συναλλαγή πραγματοποιείται με μία και μόνη πράξη είτε με περισσότερες της μιας πράξεις που φαίνεται να συνδέονται μεταξύ τους· δ) για παρόχους υπηρεσιών τυχερών παιχνιδιών, κατά την είσπραξη των κερδών, κατά την κατάθεση του στοιχήματος ή και στις δύο περιπτώσεις, όταν πραγματοποιούν συναλλαγές που ανέρχονται σε ποσό ίσο ή μεγαλύτερο των 2 000 EUR, είτε η συναλλαγή πραγματοποιείται με μία και μόνη πράξη είτε με περισσότερες της μιας πράξεις που φαίνεται να συνδέονται μεταξύ τους· ε) όταν υπάρχει υπόνοια νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε παρέκκλιση,

ματώνει σε ενιαίο ευρωπαϊκό νομοθετικό κείμενο τις 40 Συστάσεις της F.A.F.T όπως υιοθετήθηκαν τον Φεβρουάριο του 2012, καθώς και τα Πρότυπα που έχουν αναπτυχθεί στο πλαίσιο άλλων διεθνών φορέων, οι οποίοι δραστηριοποιούνται για την αντιμετώπιση σχετικών εγκληματικών συμπεριφορών (ΟΗΕ, Συμβούλιο της Ευρώπης κ.α). Η παρούσα Οδηγία θα έπρεπε να ενσωματωθεί στις επιμέρους νομοθεσίες των ευρωπαϊκών κρατών μμέχρι τις 26 Ιουνίου 2017.

Τέλος, η Οδηγία 2019/1153 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ε.Ε της 20ης Ιουνίου 2019 «για τη θέσπιση κανόνων με σκοπό τη διευκόλυνση της χρήσης χρηματοοικονομικών και άλλων πληροφοριών για την πρόληψη, την ανίχνευση, τη διερεύνηση ή τη δίωξη ορισμένων ποινικών αδικημάτων» αποτελεί σήμερα το πιο πρόσφατο και ενδυναμωμένο θεσμικό πλαίσιο σχετικά με την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (Πέμπτη Οδηγία). Στην παρούσα οδηγία ορίζονται μέτρα για τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε χρηματοοικονομικές πληροφορίες και πληροφορίες τραπεζικών λογαριασμών, καθώς και της χρήσης τους, από τις αρμόδιες αρχές για την πρόληψη, την ανίχνευση, τη διερεύνηση ή τη δίωξη σοβαρών ποινικών αδικημάτων. Προβλέπονται επίσης μέτρα για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των μονάδων χρηματοοικονομικών πληροφοριών σε πληροφορίες σχετικές με την επιβολή του νόμου για την πρόληψη και την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, των συναφών βασικών αδικημάτων και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, καθώς και για τη διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ των μονάδων χρηματοοικονομικών πληροφοριών. Η καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος, συμπεριλαμβανομένων της οικονομικής απάτης και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, εξακολουθεί να αποτελεί προτεραιότητα για την Ένωση. Ακόμη, σύμφωνα με την Πέμπτη Οδηγία, *«οι Ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας εξουσιοδοτούνται να λαμβάνουν κάθε σχετική πληροφορία η οποία βρίσκεται αποθηκευμένη σε εθνικές βάσεις δεδομένων που περιέχουν στοιχεία για ποινικές έρευνες και για την επιβολή του νόμου, καθώς επίσης και σε άλλα συναφή μητρώα δημόσιων αρχών, συμπεριλαμβανομένων κεντρικών μητρώων τραπεζικών λογαριασμών και συστημάτων ανάκτησης δεδομένων, υπό τις ίδιες προϋποθέσεις με εκείνες που ισχύουν βάσει του εθνικού δικαίου σε αντίστοιχες υποθέσεις.»* Κύριος στόχος είναι φυσικά να ενισχυθεί περαιτέρω η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρο-

εξαίρεση ή κατώτατο όριο· στ) όταν υπάρχουν αμφιβολίες για την ακρίβεια ή την επάρκεια των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν ήδη για την εξακρίβωση της ταυτότητας του πελάτη.

μοκρατίας. Οι νέοι αυτοί κανόνες αποσκοπούν στη διασφάλιση υψηλού επιπέδου διασφαλίσεων για τις χρηματοοικονομικές ροές από τρίτες χώρες υψηλού κινδύνου, στη βελτίωση της πρόσβασης των μονάδων χρηματοοικονομικών πληροφοριών στις πληροφορίες, στη δημιουργία κεντρικών μητρώων τραπεζικών λογαριασμών και στην αντιμετώπιση των κινδύνων χρηματοδότησης της τρομοκρατίας που συνδέονται με τα εικονικά νομίσματα και τις προπληρωμένες καρτέλες. Τους νέους αυτούς κανόνες θα πρέπει τα κράτη-μέλη να μεταφέρουν στην εθνική νομοθεσία τους έως τις 1 Αυγούστου 2021.

Το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο

Στην Ελλάδα, κατόπιν του Νόμου 2145/1993, ο οποίος αφορούσε την ποινικοποίηση μιας ομάδας συναφών εγκληματικών πράξεων και όχι τόσο την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ως αυτοτελή διαδικασία, θεσπίστηκε ο Νόμος 2331/1995 στα πλαίσια υιοθέτησης της Πρώτης Οδηγίας 91/308/ΕΟΚ «για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για το ξέπλυμα χρήματος», όπως αυτός στη συνέχεια τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με τον Νόμο 3424/2005 (ο οποίος ενσωμάτωσε την Δεύτερη Οδηγία 2001/97/ΕΚ). Με σκοπό την υιοθέτηση στην ελληνική νομοθεσία της Τρίτης Οδηγίας 2005/60/ΕΚ και την βελτίωση των μηχανισμών της χώρας για την πρόληψη και την καταστολή του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, θεσπίστηκε ο Νόμος 3691/2008 ο οποίος πέραν της ενσωμάτωσης των ευρωπαϊκών διατάξεων περιλαμβάνει και επιπλέον συστάσεις της FAFT, σχετικά με την προστασία της ακεραιότητας και της φήμης του χρηματοπιστωτικού τομέα από το ξέπλυμα χρήματος, αντικαθιστώντας τα «βασικά εγκλήματα» του προηγούμενου θεσμικού πλαισίου, σε «βασικά αδικήματα» τα οποία αποτελούν παράνομες πράξεις ή παραλείψεις που παράγουν την προς νομιμοποίηση περιουσία.⁹²

Για την ενσωμάτωση της Τέταρτης Οδηγίας 2015/849/ΕΚ, θεσπίστηκε στις 30 Ιουλίου 2018 ο Νόμος 4557/2018, ο οποίος και αποτελεί μέχρι σήμερα το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα, «για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας». Λίγες μέρες πριν, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε αποφασίσει την παραπομπή της χώρας μας στο Δικαστήριο της ΕΕ, επειδή δεν

⁹² Τσιρίδης, Π. (2009)

είχε ενσωματώσει εγκαίρως την εν λόγω Οδηγία, καθώς η προθεσμία ήταν η 26η Ιουνίου 2017. Η ενσωμάτωση της Τέταρτης Οδηγίας 2015/849/E, η οποία λαμβάνει υπόψη τις αναθεωρημένες συστάσεις της FATF και τα πρότυπα που έχουν αναπτυχθεί στο πλαίσιο άλλων διεθνών φορέων που δραστηριοποιούνται στην καταπολέμηση των σχετικών συμπεριφορών (ΟΗΕ, Συμβούλιο της Ευρώπης, Egmont Group⁹³ κ.α.), σταθμίζοντας ταυτόχρονα την ανάγκη για δημιουργία ενός ρυθμιστικού περιβάλλοντος που θα επιτρέπει στις επιχειρήσεις να αναπτύσσουν τις δραστηριότητές τους χωρίς να υφίστανται δυσανάλογο κόστος συμμόρφωσης. Το γεγονός αυτό απαιτούσε πολλές επιπλέον τροποποιήσεις, αντικατάσταση εκτεταμένων χωρίων του υφιστάμενου νόμου αλλά και παρουσίαση παραδείγματος σε σχέση με τον τρόπο αντιμετώπισης ορισμένων ζητημάτων, με κίνδυνο να δημιουργηθεί ένα δύσχρηστο και δυσλειτουργικό κείμενο. Έτσι, ο εν λόγω νόμος κατήργησε τα άρθρα 1 έως και 54 του προηγούμενου Νόμου 3691/2008, και τα αντικατέστησε με ένα νέο, συνεκτικό νομοθέτημα, το οποίο συνδυάζει τις υφιστάμενες διατάξεις με εκείνες της Οδηγίας.

Ο Νόμος 4557/2018 αποτελεί ένα ενδυναμωμένο θεσμικό πλαίσιο για την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Επεκτείνεται η παροχή πληροφόρησης στις μεταφορές χρηματικών ποσών και στον δικαιούχο (πέραν του πληρωτή) και επιβάλλεται η υποχρέωση στον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών του δικαιούχου, καθώς και στον ενδιάμεσο πάροχο υπηρεσιών πληρωμών, να θεσπίζουν αποτελεσματικές, βάσει αξιολόγησης κινδύνου, διαδικασίες, για να προσδιορίζουν εάν πρέπει να διενεργούν, να απορρίπτουν ή να αναστέλλουν τη μεταφορά κεφαλαίων όταν λείπει η απαραίτητη πληροφόρηση για τον πληρωτή και τον δικαιούχο.

Ο Νόμος 4557/2018⁹⁴ χωρίζεται σε τρία μέρη:

- ❖ Στο πρώτο μέρος (άρθρα 1-46) περιλαμβάνεται η ενσωμάτωση των διατάξεων της Οδηγίας: οι βασικοί ορισμοί που αφορούν στον σκοπό και το αντικείμενο του νόμου, τα βασικά αδικήματα, τα υπόχρεα πρόσωπα, τα θεσμικά ζητήματα που αφορούν στον προσδιορισμό, τον ρόλο και την λειτουργία των αρμόδιων αρχών, εξειδικεύεται η δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη, οι πληροφορίες σχετικά με τον πραγματικό δικαιούχο, οι υποχρεώσεις αναφοράς ύποπτων συναλλαγών και η απαγόρευση γνωστοποίησής της, η συλλογή-φύλαξη και χορήγηση πληροφοριών, η

⁹³ Βλ. Κεφάλαιο 5.6.1

⁹⁴ Μπορείς να δεις ολόκληρο τον Νόμο εδώ: <https://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/891>

προστασία προσωπικών δεδομένων και τα στατιστικά αρχεία, οι ποινικές και διοικητικές κυρώσεις, καθώς και οι κατασχέσεις και η δήμευση περιουσιακών στοιχείων.

- ❖ Στο δεύτερο μέρος (άρθρα 47-55) περιλαμβάνονται οι οργανωτικές διατάξεις για την αρχή καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, καθώς και οι μεταβατικές και καταργούμενες διατάξεις.
- ❖ Στο τρίτο μέρος (άρθρα 56 - 68) περιλαμβάνονται, τέλος, λοιπές διατάξεις ενώ ο νόμος ολοκληρώνεται με δύο Παραρτήματα τα οποία περιλαμβάνουν ενδεικτικούς καταλόγους των παραγόντων και των τύπων αποδεικτικών στοιχείων ως προς την ύπαρξη δυνητικά χαμηλότερου και υψηλότερου κινδύνου νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας αντίστοιχα, ενσωματώνοντας τα Παραρτήματα II και III της Οδηγίας.

Γενικά, με βάση τον Νόμο 4557/2018 ενισχύονται οι ήδη υπάρχοντες κανόνες και διατάξεις, επιτυγχάνοντας παράλληλα:

- ❖ την ενίσχυση της υποχρέωσης εκτίμησης των κινδύνων για τις τράπεζες, τους δικηγόρους και τους λογιστές,
- ❖ την θέσπιση ξεκάθαρων απαιτήσεων διαφάνειας ως προς τον πραγματικό δικαιούχο των εταιρειών,
- ❖ την διευκόλυνση της συνεργασίας και της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των μονάδων χρηματοοικονομικών πληροφοριών από διαφορετικά κράτη μέλη, με σκοπό τον εντοπισμό και την παρακολούθηση ύποπτων μεταφορών χρηματικών ποσών για την πρόληψη και τον εντοπισμό περιπτώσεων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας,
- ❖ την θέσπιση μιας συνεκτικής πολιτικής έναντι των τρίτων χωρών που δεν εφαρμόζουν επαρκείς κανόνες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας,
- ❖ την ενίσχυση των εξουσιών των αρμόδιων αρχών σε ό,τι αφορά την επιβολή κυρώσεων.

Σε αυτό το σημείο, αξίζει να σημειωθεί ότι εφόσον η Πέμπτη Οδηγία 2019/1153 της 20ης Ιουνίου 2019 αναμένεται να ενσωματωθεί στις νομοθεσίες των κρατών – μελών της ΕΕ

ως την 1η Αυγούστου 2021, το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο της χώρας μας για το ξέπλυμα χρήματος συνεχίζει να αποτελεί ο Νόμος 4557/2018.

5.4 Άλλοι Φορείς και Οργανισμοί

Egmont Group of Financial Intelligence Units

Το 1995, στο παλάτι Egmont Arenberg στις Βρυξέλλες, ιδρύθηκε μία ανεπίσημη ομάδα γνωστή ως Egmont Group of Financial Intelligence Units, από 164 Μονάδες Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (ΜΧΠ) - Financial Intelligence Units (FIUs), με στόχο τη διεθνή συνεργασία και την ανάπτυξη του δικτύου των Μονάδες Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (ΜΧΠ) - Financial Intelligence Units (FIUs), και απότερο σκοπό την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και τη σωστή εφαρμογή των εθνικών προγραμμάτων.⁹⁵ Έτσι λοιπόν, το Egmont Group παρέχει υποστηρίξι στις ΜΧΠ μέσω⁹⁶:

- ❖ της επέκτασης και της συστηματοποίησης της διεθνούς συνεργασίας στην αμοιβαία ανταλλαγή πληροφοριών,
- ❖ της αύξησης της αποτελεσματικότητας των ΜΧΠ με την παροχή εκπαίδευσης και την προώθηση ανταλλαγών προσωπικού για τη βελτίωση των δυνατοτήτων του προσωπικού που απασχολείται στις ΜΧΠ,
- ❖ της προώθησης της καλύτερης και ασφαλέστερης επικοινωνίας μεταξύ των ΜΧΠ μέσω της εφαρμογής τεχνολογίας, όπως το Egmont Secure Web (ESW),
- ❖ της ενίσχυσης του συντονισμού και της υποστήριξης των επιχειρησιακών τμημάτων των μελών,
- ❖ της προώθησης της επιχειρησιακής αυτονομίας των ΜΧΠ, και
- ❖ τη προώθησης της ίδρυσης ΜΧΠ σε συνδυασμό με τις χώρες που διαθέτουν ήδη πρόγραμμα καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή χώρες όπου το εν λόγω πρόγραμμα βρίσκεται στα αρχικά στάδια ανάπτυξης.

⁹⁵ Πηγή: <https://egmontgroup.org/en/content/about>

⁹⁶ Πηγή: https://en.wikipedia.org/wiki/Egmont_Group_of_Financial_Intelligence_Units

Στην ολομέλεια του Egmont Group Το Νοέμβριο του 1996 στην Ρώμη ορίστηκε η έννοια των ΜΧΠ, η οποία έπειτα βελτιώθηκε με τη συνάντησης του Guernsey τον Ιούνιο του 2004, για να καταλήξει στην παρακάτω μορφή⁹⁷:

«Η Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών είναι ένας κεντρικός, εθνικός οργανισμός που είναι υπεύθυνος για τη λήψη (και εφόσον επιτρέπεται, αίτηση), ανάλυση και γνωστοποίηση στις αρμόδιες αρχές οικονομικών πληροφοριών:

- ❖ που αφορά τα ύποπτα έσοδα από παράνομες πράξεις,
- ❖ που απαιτούνται από την εθνική νομοθεσία ή το κανονιστικό πλαίσιο,

προκειμένου να καταπολεμηθεί η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.»

Δηλαδή, οι ΜΧΠ συλλέγουν πληροφορίες σχετικά με ύποπτες ή ασυνήθεις οικονομικές δραστηριότητες από τη χρηματοπιστωτικό κλάδο και άλλες οντότητες ή επαγγέλματα που είναι υποχρεωμένα να αναφέρουν συναλλαγές για τις οποίες υπάρχει υποψία ότι είναι νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Οι ΜΧΠ δεν είναι υπηρεσίες επιβολής του νόμου. Έχουν στόχο να επεξεργάζονται και να αναλύουν τις πληροφορίες που λαμβάνουν, και εάν διαπιστωθούν επαρκή αποδεικτικά στοιχεία παράνομης δραστηριότητας, το ζήτημα διαβιβάζεται στους δημόσιους εισαγγελείς.

Σήμερα το Egmont Group αποτελείται από 164 Μονάδες Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (ΜΧΠ) και από τον Ιούλιο του 2019, ορίστηκε Egmont Group ο κ. Mariano Federici, Πρόεδρος και της Μονάδας Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών της Αργεντινής.

Wolfsberg Group

Το Wolfsberg Group αποτελεί σήμερα μια μη κυβερνητική ένωση δεκατριών παγκόσμιων τραπεζών, η οποία ιδρύθηκε το 2000 στο Schloss Wolfsberg της Ελβετίας, με στόχο την καθιέρωση προτύπων καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος στον τραπεζικό τομέα. Ο χώρος έδωσε το όνομα της ομάδας. Αρχικοί ιδρυτές ήταν έντεκα παγκόσμιες τράπεζες (Banco Santander, MUFG, Barclays, Citigroup, Credit Suisse, Deutsche Bank, Goldman Sachs,

⁹⁷ Egmont Group of Financial Intelligence Units (2004), “Statement Of Purpose”, Guernsey

HSBC, J.P. Morgan Chase, Société Générale και UBS), οι οποίες τον Ιούνιο του 2015 επεκτάθηκαν σε δεκατρείς (επιπλέον οι Standard Chartered Bank joined the association και Bank of America).

Μέχρι σήμερα το Wolfsberg Group έχει εκδώσει 19 έγγραφα, αποκαλούμενα ως “Wolfsberg Standards”⁹⁸. Το πρώτο έγγραφο που δημοσιεύθηκε τον Οκτώβριο του 2000 ήταν οι “Αρχές Wolfsberg κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες για την Ιδιωτική Τραπεζική”, το οποίο αναθεωρήθηκε τον Μάιο του 2002.

International Monetary Fund (IMF)

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) ιδρύθηκε μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και είναι ένας οργανισμός αποτελούμενος με έδρα την Ουάσιγκτον, αποτελούμενος μέχρι σήμερα από 189 χώρες που εργάζονται για την ενίσχυση της παγκόσμιας νομισματικής συνεργασίας, την εξασφάλιση χρηματοοικονομικής σταθερότητας, τη διευκόλυνση του διεθνούς εμπορίου, την προώθηση της υψηλής απασχόλησης και τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, καθώς και τη μείωση της φτώχειας σε όλο τον κόσμο. Γενικά, το ΔΝΤ εργάζεται για τη βελτίωση των οικονομιών των χωρών μελών του.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ανησυχεί ιδιαίτερα για τις πιθανές συνέπειες της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, της χρηματοδότησής της τρομοκρατίας και άλλων συναφών εγκλημάτων. Οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να αποθαρρύνουν τις ξένες επενδύσεις και να στρεβλώσουν τις διεθνείς ροές κεφαλαίων. Αυτές οι δραστηριότητες δημιουργούν χρηματοοικονομικές ροές που συνεπάγονται την εκτροπή των πόρων μακριά από οικονομικά και κοινωνικά παραγωγικές χρήσεις και αυτές οι εκτροπές μπορούν να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα και την εξωτερική σταθερότητα των κρατών μελών. Έχουν επίσης μια διαβρωτική, διεφθαρμένη επίδραση στην κοινωνία και στο οικονομικό σύστημα στο σύνολό της. Λόγω των αρνητικών συνεπειών αυτών των μορφών οικονομικής παραβίασης στις οικονομίες και στα χρηματοπιστωτικά συστήματα των μελών μας, το ΔΝΤ υπήρξε πολύ ενεργό εδώ και πάνω από δέκα χρόνια στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος. Οι έλεγχοι καταπολέμησης της τρομοκρατίας, όταν εφαρμόζονται αποτελεσματικά,

⁹⁸ Πηγή: <https://www.wolfsberg-principles.com/publications/wolfsberg-standards>

μετριάζουν τις δυσμενείς επιπτώσεις της εγκληματικής οικονομικής δραστηριότητας και προάγουν την ακεραιότητα και τη σταθερότητα στις χρηματοπιστωτικές αγορές.

Για το λόγο αυτό, υιοθέτησε τις Συστάσεις της FATF, και αυτό που ξεκίνησε ως μια μικρή προσπάθεια πριν από περίπου 20 χρόνια έγινε μέρος του βασικού έργου του: από την ανάλυση και τις συμβουλές πολιτικής, στην αξιολόγηση της υγείας και της ακεραιότητας των χρηματοπιστωτικών τομέων, στην παροχή οικονομικής βοήθειας όταν χρειαζόταν, στη βοήθεια των χωρών στην οικοδόμηση θεσμών και στην αύξηση της επιχειρησιακής αποτελεσματικότητας. Το 2000, το ΔΝΤ ανταποκρίθηκε στις εκκλήσεις της διεθνούς κοινότητας να επεκτείνει το έργο της για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (AML). Μετά τα τραγικά γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, το ΔΝΤ ενέτεινε τις δραστηριότητές του στον τομέα της καταπολέμησης της παράνομης μετανάστευσης και επεκτάθηκε στις καταπονήσεις χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (CFT). Το 2009, το ΔΝΤ εγκαινίασε ένα trust fund που υποστηρίζεται από δωρητές για τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης της ικανότητας για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης/CFT στα κράτη μέλη της. Το 2014, η Εκτελεστική Επιτροπή του ΔΝΤ επανεξέτασε τη στρατηγική του Αμοιβαίου Κεφαλαίου/CFT του Ταμείου και έδωσε στρατηγικές κατευθύνσεις για τις μελλοντικές εργασίες.⁹⁹

Organization for Economic Co-operation and Development (OECD)

Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) - Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) ιδρύθηκε το 1961 στο Παρίσι και έχει μέχρι σήμερα 36 χώρες-μέλη, με την Κολομβία να αναμένεται αν γίνει το 37ο μέλος του. Ο οργανισμός παρέχει ένα περιβάλλον όπου οι κυβερνήσεις μπορούν να συγκρίνουν εφαρμογές πολιτικής, να βρουν απαντήσεις στα κοινά προβλήματα, να προσδιορίσουν τις καλές πρακτικές και να συντονίσουν τις εσωτερικές και διεθνείς πολιτικές. Προσπαθεί να βελτιώσει την πολιτική και να εφαρμόσει το «μαλακό νόμο» - μη δεσμευτικά όργανα που μπορούν περιστασιακά να οδηγήσουν στις δεσμευτικές συνθήκες.

⁹⁹ Πηγή: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/16/31/Fight-Against-Money-Laundering-the-Financing-of-Terrorism>

Οι εργασίες του ΟΟΣΑ για τη φορολογική εγκληματικότητα και τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αποσκοπούν στη συμπλήρωση του έργου που επιτελείται από τη FATF. Οι εργασίες αυτές διεξάγονται με διάφορους τρόπους, συμπεριλαμβανομένων των ασκήσεων τυπολογίας, αναπτύσσοντας πρακτικές οδηγίες για τον εντοπισμό της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες για φορολογικούς ελεγκτές, εξετάζοντας βασικούς τομείς κινδύνου και αναθεωρώντας τις τρέχουσες πρακτικές των χωρών για την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ αρχών φορολογίας και καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.¹⁰⁰

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC)

Η Υπηρεσία Επιβολής του Νόμου, του Οργανωμένου Εγκλήματος και της Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες του Γραφείου των Ηνωμένων Εθνών για τον Έλεγχο των Ναρκωτικών και την Πρόληψη του Εγκλήματος (UNODC) είναι υπεύθυνη για τη διεξαγωγή του παγκόσμιου προγράμματος κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, των προϊόντων του εγκλήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Ιδρύθηκε το 1997 σε απάντηση της εντολής που δόθηκε στο UNODC μέσω της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών του 1988, εδρεύει στη Βιέννη και απασχολεί περίπου 500 άτομα προσωπικό σε όλον τον κόσμο. Αρμοδιότητα του είναι να επικουρεί τα κράτη-μέλη στον αγώνα τους κατά των ναρκωτικών, του εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Το Γραφείο στηρίζεται κυρίως στις εθελοντικές εισφορές των κυβερνήσεων για το 90% του προϋπολογισμού του. Η εντολή της Μονάδας ενισχύθηκε το 1998 με την Πολιτική Δήλωση και τα μέτρα για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες που ενέκρινε η Γενική Συνέλευση κατά την εικοστή ειδική σύνοδο, πεδίο εφαρμογής της εντολής για την κάλυψη όλων των σοβαρών εγκλημάτων, και όχι μόνο των παραβάσεων που σχετίζονται με τα ναρκωτικά.

Ο γενικός στόχος του Παγκόσμιου Προγράμματος είναι να ενισχυθεί η ικανότητα των κρατών μελών να εφαρμόζουν μέτρα κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και να τα βοηθούν στην ανίχνευση,

¹⁰⁰ Πηγή: <https://www.oecd.org/>

κατάσχεση και κατάσχεση των παράνομων προϊόντων, όπως απαιτείται από τα μέσα των Ηνωμένων Εθνών αποδεκτά πρότυπα, παρέχοντας σχετική και κατάλληλη τεχνική βοήθεια κατόπιν αιτήματος.¹⁰¹

Διάφοροι Φορείς και Οργανώσεις

Υπάρχουν και άλλοι διάφοροι τοπικοί ή διεθνείς οργανισμοί όπως το Διεθνές Δίκτυο Πληροφόρησης για το Ξέπλυμα Χρήματος - International Money Laundering Information Network (IMoLIN), η Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL), η Διεθνής Αστυνομία (Interpol), η APG (Asia/Pacific Group on Money Laundering), ο CFATF (Caribbean Financial Action Task Force), ο OGBS (Offshore Group of Banking Supervisors), και άλλοι πολλοί, οι οποίοι διεξάγουν παρόμοιες διαδικασίες με στόχο την καταπολέμηση της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων.

Δεδομένου ότι το ξέπλυμα χρήματος αποτελεί τεράστιο παγκόσμιο πρόβλημα, η διεθνής συνεργασία και η ύπαρξη πολλών διαφόρων φορέων και οργανώσεων είναι απαραίτητη για την συνεχή καταπολέμησή του. Με έντονη πίεση και πρωτοβουλία των Η.Π.Α., όπου το μαύρο χρήμα κυκλοφορεί σε μεγάλο βαθμό, σιγά σιγά άρχισαν και οι υπόλοιπες χώρες, κυρίως οι δυτικές να συμμετάσχουν στην προσπάθεια αντιμετώπισης του φαινομένου.

5.5 Το Τραπεζικό Περιβάλλον

Οι Αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος

Σύμφωνα με το άρθρο 6 §1 του ισχύοντος Νόμου 4557/2018, η Τράπεζα της Ελλάδας αποτελεί μία από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας. Είναι ο κύριος ρυθμιστής, για την καθιέρωση και την εφαρμογή προληπτικών μέτρων και πρακτικών, που θα πρέπει να εφαρμόζουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας ως εκ νόμου Υπόχρεα

¹⁰¹ Πηγή: <https://www.unodc.org/>

Πρόσωπα. Η Τράπεζα της Ελλάδος ασκεί τις ακόλουθες εποπτικές αρμοδιότητες¹⁰², γεγονός που την αναγάγει σε βοηθητική νομοθετική αρχή για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες:

- α) Καθορίζει τις λεπτομέρειες εφαρμογής των επί μέρους υποχρεώσεων που προβλέπονται στον παρόντα για τα εποπτευόμενα πρόσωπα, συμπεριλαμβανομένων των εγγράφων και στοιχείων που απαιτούνται για τη διενέργεια της πιστοποίησης και επαλήθευσης της ταυτότητας των πελατών τους, κατά την εφαρμογή μέτρων συνήθους, απλουστευμένης ή αυξημένης δέουσας επιμέλειας.
- β) Καθοδηγεί με κατάλληλες οδηγίες και εγκυκλίους ή άλλες πρόσφορες μεθόδους τα υπόχρεα πρόσωπα ως προς την αντιμετώπιση συγκεκριμένων προβλημάτων, τον καθορισμό πρακτικών συμπεριφοράς έναντι των πελατών, την επιλογή των κατάλληλων πληροφοριακών συστημάτων και την υιοθέτηση εσωτερικών διαδικασιών και διαδικασιών σε επίπεδο ομίλου για τον εντοπισμό ύποπτων ή ασύνηθων συναλλαγών ή δραστηριοτήτων, που ενδέχεται να σχετίζονται με νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.
- γ) Καταρτίζει ή διανέμει στα υπόχρεα πρόσωπα ανακοινώσεις και πληροφορίες για υποθέσεις στις οποίες χρησιμοποιήθηκαν νέες μέθοδοι και πρακτικές στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό (τυπολογίες), καθώς και εκθέσεις για κινδύνους που συνδέονται με συγκεκριμένους κλάδους ή δραστηριότητες.
- δ) Ενημερώνει τα υπόχρεα πρόσωπα για πληροφορίες και ανακοινώσεις που αφορούν τη συμμόρφωση ή μη χωρών προς την ενωσιακή νομοθεσία και τις Συστάσεις της FATF.
- ε) Διενεργεί τακτικούς και έκτακτους ελέγχους για την επάρκεια και καταλληλότητα των εσωτερικών πολιτικών, των μέτρων και διαδικασιών που έχουν υιοθετήσει και εφαρμόζουν τα υπόχρεα πρόσωπα, σε συνεργασία ενδεχομένως με τις αρμόδιες Αρχές της ξένης χώρας.
- στ) Διασφαλίζει με εποπτικές δράσεις, ότι οι εγκαταστάσεις που λειτουργούν τα υπόχρεα πρόσωπα άλλου κράτους - μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ελληνική Επικράτεια τηρούν τις διατάξεις του παρόντος. Για το σκοπό αυτό συνεργάζονται με την εκάστοτε αρμόδια εποπτική αρχή του κράτους - μέλους στο οποίο έχει την έδρα του το υπόχρεο πρόσωπο.

¹⁰² Άρθρο 6 § 3, Ν. 4557/2018

- ζ) Απαιτεί από τα υπόχρεα πρόσωπα κάθε στοιχείο ή δεδομένο που είναι απαραίτητο για την εκπλήρωση των εποπτικών και ελεγκτικών τους καθηκόντων.
- η) Διασφαλίζει ότι τα πρόσωπα που κατέχουν θέση ανώτερου διοικητικού στελέχους ή είναι πραγματικοί δικαιούχοι υπόχρεων προσώπων, πληρούν τις προϋποθέσεις καταλληλότητας και διαθέτουν εχέγγυα εντιμότητας και ήθους, όπως αυτές ορίζονται κατά περίπτωση στην κείμενη νομοθεσία.
- θ) Θεσπίζει αποτελεσματικούς και αξιόπιστους μηχανισμούς για την ενθάρρυνση των καταγγελιών που αφορούν παραβάσεις από τα υπόχρεα πρόσωπα των διατάξεων του παρόντος.
- ι) Επιβάλλει μέτρα και διοικητικές κυρώσεις για παραβάσεις των υποχρεώσεων που απορρέουν από τον παρόντα κατά των υπόχρεων προσώπων και των υπαλλήλων τους.

Έτσι, το νομοθετικό πλαίσιο καθορίζει και κατευθύνει τα μέτρα και τις πρακτικές των Τραπεζών για την αποτροπή της χρησιμοποίησης τους κατά την διαδικασία του ξεπλύματος χρήματος και γενικότερα τη μεθοδολογία που θα πρέπει να ακολουθείται, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην κατηγοριοποίηση πελατών και συναλλαγών με βάση το επίπεδο κινδύνου. Οι ανωτέρω πολιτικές, έλεγχοι και διαδικασίες είναι ανάλογες προς το χαρακτήρα και το μέγεθος των Τραπεζών και αφορούν την αξιολόγηση και διαχείριση των κινδύνων, τα μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη και τον πραγματικό δικαιούχο, την υποβολή αναφορών ύποπτων συναλλαγών, την τήρηση αρχείου, τον ορισμό υπευθύνου σε επίπεδο διοίκησης για τον έλεγχο της συμμόρφωσης και τον έλεγχο καταλληλότητας των εργαζομένων.

Γενικά, οι Τράπεζες ως υπόχρεα πρόσωπα πρέπει να λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα, για να εντοπίζουν και να εκτιμούν τους κινδύνους νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες κινδύνου, όπως αυτούς που σχετίζονται με τους πελάτες τους, τις χώρες ή τις γεωγραφικές περιοχές, τα προϊόντα, τις υπηρεσίες, τις συναλλαγές ή τους διαύλους παροχής υπηρεσιών.¹⁰³

Δέουσα Επιμέλεια – Προσέγγιση με βάση τον Κίνδυνο

¹⁰³ Άρθρο 35 § 1, Ν. 4557/2018

Η Δέουσα Επιμέλεια, ή αλλιώς η αρχή του «Γνώρισε τον Πελάτη σου – Know your Customer Method (KYC)», αποτελεί την βασική αρχή για την πρόληψη και την καταστολή του ξεπλύματος χρήματος μέσα από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Η γνώση του πελάτη, των δραστηριοτήτων του και των επιμέρους συναλλαγών, καθώς και η συλλογή και κατοχή τόσο των προβλεπόμενων στοιχείων ταυτοποίησης όσο και επαρκών πληροφοριών σχετικά με το οικονομικό και συναλλακτικό του προφίλ, αποτελούν τα κατ' ελάχιστον μέτρα δέουσας επιμέλειας και τη βασική αποστολή των Τραπεζών η οποία θα πρέπει να εφαρμόζεται με στόχο την αποτελεσματική προστασία τους από το φαινόμενο.

Η πολιτική και οι διαδικασίες των πιστωτικών ιδρυμάτων που προβλέπονται στα πλαίσια της Δέουσας Επιμέλειας, βασίζονται στην αξιολόγηση του κινδύνου χρήσης των υπηρεσιών τους για τους σκοπούς του ξεπλύματος χρήματος (Risk based approach). Η αξιολόγηση του συνολικού κινδύνου στην οποία βασίζονται τα μέτρα δέουσας επιμέλειας, αφορά:

- ❖ τον κίνδυνο που απορρέει από την επιχειρησιακή ή επαγγελματική δραστηριότητα του πελάτη (π.χ. πολυπλοκότητα στην δομή νομικών προσώπων, μεγάλες συναλλαγές σε μετρητά)
- ❖ τον κίνδυνο από την συναλλακτική συμπεριφορά του πελάτη (π.χ. όχι εμφανής σκοπός συναλλαγών, δυσκολία στην εξακρίβωση προέλευσης περιουσιακών στοιχείων)
- ❖ τον κίνδυνο από την διενέργεια συναλλαγών χωρίς τη φυσική παρουσία του πελάτη (π.χ. πελάτες εξ αποστάσεως)
- ❖ τον κίνδυνο ιδιαίτερων προϊόντων και υπηρεσιών που παρέχονται στον πελάτη (π.χ. εμβάσματα, επενδυτικά προϊόντα, υπηρεσίες private banking κ.α.)
- ❖ τον κίνδυνο από τη χώρα ή την περιοχή προέλευσης των κεφαλαίων ή δραστηριότητας του πελάτη.

Τα υπόχρεα πρόσωπα εφαρμόζουν τα μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη στις εξής περιπτώσεις¹⁰⁴:

- α) Όταν συνάπτουν επιχειρηματική σχέση,
- β) όταν διενεργούν περιστασιακή συναλλαγή που είτε ανέρχεται σε ποσό ίσο ή μεγαλύτερο των 15.000 ευρώ, είτε η συναλλαγή αυτή πραγματοποιείται με μία και μόνη

¹⁰⁴ Άρθρο 12 § 1, Ν. 4557/2018

πράξη είτε με περισσότερες που φαίνεται να συνδέονται μεταξύ τους, είτε η συναλλαγή αποτελεί μεταφορά χρηματικών ποσών άνω των 1.000 ευρώ,

γ) όταν πρόκειται για πρόσωπα που εμπορεύονται αγαθά και διενεργούν περιστασιακή συναλλαγή σε μετρητά που αφορά ποσό 10.000 ευρώ τουλάχιστον, ανεξάρτητα από το αν διενεργείται με μία μόνη πράξη ή με περισσότερες που φαίνεται να συνδέονται μεταξύ τους,

δ) όταν πρόκειται για παρόχους υπηρεσιών τυχερών παιγνίων που διενεργούν συναλλαγή που αφορά ποσό 2.000 ευρώ τουλάχιστον κατά την κατάθεση του στοιχήματος, την είσπραξη των κερδών ή και στις δύο περιπτώσεις, ανεξάρτητα από το αν η συναλλαγή διενεργείται με μία μόνη πράξη ή με περισσότερες που φαίνεται να συνδέονται μεταξύ τους,

ε) όταν υπάρχει υπόνοια νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, ανεξάρτητα από κάθε παρέκκλιση, εξαίρεση ή κατώτατο όριο ποσού,

στ) όταν υπάρχουν αμφιβολίες για την ακρίβεια, την πληρότητα ή την επάρκεια των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν προηγουμένως για την πιστοποίηση και την επαλήθευση της ταυτότητας του πελάτη ή του πραγματικού δικαιούχου,

ζ) όταν πρόκειται για ηλεκτρονικό χρήμα ή για ειδικά προπληρωμένα μέσα που διαθέτουν δυνατότητα επαναφόρτισης με μηνιαίο όριο πράξεων πληρωμής άνω των 250 ευρώ, σε αμφότερες τις περιπτώσεις.

Όσον αφορά τα μέτρα της συνήθους δέουσας επιμέλειας που εφαρμόζουν τα τραπεζικά ιδρύματα ως προς τον πελάτη, είναι δυνατόν να καθορίζεται η έκτασή τους ανάλογα με το βαθμό κινδύνου, ο οποίος εξαρτάται μεταξύ άλλων από την επαγγελματική δραστηριότητα και το οικονομικό μέγεθος του πελάτη, το σκοπό της επιχειρηματικής σχέσης, τον τύπο, τη συχνότητα και την αξία των διενεργούμενων συναλλαγών, καθώς και την αναμενόμενη προέλευση και τον προορισμό των κεφαλαίων, συμμορφούμενα με τις σχετικές αποφάσεις των αρμόδιων.¹⁰⁵ Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν¹⁰⁶:

¹⁰⁵ Άρθρο 13 § 9, Ν. 4557/2018

¹⁰⁶ Άρθρο 13 § 1, Ν. 4557/2018

α) την εξακρίβωση και την επαλήθευση της ταυτότητας του πελάτη βάσει εγγράφων, δεδομένων ή πληροφοριών από αξιόπιστη και ανεξάρτητη πηγή. Όταν ο πελάτης ενεργεί μέσω εξουσιοδοτημένου προσώπου, το υπόχρεο πρόσωπο εξακριβώνει και επαληθεύει και την ταυτότητα του προσώπου αυτού, όπως και τα στοιχεία νομιμοποίησής του,

β) την εξακρίβωση της ταυτότητας του πραγματικού δικαιούχου, την επικαιροποίηση των στοιχείων και τη λήψη εύλογων μέτρων, όπως αυτά εξειδικεύονται με αποφάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος και της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα, τα καταπιστεύματα ή άλλα νομικά μορφώματα λαμβάνονται εύλογα μέτρα για να γίνει γνωστή η διάρθρωση του καθεστώτος ιδιοκτησίας και ελέγχου του πελάτη,

γ) την αξιολόγηση και, ανάλογα με την περίπτωση, τη συλλογή πληροφοριών για το αντικείμενο και το σκοπό της επιχειρηματικής σχέσης,

δ) την άσκηση συνεχούς εποπτείας όσον αφορά την επιχειρηματική σχέση, με ενδελεχή εξέταση των συναλλαγών που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια αυτής, για να εξασφαλίζεται ότι οι συναλλαγές ή δραστηριότητες συνάδουν με τις γνώσεις που έχουν τα υπόχρεα πρόσωπα σχετικά με τον πελάτη, τις επαγγελματικές δραστηριότητες και το προφίλ κινδύνου του, καθώς και, εφόσον απαιτείται, την προέλευση των κεφαλαίων, σύμφωνα με κριτήρια που μπορεί να ορίζουν οι αρμόδιες Αρχές. Οι τράπεζες διασφαλίζουν επιπλέον την τήρηση ενημερωμένων εγγράφων, δεδομένων ή πληροφοριών.

Σε περίπτωση που ο πελάτης δεν μπορεί να συμμορφωθεί με τις απαιτήσεις δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη, ο Νόμος αναφέρει¹⁰⁷ ότι οφείλει να αρνηθεί να εκτελέσει συναλλαγή του, δεν συνάπτει επιχειρηματική σχέση ή διακόπτει οριστικά αυτήν και εξετάζει αν συντρέχει υποχρέωση αναφοράς στην Αρχή.

Υπάρχουν 2 είδη δέουσας επιμέλειας, τα οποία σχετίζονται με το βαθμό κινδύνου (χαμηλός/ υψηλός). Ειδικότερα:

I. Απλουστευμένη δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη¹⁰⁸

Εφαρμόζεται στις περιπτώσεις που προηγουμένως έχουν συγκεντρωθεί επαρκείς πληροφορίες ότι μια επιχειρηματική σχέση ή συναλλαγή παρουσιάζει χαμηλότερο

¹⁰⁷ Άρθρο 13 § 2, Ν. 4557/2018

¹⁰⁸ Άρθρο 15, Ν. 4557/2018

κίνδυνο νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Οι κίνδυνοι αυτοί σχετίζονται με πελάτες, χώρες και γεωγραφικές περιοχές, καθώς και με συγκεκριμένα προϊόντα, υπηρεσίες, συναλλαγές ή διαύλους παροχής υπηρεσιών.¹⁰⁹ Στις περιπτώσεις αυτές, τα μέτρα προσαρμόζονται κατάλληλα, ανάλογα με το ποσοτικό όριο, το χρόνο ή τον τρόπο εφαρμογής τους. Τα μέτρα αυτά είναι δυνατόν να εξειδικευτούν περαιτέρω, αφού ληφθούν υπόψη οι σχετικές κατευθυντήριες οδηγίες των Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών.

Π. Αυξημένη δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη¹¹⁰

Οι τράπεζες εφαρμόζουν μέτρα αυξημένης δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη, όταν συναλλάσσονται με πρόσωπα με εγκατάσταση σε τρίτες χώρες¹¹¹ που χαρακτηρίζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως υψηλού κινδύνου νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, καθώς επίσης και σε περιπτώσεις επιχειρηματικών σχέσεων ή συναλλαγών με πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα, στενούς συγγενείς και στενούς συνεργάτες¹¹². Αφού εξετάσουν με ιδιαίτερη προσοχή το ιστορικό και το σκοπό των πολύπλοκων ή ασυνήθιστα μεγάλων συναλλαγών, καθώς και τα ασυνήθιστα είδη συναλλαγών που πραγματοποιούνται χωρίς προφανή οικονομικό σκοπό ή νόμιμο σκοπό, προσαρμόζουν τον τρόπο παρακολούθησης της επιχειρηματικής σχέσης, για να προσδιορίσουν αν οι εν λόγω συναλλαγές ή δραστηριότητες είναι ασυνήθεις ή ύποπτες, λαμβάνοντας υπόψη συγκεκριμένους κινδύνους. Η Τράπεζα της Ελλάδος και η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς μπορούν να εξειδικεύουν περαιτέρω τα μέτρα, ανάλογα με τους παράγοντες κινδύνου που επικρατούν.

Η αποτελεσματικότερη εφαρμογή των παραπάνω μέτρων και πρακτικών Δέουσας Επιμέλειας, προϋποθέτει την εγκατάσταση εκ μέρους των Τραπεζών επαρκών πληροφοριακών συστημάτων και χρήση αποτελεσματικών διαδικασιών για τον εντοπισμό, την ανάλυση και παρακολούθηση των συναλλαγών, μέσω των οποίων θα γίνεται η αξιολόγηση και η κατηγοριοποίηση αυτών σύμφωνα με το οικονομικό/συναλλακτικό προφίλ του πελάτη με βάση τον κίνδυνο. Τέλος, απαραίτητη είναι η εξαγωγή ειδοποιήσεων ασυνήθιστων ή ύποπτων συναλλαγών.

¹⁰⁹ Παράρτημα Ι, Ν. 4557/2018

¹¹⁰ Άρθρο 16, Ν. 4557/2018

¹¹¹ Άρθρο 17, Ν. 4557/2018

¹¹² Άρθρο 18, Ν. 4557/2018

Εντοπισμός, διαχείριση και αναφορά ύποπτων συναλλαγών

Στο σημείο αυτό θα ήταν χρήσιμο να δίνουμε τους ορισμούς για τις ύποπτες και ασυνήθιστες συναλλαγές. Σύμφωνα με τον Νόμο¹¹³, ύποπτη συναλλαγή ή δραστηριότητα είναι η συναλλαγή ή δραστηριότητα από την οποία εκτιμάται ότι προκύπτουν αποχρώσεις ενδείξεις ή υπονοίες για πιθανή απόπειρα ή διάπραξη αδικημάτων για εμπλοκή του συναλλασσόμενου ή του πραγματικού δικαιούχου σε εγκληματικές δραστηριότητες, με βάση την αξιολόγηση των στοιχείων της συναλλαγής (φύση της συναλλαγής, κατηγορία χρηματοπιστωτικού μέσου, συχνότητα, πολυπλοκότητα και το ύψος της συναλλαγής, χρήση ή μη μετρητών), και του προσώπου (επάγγελμα, οικονομική επιφάνεια, συναλλακτική ή επιχειρηματική συμπεριφορά, φήμη, παρελθόν, επίπεδο διαφάνειας του νομικού προσώπου-πελάτη, κ.α.). Από την άλλη, ασυνήθης συναλλαγή ή δραστηριότητα είναι η συναλλαγή ή δραστηριότητα που δεν συνάδει με τη συναλλακτική, επιχειρηματική ή επαγγελματική συμπεριφορά του συναλλασσόμενου ή του πραγματικού δικαιούχου, ή με την οικονομική τους επιφάνεια, ή που δεν έχει προφανή σκοπό ή κίνητρο οικονομικής, επαγγελματικής ή προσωπικής φύσεως¹¹⁴.

Κατόπιν εντοπισμού τέτοιων συναλλαγών από τα πιστωτικά ιδρύματα, βασική υποχρέωσή τους είναι η υποβολή αναφοράς των συναλλαγών με τα παραπάνω χαρακτηριστικά στην αρμόδια ανεξάρτητη Αρχή για την καταστολή του φαινομένου. Έτσι, οι τράπεζες και οι υπάλληλοί τους, στους οποίους περιλαμβάνονται και τα διευθυντικά στελέχη, οφείλουν να¹¹⁵:

- ❖ Ενημερώνουν αμελλητί, με δική τους πρωτοβουλία, την Αρχή, όταν γνωρίζουν ή έχουν σοβαρές ενδείξεις ή υποψίες ότι χρηματικά ποσά, ανεξαρτήτως του ύψους τους, συνιστούν έσοδα από εγκληματικές δραστηριότητες ή σχετίζονται με χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Η υποχρέωση αυτή αφορά και κάθε περίπτωση απόπειρας ύποπτης συναλλαγής,
- ❖ παρέχουν αμελλητί στην Αρχή, στην αρμόδια αρχή και σε άλλες δημόσιες αρχές που είναι επιφορτισμένες με καθήκοντα για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, ύστερα από αίτημά τους, όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες και στοιχεία, σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπουν οι κείμενες διατάξεις.

¹¹³ Άρθρο 3 § 14 , Ν. 4557/2018

¹¹⁴ Άρθρο 3 § 15 , Ν. 4557/2018

¹¹⁵ Άρθρο 22 § 1 , Ν. 4557/2018

Τήρηση Αρχείου

Η καταγραφή, καταχώριση και αρχειοθέτηση είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της προληπτικής μεθοδολογίας έναντι της χρησιμοποίησης των Τραπεζών στο ξέπλυμά χρήματος. Οι τράπεζες θα πρέπει να διαφυλάσσουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα με αποκλειστικό σκοπό την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, τα οποία και απαγορεύεται να χρησιμοποιηθούν ή να τύχουν επεξεργασίας για άλλους σκοπούς.¹¹⁶ Φυσικά, κατά τη σύναψη της συναλλαγής περιλαμβάνεται συγκεκριμένη ενημέρωση, αναφορικά με την υποχρεωτική τήρηση του αρχείου βάσει του νόμου.¹¹⁷ Η τήρηση του αρχείου αποτελεί σημαντική βοήθεια στο έργο της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ) για την καταπολέμηση του φαινομένου, διασφαλίζοντας την πρόσβαση της Αρχής, κατόπιν σχετικού αιτήματος¹¹⁸, σε στοιχεία κατά την διερεύνηση σχετικών με το ξέπλυμα χρήματος υποθέσεων και σχετιζόμενων εγκληματικών συμπεριφορών.

Τα κατ' ελάχιστον έγγραφα που πρέπει να φυλάσσονται σε ηλεκτρονικά/ψηφιακά αρχεία ή και σε φυσική μορφή, τουλάχιστον για πέντε έτη από την λήξη της επιχειρηματικής σχέσης με τους Πελάτες ή της εκτέλεσης κάθε συναλλαγής, αφορούν¹¹⁹:

- ❖ Τα έγγραφα και τις πληροφορίες που απαιτούνται για τη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις δέουσας επιμέλειας,
- ❖ τα πρωτότυπα ή αντίγραφα παραστατικά που είναι αναγκαία για τον προσδιορισμό των συναλλαγών,
- ❖ τα εσωτερικά έγγραφα που αφορούν εγκρίσεις ή διαπιστώσεις ή εισηγήσεις για υποθέσεις που σχετίζονται με τη διερεύνηση των ανωτέρω αδικημάτων ή αναφερθείσες ή μη υποθέσεις στην Αρχή,
- ❖ τα στοιχεία της επιχειρηματικής, εμπορικής και επαγγελματικής αλληλογραφίας με τους πελάτες, όπως αυτά μπορεί να προσδιορίζονται από τις εποπτικές αρχές.

¹¹⁶ Άρθρο 31 § 1, Ν. 4557/2018

¹¹⁷ Άρθρο 31 § 2, Ν. 4557/2018

¹¹⁸ Άρθρο 31 § 4, Ν. 4557/2018

¹¹⁹ Άρθρο 30 § 1, Ν. 4557/2018

Επιμόρφωση και Εκπαίδευση

Πρωταρχικό ρόλο στην αντιμετώπιση δυσμενών επιπτώσεων και κινδύνων ενός προβλήματος γενικότερα, αποτελεί αφενός η γνώση του προβλήματος και των συνεπειών που επιφέρει, και αφετέρου η κατανόηση της ανάγκης για προστασία από αυτό μέσω της πρόληψης και της αποτελεσματικής εφαρμογής επιμέρους μέτρων και πολιτικών. Με αναγωγή του προβλήματος στο φαινόμενο της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες ή εγκληματικές δραστηριότητες, γίνεται εύκολα κατανοητό ότι σημαντικό ρόλο στην καταστολή του φαινομένου αποτελεί η επιμόρφωση και εκπαίδευση του προσωπικού των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Οι υπάλληλοι των τραπεζών οφείλουν να λαμβάνουν μέτρα ανάλογα με τους εκτιμώμενους κινδύνους, τη φύση και το μέγεθός τους, ώστε να λάβουν γνώση των σχετικών υποχρεώσεων για την προστασία των δεδομένων. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τη συμμετοχή των υπαλλήλων σε ειδικά προγράμματα κατάρτισης για τον εντοπισμό των δραστηριοτήτων που συνδέονται με νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και την εκμάθηση του τρόπου με τον οποίο πρέπει να ενεργούν στις περιπτώσεις αυτές.¹²⁰

5.6 Κυρώσεις/Πρόστιμα

Προκειμένου να τονιστεί η αυστηρότητα του νόμου, ήταν αναγκαίο να τεθούν απαγορευτικά πλαίσια στους εγκληματίες που επιχειρούν να νομιμοποιήσουν παράνομα έσοδα, τα οποία θα λειτουργούσαν αποτρεπτικά. Συνεπώς, οι κυρώσεις που επιβάλλονται στα υπόχρεα πρόσωπα που παραβαίνουν τις υποχρεώσεις του από τις διατάξεις του Νόμου, αλλά και σε όλα τα πρόσωπα που συνέλαβαν στην πράξη του αδικήματος¹²¹, αφορούν¹²²:

I. Για τα νομικά πρόσωπα:

¹²⁰ Άρθρο 37, Ν. 4557/2018

¹²¹ Άρθρο 46 § 2, Ν. 4557/2018

¹²² Άρθρο 46 § 1, Ν. 4557/2018

- ❖ πρόστιμο σε βάρος του του νομικού προσώπου, των μελών του διοικητικού συμβουλίου, του διευθύνοντος συμβούλου, των διευθυντικών στελεχών ή άλλων υπαλλήλων του νομικού προσώπου ή της οντότητας, υπευθύνων για την τέλεση των παραβάσεων ή ασκούντων ανεπαρκή έλεγχο ή εποπτεία επί των υπηρεσιών, υπαλλήλων και δραστηριοτήτων της οντότητας, λαμβανομένης υπόψη της θέσης ευθύνης και των εν γένει καθηκόντων τους, έως 1.000.000 ευρώ και, αν το υπόχρεο πρόσωπο είναι πιστωτικό ίδρυμα ή χρηματοπιστωτικός οργανισμός, έως 5.000.000 ευρώ,
- ❖ απομάκρυνση των ανωτέρω προσώπων από τη θέση τους, για ορισμένο ή αόριστο χρόνο, και απαγόρευση ανάληψης άλλης αντίστοιχης θέσης,
- ❖ δημόσια ανακοίνωση που αναφέρει το νομικό πρόσωπο και τη φύση της παράβασης,
- ❖ οριστική απαγόρευση της άσκησης ορισμένων δραστηριοτήτων του νομικού προσώπου, της ίδρυσης νέων υποκαταστημάτων στην Ελλάδα ή σε άλλη χώρα ή της αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου αν πρόκειται για ανώνυμη εταιρεία,
- ❖ σε περίπτωση σοβαρών ή επανειλημμένων παραβάσεων, οριστική ή προσωρινή ανάκληση ή αναστολή για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα της άδειας λειτουργίας του νομικού προσώπου ή απαγόρευση της άσκησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τους τρεις μήνες.

II. Για τα φυσικά πρόσωπα:

- ❖ πρόστιμο ύψους μέχρι 1.000.000 ευρώ ή ίσο με το διπλάσιο του τυχόν οφέλους που απεκόμισε ο παραβάτης από την παράβαση,
- ❖ δημόσια ανακοίνωση που αναφέρει το φυσικό πρόσωπο και τη φύση της παράβασης,
- ❖ οριστική ή προσωρινή απαγόρευση της άσκησης της επιχειρηματικής ή επαγγελματικής τους δραστηριότητας, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τους τρεις μήνες. Στην απόφαση προσωρινής απαγόρευσης μπορεί να τίθεται σύντομη προθεσμία στο υπόχρεο φυσικό πρόσωπο μέσα στην οποία οφείλει να λάβει τα αναγκαία μέτρα για την παύση των παραβάσεων ή την άρση των συνεπειών τους.

Κατόπιν, οι αρμόδιες αρχές, με απόφασή τους που δημοσιεύεται: α) ταξινομούν, κατά λόγο αρμοδιότητας, τις επιμέρους υποχρεώσεις των εποπτευόμενων από αυτές προσώπων, καθώς και των στελεχών και υπαλλήλων τους, είτε ξεχωριστά είτε ανά κατηγορίες, ιδίως όσον αφορά την εφαρμογή των μέτρων δέουσας επιμέλειας, την αναφορά υπόπτων συναλλαγών, την τήρηση αρχείων και τις εσωτερικές διαδικασίες, β) ορίζουν το βαθμό σπουδαιότητας κάθε υποχρέωσης ή κατηγορίας υποχρεώσεων, με ενδεικτική αναφορά πιθανών κυρώσεων για μη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις αυτές, καθώς και γενικά ή ειδικά κριτήρια προσδιορισμού και επιμέτρησης των κυρώσεων, τα οποία λαμβάνει υπόψη της η εκάστοτε αρμόδια αρχή. Στα κριτήρια αυτά περιλαμβάνονται οπωσδήποτε η σοβαρότητα και η διάρκεια της παράβασης, ο βαθμός ευθύνης του υπαίτιου προσώπου, η οικονομική ισχύς του, το κέρδος που αποκόμισε από την παράβαση, οι ζημίες που προκλήθηκαν σε τρίτους, ο βαθμός συνεργασίας του υπαίτιου προσώπου με την αρμόδια αρχή και προηγούμενες παραβάσεις του.¹²³

Αν με άλλες διατάξεις προβλέπονται βαρύτερες κυρώσεις, κατά των αναφερόμενων υπόχρεων προσώπων και των υπαλλήλων τους, επιβάλλονται εκείνες.¹²⁴

¹²³ Άρθρο 46 § 4, Ν. 4557/2018

¹²⁴ Άρθρο 46 § 6, Ν. 4557/2018

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΜΕ ΤΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ

6.1 Εισαγωγή

Η περίπτωση του ξέπλυματος χρήματος σε σχέση με την φοροδιαφυγή εμφανίζει αρκετές ιδιαιτερότητες. Το ερώτημα που δημιουργείται κατά κύριο λόγο είναι: «Πότε η φοροδιαφυγή τελικά είναι ξέπλυμα χρήματος και πότε είναι υποχρέωση των υπόχρεων προσώπων να την αναφέρουν στις αρμόδιες εποπτικές αρχές;»

Οι οδηγίες της φορολογικής διοίκησης στο παρελθόν σχετικά με την αποστολή αναφορών για το ξέπλυμα χρήματος μέσα από την φοροδιαφυγή, επικαλούμενες την ιδιαίτερη φύση του εγκλήματος αυτού, επισημαίνουν ότι «η ύπαρξη της φοροδιαφυγής συνεπάγεται ταυτόχρονα την ύπαρξη ενδεχόμενης νομιμοποίησης εσόδων, χωρίς να απαιτείται ειδικότερος προσδιορισμός του ύποπτου χαρακτήρα αυτών». Η ίδια εγκύκλιος καταλήγει πως, ειδικότερα οι λογιστές, «άπαξ και σχηματίσουν υποψίες ή υπόνοιες τέλεσης πράξεων φοροδιαφυγής (και όχι βεβαιωμένη κατ' ανάγκη φοροδιαφυγή) από πελάτες κατά την εκτέλεση του έργου τους, οφείλουν να υποβάλλουν αναφορά στην Αρχή».

Γενικά, το ξέπλυμα χρήματος είναι φοροδιαφυγή, αλλά όχι όλη η φοροδιαφυγή είναι ξέπλυμα χρήματος. Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αποτελεί φοροδιαφυγή που βρίσκεται σε εξέλιξη, εάν ο δράστης παραβιάζει τους νόμους περί φόρου εισοδήματος και τον νόμο περί τραπεζικής μυστικότητας.¹²⁵

Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες έχει στόχο την απόκρυψη των εν λόγω χρημάτων. Αυτό συμβαίνει είτε επειδή τα χρήματα προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες, είτε επειδή στην πραγματικότητα απώτερος στόχος αποτελεί η μη πληρωμή των φόρων που εμπλέκονται σε αυτά. Στην πρώτη περίπτωση, στόχος είναι η απόκρυψη της βρώμικης πηγής των χρημάτων μέσω της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριό-

¹²⁵ Άρθρο με τίτλο “ Money Laundering and Tax Evasion», του Anthony Verni, που δημοσιεύθηκε στις 25 Φεβρουαρίου 2016, Πηγή: <https://www.vernitaxlaw.com/money-laundering-is-tax-evasion/>

τητες. Η δεύτερη περίπτωση, πρόκειται για φοροδιαφυγή που έχει σχεδιαστεί μέσω της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ενώ δεν έχει σημασία αν το εισόδημα είναι νόμιμο ή παράνομο. Στην περίπτωση που συνδυάζονται και τα δύο ενδεχόμενα μαζί, είναι ακόμη χειρότερο το αποτέλεσμα, καθώς ενδέχεται να υπάρξουν επιπρόσθετες συνέπειες για το εν λόγω έγκλημα. Κατά τη γνώμη μου, αυτός είναι ο κύριος λόγος για τον οποίο τα άτομα εμπλέκονται σε εγκληματικές δραστηριότητες, αφού μέσω από αυτόν τον τρόπο, έχουν επιτύχει ταυτόχρονα δύο στόχους τους: αφενός, να αποκρύψουν το παράνομο εισόδημα τους, και αφετέρου, να αποφύγουν την φορολόγηση αυτού.

Ας αναλύσουμε κατά πρώτον την έννοια της φοροδιαφυγής μέσα από τις διατάξεις του Νόμου 4174/13, και κατά δεύτερον τις περιπτώσεις της ξηπλύματος χρήματος σε σχέση με την φοροδιαφυγή, οι οποίες αφορούν τις υπεράκτιες εταιρίες και τα επαγγέλματα που είναι ευάλωτα στον κίνδυνο αυτό.

6.2 Η Φοροδιαφυγή

Έννοια

Φοροδιαφυγή ορίζεται ως παράνομη πράξη ή παράλειψη του φορολογουμένου, με την οποία επιδιώκει τη μείωση της φορολογικής του επιβάρυνσης ή αποφυγή καταβολής του φόρου που του έχει βεβαιωθεί.¹²⁶ Σύμφωνα με τον Νόμο 4174/13¹²⁷, έγκλημα φοροδιαφυγής διαπράττει όποιος με πρόθεση:

- α) προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή φόρου εισοδήματος, ενιαίου φόρου ιδιοκτησίας ακινήτων (ΕΝΦΙΑ) ή ειδικού φόρου ακινήτων (ΕΦΑ), αποκρύπτει από τα όργανα της Φορολογικής Διοίκησης φορολογητέα εισοδήματα από οποιαδήποτε πηγή ή περιουσιακά στοιχεία, ιδίως παραλείποντας να υποβάλει δήλωση ή υποβάλλοντας ανα-

¹²⁶ Η φοροδιαφυγή δεν θα πρέπει να συγχέεται με την φοροαποφυγή. Με την φοροαποφυγή (tax avoidance) εννοούμε το σύνολο των νόμιμων ενεργειών των φορολογουμένων με τις οποίες αποβλέπουν στη μείωση ή την εξάλειψη της φορολογικής τους επιβάρυνσης με την επιλογή λύσεων που στηρίζονται σε λάθη ή κενά της φορολογικής νομοθεσίας.

¹²⁷ Άρθρο 66 § 1

κριβή δήλωση ή καταχωρίζοντας στα λογιστικά αρχεία εικονικές (ολικά ή μερικά) δαπάνες ή επικαλούμενος στη φορολογική δήλωση τέτοιες δαπάνες, ώστε να μην εμφανίζεται φορολογητέα ύλη ή να εμφανίζεται αυτή μειωμένη,

- β) προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή του φόρου προστιθέμενης αξίας, του φόρου κύκλου εργασιών, του φόρου ασφαλίσεων και των παρακρατούμενων και επιρριπτόμενων φόρων, τελών ή εισφορών, δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς ή συμψηφίζει ή εκπίπτει ανακριβώς αυτούς, καθώς και όποιος παραπλανά τη Φορολογική Διοίκηση με την παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθινών ή με την αθέμιτη παρασιώπηση ή απόκρυψη αληθινών γεγονότων και δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς ή συμψηφίζει ή εκπίπτει ανακριβώς αυτούς ή λαμβάνει επιστροφή, καθώς και όποιος διακρατεί τέτοιους φόρους, τέλη ή εισφορές,
- γ) προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή φόρου πλοίων δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς στο Δημόσιο το φόρο αυτόν

Δηλαδή, η Φοροδιαφυγή ταυτίζεται με την καταστρατήγηση των διατάξεων των ισχυόντων φορολογικών νόμων και θεωρείται ποινικό αδίκημα που αποτελεί παράβαση ή καταστρατήγηση του φορολογικού νόμου, σε βάρος του κράτους.¹²⁸

Η ύπαρξη της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας έχει τεράστιες αρνητικές κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις, αφού δημιουργεί άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών και στερεί το κράτος από σημαντικούς πόρους, τους οποίους, προκειμένου να τους εξασφαλίσει, επιβάλλει νέες φορολογικές επιβαρύνσεις σ' εκείνους που δεν μπορούν να αποφύγουν τη φορολόγηση. Για το λόγο αυτό, θα μπορούσε να θεωρηθεί και έντονα αντικοινωνική συμπεριφορά, δεδομένου ότι το συνολικό ποσό αυτής θα κληθεί τελικά να επωμισθεί, με πρόσθετα κυβερνητικά μέτρα, το σύνολο των φορολογουμένων. Έτσι, επιδεινώνονται οι πληθωριστικές διαδικασίες και οι μακροοικονομικές ανισορροπίες, ιδιαίτερα, σε περιόδους ύφεσης και εφαρμογής σταθεροποιητικών προγραμμάτων (συγκράτησης αύξησης των μισθών και εισοδημάτων). Το μεγάλο μέγεθος της φοροδιαφυγής, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη παραοικονομία, παίζει σημαντικό αρνητικό ρόλο στην αποτελεσματικότητα οποιωνδήποτε στόχων κάθε οικονομικής πολιτικής.

¹²⁸ Πηγή: https://en.wikipedia.org/wiki/Tax_evasion

Παράγοντες Φοροδιαφυγής

Διάφορες μελέτες σε εθνικό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν καταλήξει ότι οι παράγοντες που οδηγούν στη φοροδιαφυγή είναι κοινοί διαφοροποιούμενοι μόνο στον τρόπο και το βαθμό που αυτοί προσδιορίζουν το μέγεθος και την έκταση αυτής σε κάθε χώρα. Οι σημαντικότεροι από αυτούς τους παράγοντες – αίτια οι οποίοι προβάλλονται ως προσδιοριστικοί της τάσης είναι¹²⁹:

- α) Το μορφωτικό επίπεδο και η φορολογική αγωγή. Η ανάδειξη της αναγκαιότητας ύπαρξης των φόρων ως κύριο μέσο κάλυψης του κόστους παροχής κοινωνικών υπηρεσιών είναι σημαντικός παράγοντας στην εμπέδωση της φορολογικής συνείδησης. Δυστυχώς στη χώρα μας μόνο στη θεωρία υφίσταται η έννοια της φορολογικής αγωγής με αποτέλεσμα να επικρατεί το προσωπικό και όχι το κοινωνικό συμφέρον και βασική συνέπεια να υπάρχουν πολλά φαινόμενα μείωσης της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης με όχι νόμιμο τρόπο.
- β) Ο τρόπος αξιοποίησης των φορολογικών εσόδων. Τα αποτελέσματα ερευνών δείχνουν ότι οι πολίτες στη συντριπτική πλειοψηφία τους πιστεύουν ότι δεν υπάρχει σωστή αξιοποίηση επ' ωφελεία του κοινωνικού συνόλου των εισπραττόμενων φορολογικών εσόδων, όπως επίσης πιστεύουν ότι η διαφθορά καλά κρατεί παρ' ότι έχουν γίνει πολλές προσπάθειες να μειωθεί η σπατάλη του δημοσίου χρήματος και να καταπολεμηθεί η διαφθορά. Κατά συνέπεια μέσα σε ένα κλίμα αδυναμίας καταπολέμησης της διαφθοράς και παράλληλα γενικής μείωσης των εισοδημάτων των πολιτών μέσα από τα συνεχή επώδυνα εισπρακτικού χαρακτήρα μέτρων που υιοθετούνται, η απαίτηση για «ενίσχυση της φορολογικής συνείδησης» καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολη.
- γ) Εντοπισμός των παραβατών. Ο παράγοντας αυτός εξαρτάται από την πιθανότητα να ελεγχθούν οι φορολογούμενοι και την πιθανότητα εφ' όσον ελεγχθούν να αποκαλύψει ο έλεγχος ότι έχει διαπραχθεί αδίκημα φοροδιαφυγής. Σχετικές έρευνες έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η αύξηση της πιθανότητας ελέγχου και εντοπισμού φορολογητέων εσόδων από τις φορολογικές αρχές οδηγεί σε αύξηση του δηλωθέντος εισοδήματος.

¹²⁹ Άρθρο με τίτλο “ Αίτια και συνέπειες της φοροδιαφυγής” του Γιώργου Α. Κορομηλά, που δημοσιεύθηκε στις 4 Δεκεμβρίου 2018. Πηγή: <https://www.fpress.gr/>

- δ) Πολυπλοκότητα και αστάθεια του φορολογικού συστήματος. Η πολυνομία και τα κενά που δημιουργούνται μέσω αυτής επιτρέπουν την εκμετάλλευση τους με σκοπό τη φοροδιαφυγή ή/και τη φοροαποφυγή. Ειδικά όσοι ανήκουν σε υψηλότερες εισοδηματικές τάξεις έχουν τη δυνατότητα να λαμβάνουν συμβουλές ειδικών με αντικείμενο το «φορολογικό προγραμματισμό» των δραστηριοτήτων τους. Πέραν αυτού όμως η πολυπλοκότητα της φορολογικής νομοθεσίας μεταφράζεται σε δυσκίνητους ελεγκτικούς μηχανισμούς με αποτέλεσμα τη διευκόλυνση της δράσης των ασυνεπών φορολογουμένων.
- ε) Αβεβαιότητα ως προς την τελική φορολογική επιβάρυνση. Αβεβαιότητα γιατί κανένας δεν μπορεί να γνωρίζει το ύψος της συνολικής φορολογικής του επιβάρυνσης διότι εκτός του αναλογούντος φόρου για τα εισοδήματά του συχνά καλείται να καταβάλει επιπλέον φόρους με τη μορφή «εκτάκτων εισφορών», πρακτικές οι οποίες δίνουν το απαραίτητο άλλοθι για μελλοντική απόκρυψη εισοδημάτων. Πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι το ύψος της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης σε σχέση με το εισόδημα του φορολογούμενου έχει άμεση σχέση με την τάση του για φοροδιαφυγή. Όσο μεγαλύτερη είναι η φορολογική επιβάρυνση τόσο μειώνεται το διαθέσιμο εισόδημα με αποτέλεσμα να αυξάνεται το «κίνητρο» και η τάση για φοροδιαφυγή, η οποία γίνεται εντονότερη στα υψηλότερα εισοδηματικά κλιμάκια όπου το όφελος είναι μεγαλύτερο.

Συνέπειες Φοροδιαφυγής

Η φοροδιαφυγή έχει αρνητικές συνέπειες για το κοινωνικό σύνολο διότι επηρεάζει σημαντικά τη λειτουργία της οικονομίας υποθηκεύοντας το μέλλον της χώρας. Μόνοι κερδισμένοι είναι όσοι φοροδιαφεύγουν και μόνιμα χαμένοι όσοι επί σειρά ετών πέραν των δικών τους βαρών καλούνται να σηκώσουν και τα βάρη των φοροφυγάδων. Οι συνέπειες της φοροδιαφυγής ενδεικτικά είναι:

- α) Η άδικη κατανομή των φορολογικών βαρών με αποτέλεσμα της διαφορετικής φορολογικής επιβάρυνσης φυσικών αλλά και νομικών προσώπων που ουσιαστικά έχουν την ίδια φοροδοτική ικανότητα.

- β) Οι στρεβλώσεις στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων διότι οι αυτές που φοροδιαφεύγουν έχοντας σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα καθίστανται πιο ανταγωνιστικές.
- γ) Τα μειωμένα φορολογικά έσοδα για το κράτος με αποτέλεσμα την περιορισμένη δυνατότητα χρηματοδότησης των δαπανών αλλά και ελέγχου του δημοσίου χρέους. Αυτό έχει σαν συνέπεια τη στροφή του κράτους σε εναλλακτικούς τρόπους άντλησης εσόδων όπως τα επώδυνα για την πλειοψηφία των Ελλήνων φορολογικά μέτρα που έχουν ληφθεί από το 2010 μέχρι και σήμερα.

Κυρώσεις Φοροδιαφυγής

Κύρωση για όποιον διαπράττει φοροδιαφυγή είναι η τιμωρία με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών¹³⁰:

- α) αν ο φόρος που αναλογεί στα φορολογητέα εισοδήματα ή στα περιουσιακά στοιχεία που έχουν αποκρύψει υπερβαίνει ανά φορολογικό έτος τις 100.000 ευρώ ανά είδος φόρου, ή
- β) αν το προς απόδοση ποσό του φόρου που δεν αποδόθηκε ή αποδόθηκε ανακριβώς ή επεστράφη ή συμψηφίστηκε ή εξέπεσε ή διακρατείται υπερβαίνει ανά φορολογικό ή διαχειριστικό έτος τις 50.000 ευρώ, εφόσον αφορά φόρο προστιθέμενης αξίας τις 100.000 ευρώ ανά είδος φόρου, τέλους ή εισφοράς σε κάθε άλλη περίπτωση.

Ειδικότερα, όποιος εκδίδει ή αποδέχεται εικονικά ή πλαστά φορολογικά στοιχεία για ανύπαρκτη συναλλαγή στο σύνολό της ή για μέρος αυτής, τιμωρείται:

- α) με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους, εφόσον η συνολική αξία των εικονικών φορολογικών στοιχείων υπερβαίνει το ποσό των 75.000 ευρώ και
- β) με κάθειρξη έως δέκα έτη, εφόσον το ως άνω ποσό υπερβαίνει τις 200.000 ευρώ.

Αναλύοντας τους σχετικούς ορισμούς, πλαστό είναι το φορολογικό στοιχείο που έχει διατηρηθεί ή σφραγιστεί με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς να έχει καταχωριστεί στα οικεία βιβλία της αρμόδιας φορολογικής αρχής σχετική πράξη θεώρησής του, και εφόσον η μη καταχώριση τελεί

¹³⁰ Άρθρο 66 § 5, Ν. 4174/2013

σε γνώση του υπόχρεου για τη θεώρηση του φορολογικού στοιχείου. Ακόμα, πλαστό φορολογικό στοιχείο είναι και το στοιχείο του οποίου το περιεχόμενο και τα λοιπά στοιχεία του πρωτότυπου ή αντίτυπου αυτού είναι διαφορετικά από αυτά που αναγράφονται στο στέλεχος του ίδιου στοιχείου.

Από την άλλη, εικονικό είναι το φορολογικό στοιχείο που εκδίδεται για συναλλαγή ανύπαρκτη στο σύνολό της ή για μέρος αυτής ή για συναλλαγή στην οποία το ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη που αναγράφονται στο στοιχείο είναι άγνωστο φορολογικώς πρόσωπο, με την έννοια ότι δεν έχει δηλώσει την έναρξη του επιτηδεύματός του ούτε έχει θεωρήσει στοιχεία στη Φορολογική Διοίκηση. Εικονικό είναι επίσης το στοιχείο που φέρεται ότι εκδόθηκε ή έχει ληφθεί από εικονική εταιρία, κοινοπραξία, κοινωνία ή άλλη οποιασδήποτε μορφής επιχείρηση ή νομική οντότητα ή από φυσικό πρόσωπο για το οποίο αποδεικνύεται ότι είναι παντελώς αμέτοχο με τη συγκεκριμένη συναλλαγή, οπότε στην τελευταία αυτή περίπτωση η ποινική δίωξη ασκείται κατά του πραγματικού υπευθύνου που υποκρύπτεται.

6.3 Φοροδιαφυγή και Ξέπλυμα Χρήματος

Οι υπεράκτιες εταιρίες

Όπως έχει ήδη αναφερθεί ¹³¹, οι φορολογικοί παράδεισοι προσφέρουν στους πελάτες τους ορισμένα άλλα οφέλη ή «υπηρεσίες». Δηλαδή, πολλοί επιχειρηματίες επιλέγουν να αποκτήσουν μία υπεράκτια εταιρία για σκοπούς φοροδιαφυγής. Οι υπεράκτιες επιτρέπουν σε άτομα και εταιρείες να ξεφύγουν από τη χρηματοοικονομική ρύθμιση, τη διαφάνεια, τις κοινωνικές υποχρεώσεις, ακόμα και το ποινικό δίκαιο. Πράγματι, τεράστιοι όγκοι παράνομων κεφαλαίων τοποθετούνται σε φορολογικούς παραδείσους, χωρίς να δηλώνονται φορολογικά. Σύμφωνα με στελέχη των ελεγκτικών υπηρεσιών της ΑΑΔΕ οι offshores εταιρείες αυτές συστήνονται με αποκλειστικό σκοπό την απόκρυψη εσόδων και την αποφυγή των φορολογικών υποχρεώσεων αυτών που τις συστήνουν. Αυτό το γεγονός, άλλωστε, το επισήμαναν αδιάκριτα όλοι οι διεθνείς οργανισμοί.

¹³¹ Κεφ. 4.4.15

Οι Έλληνες επιχειρηματίες, επηρεασμένοι από τη διεθνή τάση για σύσταση εξωχώριων εταιριών, θεώρησαν ότι η offshore εταιρία αποτελεί επιβεβαίωση επιτυχημένης δραστηριότητας και συνακόλουθα σύμβολο προσωπικής και επιχειρηματικής προόδου, εκμεταλλευόμενοι στο έπακρο οποιαδήποτε οφέλη αυτή προσφέρει. Αυτό έκανε και την Ελλάδα, στα πλαίσια αποτροπής παράνομων δραστηριοτήτων, να θεσπίσει αυστηρούς κανόνες και μηχανισμούς.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να επισημανθεί η σημαντικότερη απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου (2/2003), βάσει της οποίας δεν αναγνωρίζεται νομική προσωπικότητα στις offshore εταιρίες, όταν για τη σύστασή τους έχει ακολουθηθεί η διαδικασία σύστασης της καταστατικής τους έδρας και όχι αυτή της πραγματικής τους έδρας (πραγματική είναι η έδρα στην οποία ασκείται η διαχείριση της εταιρείας). Με άλλες δηλαδή λέξεις, το ανώτατο δικαστήριο της χώρας έκρινε ότι οι εταιρίες που έχουν έδρα σε τρίτες χώρες και οι οποίες στην πραγματικότητα δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα είναι άκυρες, αν δεν έχει ακολουθηθεί για τη σύστασή τους η διαδικασία που προβλέπει το ελληνικό δίκαιο: «Αν συνεπώς διαπιστωθεί ότι η πραγματική έδρα της εταιρίας που φέρεται ως αλλοδαπή βρίσκεται στην Ελλάδα και δεν έχουν τηρηθεί οι διατυπώσεις ιδρύσεως (συστάσεως και δημοσιότητας) που επιτάσσει το ελληνικό δίκαιο για τον συγκεκριμένο εταιρικό τύπο, η εν λόγω εταιρία είναι άκυρη και θεωρείται ως "εν τοις πράγμασι" μόνο εταιρία.»

Οι συνέπειες της παραπάνω απόφασης είναι προφανείς. Και το γεγονός ότι η απόφαση αυτή συμπίπτει χρονικά με την προσπάθεια των ελληνικών φορολογικών αρχών να περιορίσουν τη δράση των εξωχώριων εταιριών στην Ελλάδα μόνο τυχαίο δεν μπορεί να θεωρηθεί. Άλλωστε, οι αρμόδιοι δηλώνουν ευθέως ότι η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής «δεν θα σταματήσει εδώ». Φαίνεται ότι οι επιχειρηματίες θα πρέπει σύντομα να αναζητήσουν εναλλακτικές λύσεις. Και θα πρέπει, φυσικά, να θεωρείται δεδομένο ότι οι «φορολογικοί παράδεισοι» δε θα δυσκολευτούν ιδιαίτερα να εφεύρουν τέτοιες λύσεις, αφού απ' αυτές θα εξαρτηθεί η επιβίωσή τους.

Σε αυτό το σημείο ας αναφέρουμε ένα παράδειγμα φοροδιαφυγής μέσω μιας εταιρίας offshore, το οποίο αφορά την απόκρυψη ενός πολυτελούς ακινήτου.¹³² Κατά κύριο λόγο γίνεται για να γλυτώσει ο πραγματικός ιδιοκτήτης του ακινήτου το τεκμήριο απόκτησης περιουσιακού στοιχείου. Πώς το κάνει αυτό; Ο φορολογούμενος διαθέτοντας ένα σημαντικό κεφάλαιο

¹³² Άρθρο με τίτλο, "Φοροδιαφυγή «made in Cayman»", του Σπύρου Δημητρέλη, που δημοσιεύθηκε στις 10 Μαΐου 2015, Πηγή: <https://www.capital.gr/>

λαιο σε κάποιο λογαριασμό μιας τράπεζας του εξωτερικού που εδρεύει σε φορολογικό παράδεισο (π.χ., στα νησιά Κέιμαν), συστήνει μια offshore και αυτή η offshore εταιρεία αγοράζει το πολυτελές ακίνητο που επιθυμεί ο ιδιοκτήτης. Το ακίνητο ανήκει πλέον στην εταιρεία, η οποία στη συνέχεια το μισθώνει στον πραγματικό ιδιοκτήτη έναντι ενός συγκεκριμένου μηνιαίου μισθώματος. Ο φορολογούμενος έχει γλυτώσει μέχρι τώρα αρκετούς φόρους.

Κατ' αρχάς γλιτώνει από το τεκμήριο της απόκτησης περιουσιακού στοιχείου, το λεγόμενο πόθεν έσχες, διότι το ποσό που δαπανάται για την αγορά του ακινήτου εμφανίζεται ότι πραγματοποιείται από την offshore, τον ιδιοκτήτη της οποίας δεν μπορεί να γνωρίζει η Εφορία. Το δεύτερο που κάνει ο φορολογούμενος είναι να δηλώνει ένα ευτελές μηνιαίο μίσθωμα, προκειμένου να μη φαίνεται η πραγματική δαπάνη συντήρησης και χρήσης του ακινήτου. Σε πολλές περιπτώσεις, και η επιφάνεια του ακινήτου που έχει δηλωθεί στη δήλωση Ε9 είναι πολύ μικρότερη της πραγματικής, προκειμένου να γλυτώσει ο φορολογούμενος σημαντικό μέρος της τεκμαρτής δαπάνης για κατοικίες.

Το τρίτο που συμβαίνει, είναι να μην αποδίδει ο ιδιοκτήτης της offshore τον ετήσιο ειδικό φόρο επί των ακινήτων, εκμεταλλευόμενος το γεγονός ότι ο έλεγχος σε αυτό το πεδίο είναι δυσχερής και χρονοβόρος. Κάθε χρόνο τα ακίνητα που ανήκουν σε offshore βαρύνονται με φόρο 15% επί της αντικειμενικής αξίας των ακινήτων. Υποχρέωση δήλωσης και απόδοσης του φόρου έχει η ίδια η offshore.

Σε αυτή την περίπτωση που δεν πληρώσουν τον φόρο που βεβαιώνεται στο όνομα της offshore, με δεδομένο ότι ο πραγματικός ιδιοκτήτης δεν φαίνεται, δεσμεύεται το ακίνητο από την Εφορία και προχωρά η αναγκαστική εκποίηση του με πλειστηριασμό. Ωστόσο, λίγοι φτάνουν στο τελευταίο στάδιο. Λίγο πριν από την πώληση του ακινήτου εμφανίζεται ο διαχειριστής της offshore και πληρώνει.

Μία ακόμη υπηρεσία των υπεράκτιων εταιρειών αφορά την υπερτιμολόγηση κατά την αγορά προϊόντων και πρώτων υλών, γνωστή ως «transfer pricing» μέσα από εικονικές τριγωνικές συναλλαγές, με σκοπό τη μείωση των κερδών ή την αύξηση του κόστους των «μητρικών» επιχειρήσεων. Το «transfer pricing» είναι και το μεγαλύτερο πρόβλημα που δημιουργεί το φαινόμενο των υπεράκτιων εταιρειών. Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερα αγαθά εισάγονται στην Ελλάδα από χώρες χαμηλού κόστους. Η αξία εισαγωγής των αγαθών αυτών είναι ελάχιστη σε σχέση με τη τιμή πώλησής τους, ο δρόμος τιμολόγησής τους συνήθως περνάει από κάποια υπεράκτια δικαιοδοσία με χαμηλό φορολογικό συντελεστή, έτσι ώστε τελικά η επιχείρηση να εμφανίσει μειωμένα κέρδη και χαμηλή φορολογική δαπάνη (φοροαποφυγή).

Υπάρχει μία λεπτή γραμμή μεταξύ της φοροαποφυγής και της φοροδιαφυγής. Έτσι, ο καθορισμός της ορθής τιμολόγησης στο πλαίσιο των ενδοομιλικών συναλλαγών οδήγησε στην διατύπωση της Αρχής των Ίσων Αποστάσεων (Arm's Length Principle) από τον ΟΟΣΑ. Αποτελεί ένα διεθνώς αποδεκτό πρότυπο τιμολόγησης μεταξύ συνδεδεμένων μερών. Η τήρηση της αρχής των ίσων αποστάσεων θα μπορούσε να αποδοθεί εννοιολογικά ως το αποτέλεσμα της προσπάθειας τήρησης κανόνων κατά τη διαδικασία τιμολόγησης ανάμεσα σε συνδεδεμένα πρόσωπα και ανάμεσα σε ανεξάρτητα πρόσωπα. Είναι δηλαδή η διαδικασία εξάλειψης όλων των “ευνοϊκών” όρων που δυνητικά θα μπορούσε να περιλαμβάνει μία ενδοομιλική τιμολόγηση εξαιτίας της εκάστοτε ειδικής συνθήκης σύνδεσης. Η επίσημη διατύπωση της Αρχής των Ίσων Αποστάσεων αναφέρεται στην 1η παράγραφο του 9ου άρθρου της Πρότυπης Σύμβασης Αποφυγής Διπλής Φορολογίας του ΟΟΣΑ: *«όταν στις εμπορικές ή οικονομικές σχέσεις μεταξύ δύο συνδεδεμένων επιχειρήσεων, δημιουργούνται ή επιβάλλονται συνθήκες ή/και όροι που διαφέρουν από εκείνους που θα συμφωνούνταν μεταξύ ανεξάρτητων επιχειρήσεων, τα οποιαδήποτε κέρδη που θα έπρεπε να έχουν πιστωθεί σε μία από τις επιχειρήσεις, αλλά λόγω αυτών των όρων δεν έχουν πιστωθεί, μπορούν να συμπεριληφθούν στα κέρδη αυτής της επιχείρησης και να φορολογηθούν ανάλογα.»*

Γενικά, στις περισσότερες των περιπτώσεων, θα λέγαμε πως «offshore εταιρία» σημαίνει «φοροδιαφυγή», αφού η πιο προφανής χρήση των υπεράκτιων χρηματοοικονομικών κέντρων είναι η αποφυγή των φόρων, γεγονός που έκανε πολλούς διεθνείς οργανισμούς να λάβουν τα αντίστοιχα μέτρα. Σε διεθνές επίπεδο, η διακήρυξη της G20, το Σεπτέμβριο του 2013, αποτέλεσε ένα ακόμα ελπιδοφόρο μήνυμα, καθώς οι ηγέτες της συμφώνησαν σε συγκεκριμένα μέτρα για την καλύτερη αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής των επιχειρήσεων. Πρώτον, επιβεβαίωσαν την αναγκαιότητα μετάβασης σε μεγαλύτερη διεθνή φορολογική διαφάνεια, συμφωνώντας πως η αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών θα πρέπει να συνιστά τον ακρογωνιαίο λίθο του νέου παγκόσμιου προτύπου συνεργασίας μεταξύ των φορολογικών διοικήσεων. Επιπροσθέτως, ενέκριναν το σχέδιο δράσης “Base Erosion and Profit Shifting (BEPS)” του ΟΟΣΑ για την καταπολέμηση της εταιρικής φοροαποφυγής, το οποίο συμπληρώνει τα ευρωπαϊκά μέτρα για την αντιμετώπιση του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού, και ορίζει 15 δράσεις για την αναπροσαρμογή των διεθνών προτύπων περί φορολογίας¹³³.

¹³³ “Fair Taxation: Commission presents new measures against corporate tax avoidance.” (2016), Πηγή: <http://europa.eu/>

Εν κατακλείδι, για να μπορέσουν να αναπτυχθούν οι υπεράκτιες εταιρίες θα πρέπει να υπάρχουν χώρες που προσφέρουν το κατάλληλο περιβάλλον, οι λεγόμενοι φορολογικοί παράδεισοι. Για να μπορέσουν οι επιχειρήσεις να μειώσουν την φορολογική τους επιβάρυνση πρέπει να χειραγωγήσουν τα κέρδη τους, δηλαδή να μετατοπίσουν τα κέρδη τους από τις χώρες με υψηλούς φορολογικούς συντελεστές στις χώρες με χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές, χρησιμοποιούν την πρακτική του transfer pricing. Από την άλλη, για να μπορέσουν οι επιχειρήσεις να αποφύγουν εντελώς την φορολογική τους επιβάρυνση, οι υπεράκτιες εταιρίες χρησιμοποιούνται και για παράνομες δραστηριότητες, όπως αυτή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.

Επαγγέλματα ευάλωτα στον κίνδυνο ξεπλύματος χρήματος

Σύμφωνα με τον Νόμο¹³⁴, ο μη χρηματοπιστωτικός τομέας και ειδικότερα ορισμένα από τα επαγγέλματα που εντάσσονται σε αυτόν, δύναται να συμμετέχουν σε δραστηριότητες που σχετίζονται με υψηλή απειλή για ξέπλυμα χρήματος και κατ' επέκταση με τη φοροδιαφυγή. Συνεπώς, αποτελούν επαγγέλματα ευάλωτα στον κίνδυνο ξεπλύματος χρήματος. Αναλυτικότερα, σε αυτά εντάσσονται:

- ❖ Οι μεσίτες ακινήτων, για συναλλαγές των οποίων η αξία ανέρχεται σε τουλάχιστον 10.000 ευρώ, ανεξαρτήτως αν το ποσό αυτό αφορά αγορά, πώληση ή μηνιαίο μίσθωμα εκμίσθωσης ακινήτου, όπου μεσολαβούν στις αγοραπωλησίες ακινήτων, και χρησιμοποιούνται συχνά ως διαμεσολαβητές για τη νομιμοποίηση εσόδων, προερχόμενων από διαφθορά και παράνομη διακίνηση ναρκωτικών, πολλές φορές και εν αγνοία τους. Τα στοιχεία από τους φορολογικούς ελέγχους έδειξαν ότι οι πραγματικές τιμές πώλησης των ακινήτων ήταν συνήθως και για μεγάλο χρονικό διάστημα, ιδιαίτερα πριν από την οικονομική κρίση, κατά πολύ μεγαλύτερες σε σχέση με την αναγραφόμενη στο συμβόλαιο τιμή, που συνέπιπτε με την αντικειμενική αξία του ακινήτου. Κατά συνέπεια οι αγοραστές κατέβαλαν φόρο κατά πολύ μικρότερο του αναλογούντος.
- ❖ Οι ορκωτούς ελεγκτές λογιστές, μέσω της πλημμελής άσκησης των καθηκόντων τους (ακούσια ή εκούσια), κατά την οποία ο ελεγκτής δεν επιδεικνύει τη δέουσα επιμέλεια

¹³⁴ Άρθρο 5 § 1, Ν. 4557/2018

και τον απαιτούμενο επαγγελματικό σκεπτικισμό για τη διερεύνηση ενδείξεων που τυχόν υποκρύπτουν έκνομες ενέργειες και έχουν ως απώτερο στόχο τη φοροδιαφυγή. Ακόμη, κίνδυνος αποτελεί η ενδεχόμενη μη κάλυψη από την εσωτερική οργανωτική δομή των ελεγκτικών εταιρειών, των απαιτήσεων του Διεθνούς Προτύπου Δικλείδων Ποιότητας, σκοπός του οποίου είναι η θέσπιση και διατήρηση ενός συστήματος δικλείδων ποιότητας το οποίο θα παρέχει διασφάλιση ότι η ελεγκτική εταιρεία και το προσωπικό της συμμορφώνονται με τα επαγγελματικά πρότυπα και τις εφαρμοστέες νομικές και κανονιστικές απαιτήσεις.

- ❖ Οι δικηγόροι, οι συμβολαιογράφοι και οι λογιστές – φοροτεχνικοί αποτελούν μία ακόμη ομάδα επαγγελματιών, της οποίας η απειλή για ξέπλυμα χρήματος ή τη φοροδιαφυγή, σχετίζεται με τη συμμετοχή τους στη δημιουργία, τη λειτουργία ή τη διαχείριση εταιρειών. Οι υπηρεσίες που παρέχουν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο εκμετάλλευσης από την πλευρά προσώπων που συμμετέχουν σε εγκληματικές δραστηριότητες, λόγω του μεγάλου εύρους τους, καθώς και της νομιμοφάνειας που η συμμετοχή του καθενός προσδίδει στις διάφορες συναλλαγές.

Ειδικότερα δε για τους λογιστές, οι υπηρεσίες τους μπορούν να αξιοποιηθούν για¹³⁵:

- i. Την κατάρτιση και υπογραφή παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων,
- ii. την δημιουργία σχήματος εταιρειών με στόχο την μεταμπίεση του πραγματικού δικαιούχου,
- iii. την σύσταση του πελάτη σε πρόσωπα αναγκαία για την πραγματοποίηση συναλλαγών στα πλαίσια της διαδικασίας νομιμοποίησης παράνομων εσόδων (π.χ. σύσταση του πελάτη σε συμβολαιογράφο για την μεταβίβαση ακινήτου)
- iv. τη δημιουργία εταιρείας με στόχο την απόκρυψη της κατοχής περιουσιακού στοιχείου ή την μεταβίβασή του σε τρίτους,
- v. την εμφάνιση του λογιστή ως ενδιάμεσου προσώπου στα πλαίσια της δραστηριότητας του πελάτη
- vi. την υποβολή παραποιημένων στοιχείων σε τρίτους (π.χ. ισοζύγια στην τράπεζα),

¹³⁵ Άρθρο με τίτλο “Πως συνδέεται το ξέπλυμα θρώμικου χρήματος με τη φοροδιαφυγή και ποιες οι υποχρεώσεις του λογιστή”, του Δαλιάνη Γ. και του Σαμόλη Δ. που δημοσιεύθηκε στις 28 Ιανουαρίου 2019. Πηγή: <https://www.taxheaven.gr/>

- vii. τη χρήση του τραπεζικού λογαριασμού του λογιστή ως ενδιάμεσου για την μεταφορά χρημάτων του πελάτη, που αποτελούν προϊόν εγκλήματος, στον προσωπικό λογαριασμό του, και
- viii. την αξιοποίηση των υπηρεσιών του λογιστή για την πραγματοποίηση φοροδιαφυγής και απάτης ΦΠΑ. Τέτοια περίπτωση είναι και η δημιουργία από τον λογιστή μιας τεχνικής διευθέτησης με στόχο την αξιοποίηση φοροαπαλλαγής ή «παραθυράκι» στον νόμο για την μείωση των φόρων (π.χ. η παροχή κατευθύνσεων για την εξαγορά μιας εταιρείας με μοναδικό σκοπό την εκμετάλλευση των φορολογικών ζημιών της).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

7.1 Εισαγωγή

Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ήταν μια πρόκληση για αμέτρητους εγκληματίες, από την πρώτη στιγμή ακόμη που δημιουργήθηκαν οι φόροι. Οι εγκληματίες είτε κρύβουν αντικείμενα υψηλής αξίας σε σάκους σιτηρών, είτε, όπως και σε πιο πρόσφατες περιπτώσεις, προβαίνουν σε παράνομες συναλλαγές μέσω σχηματισμένων εξωχώριων εταιρειών με απώτερο στόχο να αποφύγουν τη φορολογία. Στις μέρες μας, οι τράπεζες και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι ανάγκη να αποτρέψουν αυτές τις ψευδείς συναλλαγές. Η δέουσα επιμέλεια και τα προληπτικά μέτρα κατά του ξεπλύματος είναι τα μόνα πράγματα που είναι σε θέση να εμποδίσουν τη διάπραξη του εγκλήματος. Αλλά κάποιες φορές, ακόμη και οι «γίγαντες» μπορεί να αποτύχουν. Στο παρόν κεφάλαιο αναλύονται μερικές από τις μεγαλύτερες περιπτώσεις ξεπλύματος χρήματος, σε διεθνές και ελληνικό επίπεδο, τα οποία συμπεριλαμβάνουν ονόματα πολύ μεγάλων τραπεζών. Το μεγαλύτερο σκάνδαλο στην ιστορία του ξεπλύματος χρήματος μέχρι σήμερα θεωρείται η περίπτωση της τράπεζας BCCI. Αλλά σίγουρα δεν είναι το μόνο μεγάλο σκάνδαλο που έλαβε χώρα μέχρι σήμερα.

7.2 Η Περίπτωση της BCCI

Η ιστορία αυτής της δημοφιλούς διεθνούς τράπεζας είναι πλούσια σε παραδείγματα υποθάλψεως και διευκόλυνσεως εγκληματικών πράξεων, παραβίασεως των κανόνων εποπτείας και της έννομης τάξης, καθώς και των τεράστιων δυνατοτήτων που έχει το οργανωμένο έγκλημα όταν ελέγχει τη συνεργασία ενός τέτοιου πιστωτικού ιδρύματος. Η Bank of Credit and Commerce International (BCCI), απέκτησε τη φήμη ότι παρείχε προσωπικές τραπεζικές εξυπηρετήσεις και ειδική μεταχείριση σε πολύ πλούσιους πελάτες τόσο σε τριτοκοσμικές χώρες όσο και σε αναπτυγμένες, οι οποίοι εξασφάλιζαν την απαλλαγή τους από φορολογικές και άλλες υποχρεώσεις απολαμβάνοντας ταυτόχρονα απόλυτη μυστικότητα σε ότι αφορά την κίνηση και

το ύψος των τραπεζικών λογαριασμών τους σε ολόκληρη την υφήλιο λόγω της εγκατάστασής της σε φορολογικούς παραδείσους.

Ήδη από το 1986 άρχισαν να κυκλοφορούν φήμες πως η πασίγνωστη αυτή τράπεζα, αντιμετώπιζε προβλήματα φερεγγυότητας και ότι είχε εμπλακεί σε επικίνδυνες δοσοληψίες με τις πολυεθνικές επιχειρήσεις του εγκλήματος. Λίγο αργότερα, οι φήμες επιβεβαιώθηκαν αφού πράγματι η BCCI βρέθηκε αναμειγμένη με πολυάριθμες υποθέσεις που σχετίζονταν με ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, λαθρεμπόριο όπλων, δωροδοκίες, απάτες κ.α.

Όπως δήλωσαν και οι ελεγκτές της Price Waterhouse, οι οποίοι αποκάλυψαν το πραγματικό πρόσωπο της BCCI και έδωσαν τη δυνατότητα στις εποπτικές αρχές να επέμβουν, η περίπτωση της BCCI υπήρξε μια από τις μεγαλύτερες και πιο πολύπλοκες απάτες στην ιστορία των τραπεζών. Στα χρόνια που ακολούθησαν μετά την αποκάλυψη, πολλοί ήταν αυτοί που ασχολήθηκαν με το συγκεκριμένο σκάνδαλο και φανέρωσαν παράπλευρες πτυχές του.

Βασιζόμενοι σε όλα αυτά τα γεγονότα αλλά και τις περαιτέρω υποψίες, αρκετοί είναι αυτοί που την αποκάλεσαν «Διεθνή Τράπεζα των Απατεώνων και των Εγκληματιών» (Bank of Crooks and Criminals International).

Το Ιστορικό της BCCI¹³⁶

Η BCCI ήταν μια μεγάλη διεθνής τράπεζα που ιδρύθηκε το έτος 1972 στο Λουξεμβούργο, διατηρώντας την έδρα της στο Καράτσι και το Λονδίνο ,από τον Agha Hasan Abedi, έναν Πακιστανό τραπεζίτη. Μέσα σε περίπου μια δεκαετία, η BCCI αναπτύχθηκε με μεγάλα βήματα, αφού λειτούργησε σε 70 χώρες, κατείχε πάνω από 400 καταστήματα και είχε ενεργητικό πάνω από 20 δισεκατομμύρια δολάρια, καθιστώντας την έβδομη μεγαλύτερη ιδιωτική τράπεζα στον κόσμο.

Ο Abedi είχε προηγουμένως ιδρύσει την United Bank του Πακιστάν το 1959. Πριν την κρατικοποίηση αυτής το 1974, προσπάθησε να δημιουργήσει μια νέα υπερεθνική οντότητα στον τραπεζικό τομέα. Έτσι, δημιουργήθηκε η BCCI με κεφάλαιο 25% που προέρχονταν από την Bank of America και το υπόλοιπο 75% από τον Sheikh Zayed Sultan Al Nahyan , κυβερνήτη του Αμπού Ντάμπι στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα.

¹³⁶ Πηγή: <https://fas.org/>

Η BCCI επεκτάθηκε γρήγορα στη δεκαετία του 1970 και επιδίωκε τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη του ενεργητικού της αναζητώντας άτομα - πελάτες με μεγάλες καταθέσεις. Τον κεντρικό έλεγχο είχε η BCCI Holdings SA, με έδρα το Λουξεμβούργο που είχε δύο συγκροτήματα επιχειρήσεων, ένα στο Λουξεμβούργο και ένα στα Cayman Islands. Το πρώτο ενεργούσε τραπεζικές εργασίες αφενός στο Ηνωμένο Βασίλειο έχοντας καταστήματα στο Λονδίνο και σε άλλες πόλεις, αφετέρου στις ΗΠΑ με κεντρικό κατάστημα στη Νέα Υόρκη. Σε αυτό το εξωχώριο χρηματοοικονομικό κέντρο ελέγχονταν και κατευθύνονταν οι δραστηριότητες των καταστημάτων που είχε στη Γαλλία, στις Μπαχάμες, στην Καραϊβική, στην Κεντρική Αμερική και σε όλες τις χώρες της Νότιας Αμερικής. Καθώς δεν υπήρχε σε αυτές τις χώρες μια κεντρική τράπεζα για να τις εποπτεύει, το Γραφείο Ελέγχου Συναλλάγματος, χαρακτηριστικά, ανέφερε στην Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ ότι η BCCI δεν θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να αγοράσει οποιαδήποτε αμερικανική τράπεζα επειδή το ρυθμιστικό πλαίσιο που τη διέπει είναι εξαιρετικά περιορισμένο και δεν υπάρχουν δυνατότητες ελέγχου.

Συνολικά, η BCCI επεκτάθηκε από 19 καταστήματα σε πέντε χώρες το 1973, σε 27 καταστήματα το 1974, σε 108 καταστήματα το 1976, κατέχοντας περιουσιακά στοιχεία που αυξάνονταν από 200 εκατομμύρια δολάρια σε 1,6 δισεκατομμύρια δολάρια. Η ραγδαία αυτή αύξηση προκάλεσε εκτεταμένα προβλήματα κεφαλαίου. Η εφημερίδα Guardian ισχυρίστηκε ότι η BCCI χρησιμοποιούσε μετρητά από τις καταθέσεις για τη χρηματοδότηση των λειτουργικών εξόδων, παρά το γεγονός ότι πραγματοποιούσε επενδύσεις. Στη συνέχεια, το έτος 1979, η BCCI εισήλθε στις αγορές της Αφρικής και στις αρχές του 1980 και της Ασίας. Κατάφερε να συγκαταλέγεται μεταξύ των πρώτων ξένων τραπεζών και να λάβει την άδεια να λειτουργήσει στην κινεζική Ειδική Οικονομική Ζώνη του Shenzhen, γεγονός που απέδειξε για άλλη μία φορά τις δεξιότητες του Agha Hasan Abedi στις δημόσιες σχέσεις

Μέχρι το 1980 η BCCI είχε συγκεντρώσει περιουσιακά στοιχεία άνω των 4 δισεκατομμυρίων δολαρίων και πάνω από 150 καταστήματα σε 46 χώρες.

Το 1982, δεκαπέντε επενδυτές από τη Μέση Ανατολή αγόρασαν την Financial General Bankshares, μια μεγάλη τράπεζα - εταιρεία συμμετοχών, που εδρεύει στην Ουάσιγκτον. Όλοι αυτοί οι επενδυτές ήταν πελάτες της BCCI, αλλά η Fed έλαβε διαβεβαιώσεις ότι η BCCI σε καμία περίπτωση δεν θα συμμετέχει στη διοίκηση της εταιρείας, η οποία μετονομάστηκε First American Bankshares. Για να ανακουφιστούν οι ανησυχίες των ρυθμιστικών αρχών, ο Clark Clifford, σύμβουλος πέντε Προέδρων, ορίστηκε ο διευθυντής της First American Bankshares. Ο Clifford με επικεφαλείς ένα διοικητικό συμβούλιο που αποτελείται από τον εαυτό του και

άλλους διακεκριμένους Αμερικανούς πολίτες, συμπεριλαμβανομένου και του πρώην γερουσιαστή των ΗΠΑ, Stuart Symington, ξεκίνησε τη λειτουργία της τράπεζας. Στην πραγματικότητα, όμως, η BCCI είχε εμπλακεί στην αγορά της FGB/First American Bankshares από την αρχή. Ο Abedi είχε έλθει στις ΗΠΑ για την αγορά αυτή από το 1977. Όμως δεν τα κατάφερε και έτσι, αποφάσισε να χρησιμοποιήσει τους επενδυτές της FGB ως αντιπροσώπους για να ξεκινήσει με κάποιο τρόπο η διαδικασία δημιουργίας μιας δικής τους τράπεζας.

Τα σκάνδαλα της BCCI¹³⁷

Το 1990, η Price Waterhouse έκανε έλεγχο στη BCCI και αποκάλυψε μια ανεξήγητη απώλεια εκατοντάδων εκατομμυρίων δολαρίων. Η τράπεζα πλησίασε τον Sheikh Zayedbin Sultan Al Nahyan, ο οποίος κάλυψε αυτήν την απώλεια με αντάλλαγμα την αύξηση της συμμετοχής του σε 78%. Ο έλεγχος ωστόσο, αποκάλυψε και πολλές άλλες παρατυπίες το πιο σοβαρό εκ των οποίων ήταν ότι η BCCI είχε χορηγήσει \$1,48 δισεκατομμύρια σε δάνεια στους δικούς της μετόχους, οι οποίοι χρησιμοποίησαν τις μετοχές της BCCI ως ενέχυρο. Ο έλεγχος, επίσης, επιβεβαίωσε αυτό που πολλοί Αμερικανοί που παρακολούθησαν καιρό την πορεία της BCCI είχαν υποψιαστεί, ότι κρυφά και παράνομα η BCCI κατέχει την First American. Όταν η Fed ενέκρινε την ομάδα των Αράβων επενδυτών που αγόραζαν την First American, το έπραξε με την προϋπόθεση ότι θα μπορούν να συμπληρώνουν τα προσωπικά τους κεφάλαια με χρήματα που θα δανείζονται από τράπεζες που δεν έχουν καμία σύνδεση με την BCCI.

Σε αντίθεση με τη συμφωνία αυτή, αρκετοί μέτοχοι είχαν δανειστεί σε μεγάλο βαθμό από την BCCI. Ακόμα πιο σοβαρό ήταν το γεγονός ότι έθεταν ως εγγύηση τις μετοχές τους στη First American. Επομένως, όταν δεν ήταν σε θέση να πληρώσουν τους τόκους τους, η BCCI λάμβανε τον έλεγχο των μετοχών τους. Αργότερα, εκτιμήθηκε ότι με τον τρόπο αυτό, η BCCI είχε καταλήξει με 60% ή και περισσότερο των μετοχών της First American.

Τον Οκτώβριο του 1991, οι αρμόδιες εποπτικές και διοικητικές αρχές των ΗΠΑ άρχισαν συστηματικές επιθεωρήσεις και ελέγχους, οι οποίες ανακάλυψαν μεταξύ άλλων πως η συγκεκριμένη τράπεζα είχε εξαγοράσει άλλες τρεις τράπεζες ενώ βρισκόταν σε άσχημη οικονομική κατάσταση, γεγονός που κατάφερε να συγκαλύψει για πολλά έτη. Η προδιάθεση της διοικήσεως και των στελεχών της τράπεζας για παράνομες δραστηριότητες στις ΗΠΑ τεκμηριώθηκε

¹³⁷ Τραγάκης, Γ. (1996)

από την επιχείρηση που οργάνωσε η τελωνειακή υπηρεσία στην υπόθεση «Operation C. Chase».

Οι τελωνειακοί μυστικοί πράκτορες, εφοδιασμένοι με πλαστές ταυτότητες, δημιούργησαν επιχειρήσεις και γραφεία για την περίπτωση σε διάφορες πόλεις, και σε συνεργασία με κάποιες τράπεζες άνοιξαν λογαριασμούς για να πραγματοποιούν καταθέσεις και αναλήψεις μεγάλων χρηματικών ποσών, ενώ, παράλληλα, κατάφεραν να διεισδύσουν στα τοπικά δίκτυα διακίνησης ναρκωτικών.

Με αυτό τον τρόπο πέτυχαν να παίρνουν ναρκοδολάρια από τους διακινητές και να τα καταθέτουν στη συνέχεια στους λογαριασμούς που είχαν ανοίξει με τις συνεργαζόμενες τράπεζες. Μετά την κατάθεση, τα ποσά αυτά είτε στέλνονταν με τηλεγραφικά εμβάσματα σύμφωνα με τις οδηγίες των διακινητών σε τραπεζικούς λογαριασμούς στην ίδια ή σε άλλη πόλη των ΗΠΑ είτε μεταφέρονταν σε λογαριασμούς ξένων τραπεζών. Πολύ συχνά τα χρήματα επεστρεφαν στους λαθρεμπόρους των ναρκωτικών με τη μορφή επιταγών πληρωτέων σε άτομα με ψευδώνυμο.

Σε κάθε τέτοιου είδους συναλλαγή ο εκάστοτε πράκτορας κρατούσε 4% προμήθεια για τις υπηρεσίες ξεπλύματος που παρείχε. Μόλις έφτασε η κατάλληλη στιγμή, οι επικεφαλές της Operation C. Chase άνοιξαν λογαριασμό στην BCCI του Παναμά, προκειμένου να ανακαλύψουν τη διόδευση των ναρκοδολαρίων προτού καταλήξουν στην Κολομβία ως προϊόν δήθεν εξαγωγής από τη χώρα.

Εν τέλει πέτυχαν τα εξής: η αρχή της παγίδευσης έγινε στα μέσα του Οκτώβρη του 1987, όταν οι λαθρέμποροι της κοκαΐνης παρέδωσαν σε τρεις δόσεις στους μυστικούς πράκτορες μετρητά ύψους 2,3 εκατομμυρίων δολαρίων για να ξεκινήσει η διαδικασία ξεπλύματος βρώμικου χρήματος. Αυτοί κατέθεσαν τα χρήματα σε τράπεζα του Ντιτρόιτ και από εκεί τα μετέφεραν με έμβασμα στην τράπεζα της Φλόριντα. Έπειτα, τα ναρκοδολάρια αυτά μεταφέρονταν με επιταγές στο λογαριασμό που είχε ανοιχτεί στην BCCI του Παναμά. Ακολούθησε η ανάληψη των ποσών αυτών από τους Κολομβιανούς με εξαργύρωση επιταγών εκδόσεων των τελευταίων. Αξιοσημείωτο είναι ότι σε τηλεφωνική επικοινωνία που υπήρξε μεταξύ του διευθυντή της BCCI και των μυστικών πρακτόρων, ο πρώτος τόνισε ότι τράπεζα του ήταν «full service bank» και παρείχε όλα τα εχέγγυα της μυστικότητας.

Ακόμη, επισήμανε ότι ο πιο σίγουρος τρόπος για τη μεταφορά παράνομων κεφαλαίων διεθνώς ήταν μέσω αριθμημένων πιστοποιητικών καταθέσεων και πρότεινε με τα χρήματα που

προέρχονται από διακίνηση ναρκωτικών να ανοίγονται προθεσμιακοί λογαριασμοί καταθέσεων κυρίως σε τράπεζες του Λουξεμβούργου, της Ελβετίας, του Λονδίνου και του Παρισιού. Επίσης, τόνισε ότι εάν οι δικαιούχοι των λογαριασμών αυτών είχαν ακίνητη περιουσία στις ΗΠΑ, αυτό θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως δικαιολογία για να τους χορηγηθεί δήθεν δάνειο από το εξωτερικό, αλλά και ως πρόσθετη διευκόλυνση στη διαδικασία ξεπλύματος μαύρου χρήματος.

Τα διευθυντικά στελέχη της BCCI του Παναμά εκμυστηρεύτηκαν, επίσης, πως ο καλύτερος πελάτης τους ήταν ο στρατηγός Noriega, πρωθυπουργός της χώρας, ο οποίος στη συνέχεια παραπέμφθηκε να δικάσσει στο Μαϊάμι για παράβαση νομοθεσίας σχετικά με τα ναρκωτικά και το ξέπλυμα χρήματος. Ως αντίποινα, η κυβέρνηση του Παναμά πάγωσε όλους τους λογαριασμούς των ξένων τραπεζών, γι' αυτό και οι πράκτορες της Operation C. Chase μετέφεραν έπειτα τη δραστηριότητά τους στην Ευρώπη όπου συνεργάζονταν με τα εκεί καταστήματα της BCCI.

Τον Ιούλιο του 1991 οι εποπτικές αρχές επτά δυτικών χωρών επενέβησαν για να κατασταλεί η λειτουργία της BCCI αφού είχαν πλέον διαπίστωσει πως ήταν βουτηγμένη στην απάτη και είχε μεγάλες μαύρες τρύπες. Η BCCI ανέμενε την τελική έγκριση για ένα σχέδιο αναδιάρθρωσης, το οποίο θα την επαναπροσδιόριζε και θα της έδινε το όνομα "Oasis Bank". Ωστόσο, μετά την έκθεση που συντάχθηκε από την ελεγκτική εταιρεία Price Waterhouse, οι ρυθμιστικές αρχές αποφάσισαν να κατασχεθεί, εφόσον ήταν τόσο προβληματική. Μάλιστα, είχε ήδη διαταχθεί να σταματήσει η λειτουργία της στην Αμερική από το Μάρτιο λόγω του παράνομου έλεγχου που απέκτησε επί της First American.

Στις 5 Ιουλίου 1991, οι ρυθμιστικές αρχές έπεισαν το δικαστήριο του Λουξεμβούργου να προβεί στην εκκαθάριση της BCCI με την αιτιολογία ότι ήταν σε μεγάλο βαθμό αναξιόπιστη και ασυνεπής. Η BCCI κατέβαλε 10 εκατομμύρια δολάρια σε πρόστιμα ενώ, παράλληλα, κατασχέθηκαν αμερικανικά περιουσιακά στοιχεία αξίας 550 εκατομμυρίων δολαρίων, όπου μέχρι εκείνη τη στιγμή, ήταν η μεγαλύτερη κατάσχεση που είχε γίνει από τους ομοσπονδιακούς εισαγγελείς.

7.3 Η Περίπτωση της HSBC

Το 2012, η HSBC αποτέλεσε αντικείμενο ακροάσεων του συμβουλίου της Γερουσίας των ΗΠΑ, στα πλαίσια των ερευνών για πρακτικές κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Στις 16 Ιουλίου η επιτροπή παρουσίασε τα ευρήματά της. Μεταξύ άλλων, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η HSBC είχε μεταφέρει 7 δισ. Δολάρια σε τραπεζογραμμάτια από τη μεξικανική προς την αμερικανική θυγατρική (το μεγαλύτερο μέρος της αφορούσε την εμπορία ναρκωτικών), αγνοώντας τους νόμους για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Επιπλέον, αποκαλύφθηκε ότι το καρτέλ Sinaloa του Μεξικού και το καρτέλ της Κολομβίας Norte del Valle ξέπλυναν 881 εκατομμύρια δολάρια μέσω της HSBC, ενώ παράλληλα η τράπεζα συνέβαλε στην απόκρυψη συναλλαγών με το Ιράν ύψους 19,4 δισ. Δολαρίων. Από την έρευνα της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ και του Γραφείου του Επιθεωρητή του Νόμου, διαπιστώθηκε ότι υπήρχαν «σημαντικές δυνατότητες για λαθραία νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας».

Στις 11 Δεκεμβρίου 2012, η HSBC συμφώνησε να καταβάλει πρόστιμο ύψους 1,92 δισεκατομμυρίων δολαρίων σε αυτή την υπόθεση νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης δήλωσε ότι οι υπάλληλοι της τράπεζας επανειλημμένα αγνόησαν τις εσωτερικές προειδοποιήσεις ότι τα συστήματα παρακολούθησης της HSBC ήταν ανεπαρκή. Ωστόσο, το Υπουργείο Δικαιοσύνης των Ηνωμένων Πολιτειών αποφάσισε να μην επιδιώξει ποινικές κυρώσεις, μια απόφαση την οποία οι New York Times χαρακτηρίζουν ως «σκοτεινή μέρα για το κράτος δικαίου».

Ένα φυλλάδιο 32 σελίδων που δημοσιεύεται στον ιστότοπο της HSBC παρέχει λεπτομέρειες σχετικά με τα αποτελέσματα του 2012 όσον αφορά τις αγορές, τις στρατηγικές και τις επιχειρήσεις, καθώς και την περιγραφή των μελλοντικών σχεδίων.

7.4 Τα Panama Papers

Το Μάιο του 2016 μια ανώνυμη πηγή, η οποία αποτελεί ανώνυμη μέχρι και σήμερα, επικοινωνήσε με την γερμανική εφημερίδα Süddeutsche Zeitung (SZ) και υπέβαλε κρυπτογραφημένα εσωτερικά έγγραφα του Mossack Fonseca, ένα δικηγορικό γραφείο του Παναμά, ειδικευόμενο στις υπηρεσίες υπεράκτιων εταιριών σε όλο τον κόσμο.¹³⁸ Όπως έχουμε ήδη αναφέρει,

¹³⁸ Πηγή: <https://panamapapers.sueddeutsche.de/>

αυτές οι εταιρείες επιτρέπουν στους ιδιοκτήτες τους να καλύψουν τις παράνομες συναλλαγές τους.

Τους μήνες που ακολούθησαν, ο αριθμός των εγγράφων συνέχισε να αυξάνεται πολύ πέρα από την αρχική διαρροή. Τελικά, η Süddeutsche Zeitung απέκτησε περίπου 2,6 terabyte δεδομένων, καθιστώντας τη διαρροή ακόμα μεγαλύτερη. Η πηγή δεν ήθελε ούτε οικονομική αποζημίωση ούτε τίποτα άλλο σε αντάλλαγμα, εκτός από λίγα μέτρα ασφαλείας.

Τα δεδομένα αποδεικνύουν πώς ένας παγκόσμιος κλάδος με επικεφαλής μεγάλες τράπεζες, νομικές εταιρείες και εταιρείες διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων διαχειρίζεται μυστικά τα κτήματα των πλούσιων και διάσημων παγκοσμίως: από πολιτικούς, υπαλλήλους της FIFA, απατεώνες και λαθρεμπόρους ναρκωτικών, σε διασημότητες και επαγγελματίες αθλητές. Τα δεδομένα αφορούσαν μάλιστα και Έλληνες επιχειρηματίες (223 υπεράκτιες εταιρείες, με τις οποίες σχετίζονται 400 ονόματα δικαιούχων-στελεχών, 77 μεσάζοντες και 313 διευθύνσεις, οι περισσότερες στην Αθήνα!¹³⁹).

Η Süddeutsche Zeitung αποφάσισε να αναλύσει τα δεδομένα σε συνεργασία με τη Διεθνή Κοινοπραξία Ερευνητικών Δημοσιογράφων (International Consortium of Investigative Journalists - ICIJ) . Το ICIJ είχε ήδη συντονίσει την έρευνα για τα προηγούμενα έργα στα οποία συμμετείχε και η Süddeutsche Zeitung, μεταξύ των οποίων οι Offshore Leaks, Lux Leaks και Swiss Leaks. Τα Panama Papers είναι η μεγαλύτερη διεθνής συνεργασία αυτού του είδους. Τους τελευταίους 12 μήνες περίπου 400 δημοσιογράφοι από περισσότερους από 100 οργανισμούς μέσω ενημέρωσης σε περισσότερες από 80 χώρες συμμετείχαν στην έρευνα των εγγράφων. Αυτές περιλαμβάνουν ομάδες από το Guardian και το BBC στην Αγγλία, το Le Monde στη Γαλλία, το La Nación στην Αργεντινή, κ.α.. Η διεθνής ομάδα συναντήθηκε αρχικά στην Ουάσιγκτον, στο Μόναχο, στο Lillehammer και στο Λονδίνο για να χαράξει την ερευνητική προσέγγιση.

Τα έγγραφα του Παναμά περιλαμβάνουν περίπου 11,5 εκατομμύρια έγγραφα - περισσότερα από το συνδυασμένο σύνολο των WikiLeaks Cablegate, Offshore Leaks, Lux Leaks, και Swiss Leaks. Τα δεδομένα περιλαμβάνουν κυρίως ηλεκτρονικά μηνύματα, αρχεία pdf, αρχεία φωτογραφιών και αποσπάσματα εσωτερικής βάσης δεδομένων του Mossack Fonseca. Καλύπτει περίοδο που εκτείνεται από τη δεκαετία του 1970 έως την άνοιξη του 2016.

¹³⁹ Μπορείς να δεις τη λίστα εδώ:

<https://offshoreleaks.icij.org/search?c=GRC&cat=1&e=&j=&q=&utf8=%E2%9C%93>

Επιπλέον, οι δημοσιογράφοι διενήργησαν διασταύρωση μεγάλου αριθμού εγγράφων, συμπεριλαμβανομένων των αντιγράφων διαβατηρίου. Τα έγγραφα του Παναμά παρέχουν στοιχεία για περίπου 214.000 εταιρείες. Μετά την αγορά δεδομένων, οι ερευνητές έψαξαν τα σπίτια και τα γραφεία περίπου 100 ατόμων. Η Commerzbank επλήγη επίσης. Ως επακόλουθο των επιχειρηματικών συναλλαγών τους με τη Mossack Fonseca, η Commerzbank, η HSH Nordbank και η Hypovereinsbank συμφώνησαν να καταβάλουν πρόστιμα ύψους περίπου 20 εκατομμυρίων ευρώ αντίστοιχα. Από τότε, άλλες χώρες έχουν επίσης αποκτήσει δεδομένα από την αρχική μικρότερη διαρροή, μεταξύ των οποίων οι Ηνωμένες Πολιτείες, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ισλανδία.

Τα διαρρεύσιμα δεδομένα είναι δομημένα ως εξής: Η Mossack Fonseca δημιούργησε ένα φάκελο για κάθε εταιρία offshore. Κάθε φάκελος περιέχει μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, συμβόλαια, μεταγραφές και σαρωμένα έγγραφα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, υπάρχουν αρκετές χιλιάδες σελίδες τεκμηρίωσης. Τα δεδομένα έπρεπε συστηματικά να αναπροσαρμόζονται ώστε να είναι δυνατή η αναζήτηση. Για το σκοπό αυτό, η Süddeutsche Zeitung χρησιμοποίησε το Nuix, το ίδιο πρόγραμμα με το οποίο συνεργάζονται οι διεθνείς ερευνητές, στο οποίο φόρτωσε εκατομμύρια έγγραφα σε υπολογιστές υψηλών επιδόσεων. Εφαρμόστηκε η οπτική αναγνώριση χαρακτήρων για τη μετατροπή των δεδομένων σε αρχεία αναγνώσιμα από το μηχάνημα και εύκολα στην αναζήτηση. Το πρόγραμμα μετέτρεψε εικόνες - όπως σαρωμένα αναγνωριστικά και υπογεγραμμένα συμβόλαια - σε κείμενο με δυνατότητα αναζήτησης. Αυτό ήταν ένα σημαντικό βήμα: επέτρεψε στους δημοσιογράφους να χτενίσουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερο μέρος της διαρροής χρησιμοποιώντας μια απλή μάσκα αναζήτησης παρόμοια με την Google.

Οι δημοσιογράφοι συγκέντρωσαν, μεταξύ άλλων, καταλόγους σημαντικών πολιτικών, διεθνών εγκληματιών και γνωστών επαγγελματιών αθλητών. Η ψηφιακή επεξεργασία κατέστησε δυνατή την αναζήτηση της διαρροής για τα ονόματα αυτών των λιστών. Περιείχε 130 ονόματα και οι κυρώσεις του ΟΗΕ ήταν πάνω από 600. Σε μόλις λίγα λεπτά, ο ισχυρός αλγόριθμος αναζήτησης συνέκρινε τους καταλόγους με τα 11,5 εκατομμύρια έγγραφα.

Για κάθε όνομα που βρέθηκε, ξεκίνησε μια λεπτομερής ερευνητική διαδικασία που έθετε τα ακόλουθα ερωτήματα: Ποιος είναι ο ρόλος του συγκεκριμένου ατόμου στο δίκτυο των εταιρειών; Από πού προέρχονται τα χρήματα; Πού πηγαίνει; Είναι αυτή η δομή νόμιμη;

Σε γενικές γραμμές, η κατοχή μιας υπεράκτιας εταιρείας δεν είναι παράνομη από μόνη της, ενώ μπορεί να θεωρηθεί ως ένα λογικό βήμα για ένα ευρύ φάσμα επιχειρηματικών συναλλαγών. Ωστόσο, μια ματιά μέσα από τα έγγραφα του Παναμά αποκαλύπτει πολύ γρήγορα ότι η απόκρυψη των ταυτοτήτων των πραγματικών ιδιοκτητών εταιρειών ήταν ο πρωταρχικός στόχος στη μεγάλη πλειοψηφία των περιπτώσεων. Από την αρχή, οι δημοσιογράφοι είχαν το έργο τους αποκομμένο για αυτούς. Οι ιδιοκτήτες υπεράκτιων εταιρειών - μεταξύ των οποίων τράπεζες, δικηγόροι και σύμβουλοι επενδύσεων - συχνά διατηρούν μυστικά τα ονόματα των πελατών τους και χρησιμοποιούν πληρεξουσίους. Με τη σειρά τους, τα ίχνη των πληρεξουσίων οδηγούν στη συνέχεια σε αρχηγούς κρατών, σημαντικούς αξιωματούχους και εκατομμυριούχους. Κατά τη διάρκεια του διεθνούς σχεδίου, οι δημοσιογράφοι συνεργάστηκαν μεταξύ τους για να διερευνήσουν χιλιάδες οδηγούς: εξέτασαν στοιχεία, μελέτησαν συμβόλαια και μιλούσαν με ειδικούς.

Μεταξύ άλλων, οι πελάτες της Mossack Fonsecas περιλαμβάνουν εγκληματίες και μέλη διαφόρων ομάδων μαφίας. Τα έγγραφα εκθέτουν επίσης σκάνδαλα δωροδοκίας και διεφθαρμένους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων. Οι υποτιθέμενες υπεράκτιες εταιρείες δώδεκα σημερινών και πρώην αρχηγών κρατών αποτελούν ένα από τα πιο θαυματικά μέρη της διαδρομής, όπως και οι σύνδεσμοι με άλλους ηγέτες, τις οικογένειές τους, τους πλησιέστερους συμβούλους και τους φίλους. Το δικηγορικό γραφείο του Παναμά απαριθμεί επίσης περίπου 200 άλλους πολιτικούς από όλο τον κόσμο στους πελάτες του, μεταξύ των οποίων και αρκετοί υπουργοί.

Ένα χρόνο μετά, τον Νοέμβριο του 2017, ακολούθησε η αποκάλυψη των Paradise Papers, στα οποία περιέχονται 13.4 εκατομμύρια εμπιστευτικά ηλεκτρονικά έγγραφα που συνδέονται και αυτά με offshore εταιρείες και άτομα που εδρεύουν σε φορολογικούς παραδείσους, απολαμβάνοντας ειδική φορολογική μεταχείριση. Τα έγγραφα προέρχεται από την δικηγορική εταιρία Appleby, τους προμηθευτές εταιρικών υπηρεσιών Estera και Asiatici Trust, και τα μητρικά επιχειρήσεων 19 φορολογικών δικαιοδοσιών μυστικότητας. Συνολικά περιλαμβάνουν περισσότερα από 120.000 ονόματα ατόμων και εταιριών. Στα 8 τρις ευρώ υπολογίζονται σε φορολογικούς παραδείσους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Όλα τα οικονομικά εγκλήματα έχουν μεγάλο αντίκτυπο στην οικονομική δραστηριότητα των κρατών, προκαλώντας ταυτόχρονα ζημιά σε ολόκληρο τον κοινωνικό-πολιτικό ιστό της χώρας. Η αντιμετώπιση και η καταστολή του οικονομικού εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες ή εγκληματικές δραστηριότητες, αποτελεί κύριο μέλημα της παγκόσμιας κοινότητας τα τελευταία χρόνια. Οι διαστάσεις που έχει πάρει το ζέπλυμα χρήματος στη σημερινή ημέρα, το έχουν καταστήσει ένα μείζον πρόβλημα το οποίο αυξάνεται, εξελίσσεται και μεταλλάσσεται διαρκώς, με τον ίδιο ακριβώς ρυθμό που εξελίσσεται η κοινωνία μας. Γι' αυτό και η επαγρύπνηση όλων των εμπλεκόμενων φορέων και οργανισμών θα πρέπει να είναι συνεχής, συντονισμένη και στοχοποιημένη.

Όπως έχουμε τονίσει, η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, πλήττει την ακεραιότητα και σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα και ολόκληρης της οικονομίας. Δύναται να εμποδίσει τις ξένες επενδύσεις και να οδηγήσει σε απώλεια ευημερίας, εξάντληση πόρων από πιο παραγωγικές οικονομικές δραστηριότητες με σοβαρές επιπτώσεις ακόμη και σε άλλες χώρες. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αποτελούν το βασικό μέσο χρηματοδότησης και διακίνησης κεφαλαίων, συνεπώς και μπορούν να χαρακτηριστούν ως το «αγκάθι» της αντιμετώπισης του εγκλήματος. Για το λόγο αυτό, ο χρηματοπιστωτικός κλάδος και τα τραπεζικά ιδρύματα, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για την πρόληψη και την καταστολή του φαινομένου στην ρίζα του, μέσω της εφαρμογής αυστηρών κανόνων, σε εθνικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο.

Ως εκ τούτου, αδιαμφισβήτητα η διεθνής κοινότητα καταβάλλει ολοένα και περισσότερες προσπάθειες για τον περιορισμό του φαινομένου, ενώ διεθνείς οργανισμοί έχουν ως αποκλειστικό σκοπό την καταστολή του ζεπλύματος χρήματος. Σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια αυτή διαδραματίζει η FATF, η Επιτροπή της Βασιλείας, καθώς και πάρα πολλοί άλλοι οργανισμοί. Αν και είναι κοινώς αποδεκτό ότι οι Συστάσεις της FATF αποτελούν τα κυριότερα διεθνή πρότυπα καταπολέμησης της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων, αμφισβητείται το γεγονός του πόσο καλά μπορούν αυτές να εφαρμόζονται, από τη μία χώρα στην άλλη, δηλαδή

από μια αναπτυγμένη σε μία αναπτυσσόμενη. Θα πρέπει να γίνει περαιτέρω προσπάθεια για την εφαρμογή μέτρων ανάλογων του ρυθμού ανάπτυξης της χώρας.

Συγκεκριμένα για τη χώρα μας, εκτελείται μία σοβαρή προσπάθεια εξίσου, μέσω της ενσωμάτωσης διεθνών νομοθετικών κανόνων και τραπεζικής ανασταλτικής στρατηγικής για την καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Θα λέγαμε πως τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα εμφανίζονται συνεπή σε αρκετά μεγάλο βαθμό στην λήψη όλων των απαραίτητων προληπτικών μέτρων για την καταστολή του φαινομένου. Βέβαια, σημαντικές βελτιώσεις λαμβάνουν χώρα καθημερινά, με αποτέλεσμα το ισχύον νομοθετικό και θεσμικό πλαίσιο να εξελίσσεται και να προσαρμόζεται συνεχώς στις διεθνείς και ευρωπαϊκές αποφάσεις.

Σύμφωνα με την εγκληματολογία, είναι αδύνατο να εξαλειφθεί τελείως η εγκληματική συμπεριφορά, όσο αυστηρές κυρώσεις και να τεθούν, επομένως στόχος αποτελεί ο περιορισμός της σε βαθμό ανεκτό από την κοινωνία. Οι εγκληματίες θα βρίσκουν πάντα νέους τρόπους και πρακτικές εφαρμογής της δράσης τους, ειδικότερα όσο η τεχνολογία εξελίσσεται και προχωράει. Η επίγνωση ωστόσο του προβλήματος, καθώς και των αρνητικών του συνεπειών για την ανθρωπότητα, αλλά και η κατανόηση του γεγονότος ότι η πρόληψη αυτού αποτελεί επιτακτική ανάγκη, ιδιαιτέρως στον χρηματοπιστωτικό κλάδο, σε συνδυασμό με μία αυστηρή διεθνής εφαρμογή μιας κοινής πολιτικής, είναι δυνατό να αποτελέσει αποθαρρυντικό παράγοντα της οικονομικής εγκληματικής δράσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

Castells, M. (1997), "The Power of Identity", Blackwell, United Kingdom

Chaikin, D. & Sharman, J. (2009), "Corruption and Money Laundering: A Symbiotic Relationship", Palgrave Macmillan, New York

Δημήτραινας, Γ. (2002), "Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος: Ζητήματα εφαρμογής του ν.2331/1995", Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Διαλέξεις Νεγκάκης Χ.

Hampton, M. & Ambott, J. (1999) "Offshore Finance Centres and Tax Havens: The Rise of Global Capital", Palgrave, New York

Κάτσιος, Σ. (1998), "Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος", Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη

Madinger, J. (2011), "Money laundering: A guide for criminal investigator, third edition", CRC Press, New York

Morriss, A., (2010), "Offshore financial centers and regulatory competition", American Enterprise Institute, Washington D.C.

Seagrave, S. (1995), "Lords of the Rim: the Invisible Empire of the Overseas Chinese", Putnam, p.12

Tanzi, V. (1997), "Responding to Money Laundering, International Perspectives", Harwood Academic Publishers, Amsterdam

Τραγάκης, Γ. (1996), "Οργανωμένο Έγκλημα και Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος", Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Τσιρίδης, Π. (2009), "Ο νέος νόμος για το Ξέπλυμα Χρήματος (Ν 3691/2008)", Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Van Duyne, P.C. (2003), "Money laundering policy: Fears and facts", University of Tilburg, the Netherlands

Walker, J. (1995) "Estimates of the Extent of Money Laundering in and through Australia", Australian Transaction Reports and Analysis Centre

Walker, J. (1999). 'Measuring the Extent of International Crime and Money Laundering', KriminálExpo, Budapest

Walker, J. (2002), "Just How Big is Global Money Laundering?", Australian Institute of Criminology Seminar

Zünd, A. (1990), "Geldwäscherei: Motiven – Formen – Abwehr", Der Schweizer Treuhänder, Zurich

Άρθρα σε Επιστημονικά Περιοδικά

Albrecht, C., McKay Duffin, K., Hawkins S. & Morales Rocha, V., (2019), "The use of cryptocurrencies in the money laundering process", Journal of Money Laundering Control, Vol. 22, pp. 210-216

Andelman, D. (1994), "The Drug Money Maze", Foreign Affairs, Vol. 73, pp. 99

Barone, R. & Masciandaro, D. (2011), "Organized crime, money laundering and legal economy: theory and simulations", European Journal of Law and Economics, Vol. 32, pp. 115-142

Becker, G. & Stigler, G. (1974), "Law enforcement, malfeasance, and compensation of enforcers", The Journal of Legal Studies, Vol. 3, pp. 1-18

Bowles, R. & Garoupa, N. (1997), "Casual police corruption and the economics of crime", International Review of Law and Economics, Vol. 17, pp. 75-87

Calder, J. (1992), "Al Capone and the Internal Revenue Service: State-sanctioned criminology of organized crime", Crime, Law and Social Change, Vol. 17, pp. 1–23

Casella, S. (2018), "Toward a new model of money laundering - Is the "placement, layering, integration" model obsolete?", Journal of Money Laundering Control, Vol. 21, pp. 494-497

Christensen, J. (2012), "The hidden trillions: secrecy, corruption, and the offshore interface", Crime Law Social Change, Vol. 57, pp. 325-345

Dion, M. (2015), "Is money laundering an ethical issue?", Journal of Money Laundering Control, Vol. 18, pp. 425-437

- Fendo, J. (1999), "Attacking the Tools of Corruption: The Foreign Money Laundering Deterrence and Anticorruption Act of 1999", *Fordham International Law Journal*, Vol. 23, pp. 10
- Geiger, H. and Wuensch, O. (2007), "The fight against money laundering", *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 10, pp. 91-105.
- Gnutzmann, H., McCarthy, K. & Unger, B. (2010), «Dancing with the devil: Country size and the incentive to tolerate money laundering», *International Review of Law and Economics*, Vol. 30, pp. 244–252
- He, P. (2010), "A typological study on money laundering", *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 13, pp. 15-32
- Hülse, R. (2008), "Even clubs can't do without legitimacy: Why the antimoney laundering blacklist was suspended", *Regulation & Governance*, Vol. 2, pp. 459-479
- Καραδήμας, Θ. & Καραδήμα, Π. (2015), "Η έκταση του φαινομένου του ξεπλύματος χρήματος με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία», *E-Journal of Science & Technology*, Vol. 10, pp. 95-132.
- Καραδήμας, Θ. & Καραδήμα, Π. (2015), "Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και η αντιμετώπιση του φαινομένου στον τραπεζικό κλάδο", *E-Journal of Science & Technology*, Vol. 11, pp. 29-30
- Keene, S. (2001), "Emerging threats: financial crime in the virtual world", *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 15, pp. 25-37
- Lui, L. (2014), "Money laundering and terrorism financing in virtual environments: a feasibility study", *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 17, pp. 50-75
- Masciandaro, D. (1999), "Money Laundering: the Economics of Regulation", *European Journal of Law and Economics*, Vol. 7, pp. 225-240
- McDowell, J. (2001), "Consequences of money laundering and financial crime", *Economic Perspectives*, Vol. 6, pp. 6-8.
- Mugarura, N. (2017), "Tax havens, offshore financial centres and the current sanctions regimes", *Journal of Financial Crime*, Vol. 21, pp.200-222
- Philippsohn, S. (2001), "Money Laundering on the Internet", *Computers & Security*, Vol. 20, pp. 485-490

- Schneider, F. and Windischbauer, U. (2008), "Money laundering: Some facts", *European Journal of Law and Economics*, Vol. 26, pp. 387-404.
- Schwarz, P. (2011), "Money launderers and tax havens: Two sides of the same coin?", *International Review of Law and Economics*, Vol. 31, pp. 37-47
- Simser, J. (2013) *Money Laundering: Emerging Threats and Trends*. *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 16, pp. 41-54.
- Simser, J. (2015), "Bitcoin and modern alchemy: in code we trust", *Journal of Financial Crime*, Vol. 22, pp. 156-169
- Singh, K. & Best, P. (2019), "Anti-Money Laundering: Using data visualization to identify suspicious activity", *International Journal of Accounting Information Systems*, Vol. 34, pp. 1-18
- Soudijn, M. (2016), "Rethinking money laundering and drug trafficking: Some implications for investigators, policy makers and researchers", *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 19, pp. 298-310
- Teichmann, F. (2017), "Twelve methods of money laundering", *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 20, pp. 130-137
- United Nations Office For Drug Control And Crime Prevention (1998), "Financial Havens, Banking Secrecy And Money Laundering", *CJM*, Vol. 36, pp. 22-23
- Vandezande, N. (2017), "Virtual currencies under EU anti-money laundering law", *Computer Law & Security Review*, Vol. 33, pp. 341–353
- Walker, J. & Unger, B. (2009), "Measuring Global Money Laundering: The Walker Gravity Model", *Review of Law & Economics*, Vol. 5, pp 822-853
- Walker, J. (1999), "How Big is Global Money Laundering?", *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 3, pp. 25-37
- Weeks-Brown, R. (2018), "Cleaning Up: Countries are advancing efforts to stop criminals from laundering their trillions", *IMF Finance & Development*, Vol. 55, pp. 44-45
- Yasaka, N. (2017), "Data mining in anti-money laundering field", *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 20, pp. 301-310
- Young, M. (2013), "The exploitation of offshore financial centres", *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 16, pp. 198-208

Δράκουλης, Γ., “Καλώς ορίσατε στις εταιρείες «βιτρίνα»”, Accountancy Greece, Vol. 25, pp. 75-76

Νομολογία

Νόμος 1990/1991

Νόμος 2145/1993

Νόμος 2331/95

Νόμος 2655/1998

Νόμος 3424/2005

Νόμος 3691/2008

Νόμος 4174/2013

Νόμος 4557/2018

Οδηγία (ΕΕ) 2019/1153

Οδηγία 2001/97/ΕΚ

Οδηγία 2005/60/ΕΚ

Οδηγία 2015/849/ΕΚ

Οδηγία 91/308/ΕΟΚ

Διάφοροι Ιστότοποι

<http://europa.eu/>

<http://hotdoc.gr/>

<http://www.europarl.europa.eu/>

<http://www.fatf-gafi.org/>

<http://www.historyandpolicy.org/>

<http://www.historycommons.org/>
<http://www.iaisweb.org/>
<http://www.imf.org/>
<http://www.oecd.org/>
<https://bitcoin.org/>
<https://egmontgroup.org/>
<https://en.wikipedia.org/>
<https://eur-lex.europa.eu/>
<https://fas.org/>
<https://finance.yahoo.com/>
<https://news247gr.exposure.co/>
<https://www.asiainsurancereview.com/>
<https://www.bankofengland.co.uk/>
<https://www.bis.org/>
<https://www.capital.gr/>
<https://www.e-nomothesia.gr/>
<https://www.ethnos.gr/>
<https://www.euro2day.gr/>
<https://www.fpress.gr/>
<https://www.investopedia.com/>
<https://offshoreleaks.icij.org/>
<https://panamapapers.sueddeutsche.de/>
<https://www.taxheaven.gr/>
<https://www.tovima.gr/>
<https://www.tvxs.gr/>
<https://www.unodc.org/>

<https://www.vernitaxlaw.com/>

<https://www.wolfsberg-principles.com/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΑΛΛΟΙ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Στο παρόν παράρτημα, στα πλαίσια της παρούσας ανάλυσης, θα μπορούσαμε να διατυπώσουμε την έννοια μερικών ακόμη ορισμών και εννοιών, για τους οποίους θα υπάρχει σχετική αναφορά στα επόμενα κεφάλαια.

Ας διευκρινίσουμε αρχικά, τον όρο «εγκληματική δραστηριότητα». Σύμφωνα με το Νόμο 2331/95, «εγκληματική δραστηριότητα» εννοούμε τις αξιόποινες, εγκληματικές πράξεις που είναι οι εξής:

- ❖ Διακίνηση, παραλαβή, κατοχή, παρασκευή, νοθεία, καλλιέργεια, διάδοση χρήσης, διάθεση χώρου για χρήση, πλαστογραφία ή νόθευση συνταγής για διακίνηση, διάθεση από γιατρό ή φαρμακοποιό, ναρκωτικών.
- ❖ Εισαγωγή, κατοχή, κατασκευή, μετασκευή, συναρμολόγηση, εμπορία, παράδοση, μεταφορά, παραλαβή, απόκρυψη ή αποδοχή με σκοπό τη διάθεση σε τρίτους όπλων, εκρηκτικών και γενικά πολεμικού υλικού.
- ❖ Ληστεία.
- ❖ Εκβιασμός.
- ❖ Αρπαγή (απαγωγή) έγκλημα κατά της προσωπικής ελευθερίας, αποβλέποντας στα λύτρα που καταβάλλονται στους απαγωγείς για την απελευθέρωση των θυμάτων.
- ❖ Κλοπή.
- ❖ Υπεξαίρεση.
- ❖ Απάτη.
- ❖ Παράνομη εμπορία αρχαιοτήτων (αρχαιοκαπηλία).
- ❖ Κλοπή φορτίου πλοίου αν το αντικείμενο της είναι ιδιαίτερα μεγάλης αξίας.
- ❖ Διαμεσολάβηση έναντι ανταλλάγματος σε αφαίρεση ιστών, οργάνων. Απόκτηση τους με σκοπό τη μεταπώληση ιστών ή οργάνων.

- ❖ Οικονομικά αδικήματα κατά του Δημοσίου ή νομικών προσώπων του ευρύτερου δημοσίου τομέα.
- ❖ Διακεκριμένη λαθρεμπορία.
- ❖ Παραβιάσεις της νομοθεσίας για τις ακτινοβολίες.
- ❖ Μαστροπεία κατ' επάγγελμα ή από κερδοσκοπία.
- ❖ Παραβιάσεις της νομοθεσίας για τα τυχερά παιχνίδια.
- ❖ Δωροδοκία για νόμιμες πράξεις.
- ❖ Δωροδοκία για παράνομες πράξεις.
- ❖ Δωροδοκία δικαστή.
- ❖ Τοκογλυφία, αν αυτή ασκείται κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια.
- ❖ Λαθρομετανάστευση.
- ❖ Λαθρεμπορία πυρηνικών υλικών και λοιπών ραδιενεργών ουσιών.
- ❖ Δωροδοκία αλλοδαπού δημοσίου υπαλλήλου.
- ❖ Απάτη εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- ❖ Σύσταση και συμμορία (συμφωνία ή ένωση με άλλο πρόσωπο για τη διάπραξη κακούργημάτων ή πλημμελημάτων).

Επιπλέον, η Πρώτη Οδηγία 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 10ης Ιουνίου 1991, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ουσιαστικά συμπεριλαμβάνει και τις πράξεις που συντελούν στο εν λόγω αδίκημα που είναι οι εξής:

- ❖ Η μετατροπή ή η μεταβίβαση περιουσίας, εν γνώσει του ότι προέρχεται από παράνομη δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε παράνομη δραστηριότητα, με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της προέλευσής της, ή την παροχή συνδρομής σε οποιονδήποτε ενέχεται στη δραστηριότητα αυτή, προκειμένου να αποφύγει τις έννομες συνέπειες των πράξεών του.
- ❖ Η απόκρυψη ή η συγκάλυψη της αλήθειας όσον αφορά τη φύση, προέλευση, διάθεση ή διακίνηση περιουσίας ή τον τόπο στον οποίο αυτή ευρίσκεται, ή την κυριότητα επί

περιουσίας ή εκ σχετικών μ' αυτή δικαιωμάτων, εν γνώσει του ότι προέρχεται από παράνομη δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε παράνομη δραστηριότητα.

- ❖ Η απόκτηση, η κατοχή ή η χρήση περιουσίας εν γνώσει, κατά τον χρόνο της κτήσης, του γεγονότος ότι η περιουσία προέρχεται από παράνομη δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε παράνομη δραστηριότητα.
- ❖ Η συμμετοχή σε μία από τις πράξεις που αναφέρουν τα προηγούμενα τρία σημεία, η σύσταση οργανώσεως για τη διάπραξή της, η απόπειρα διάπραξης, η υποβοήθηση, η υποκίνηση, η παροχή συμβουλών σε τρίτο πρόσωπο για τη διάπραξή της ή η διευκόλυνση της τέλεσης της πράξης.